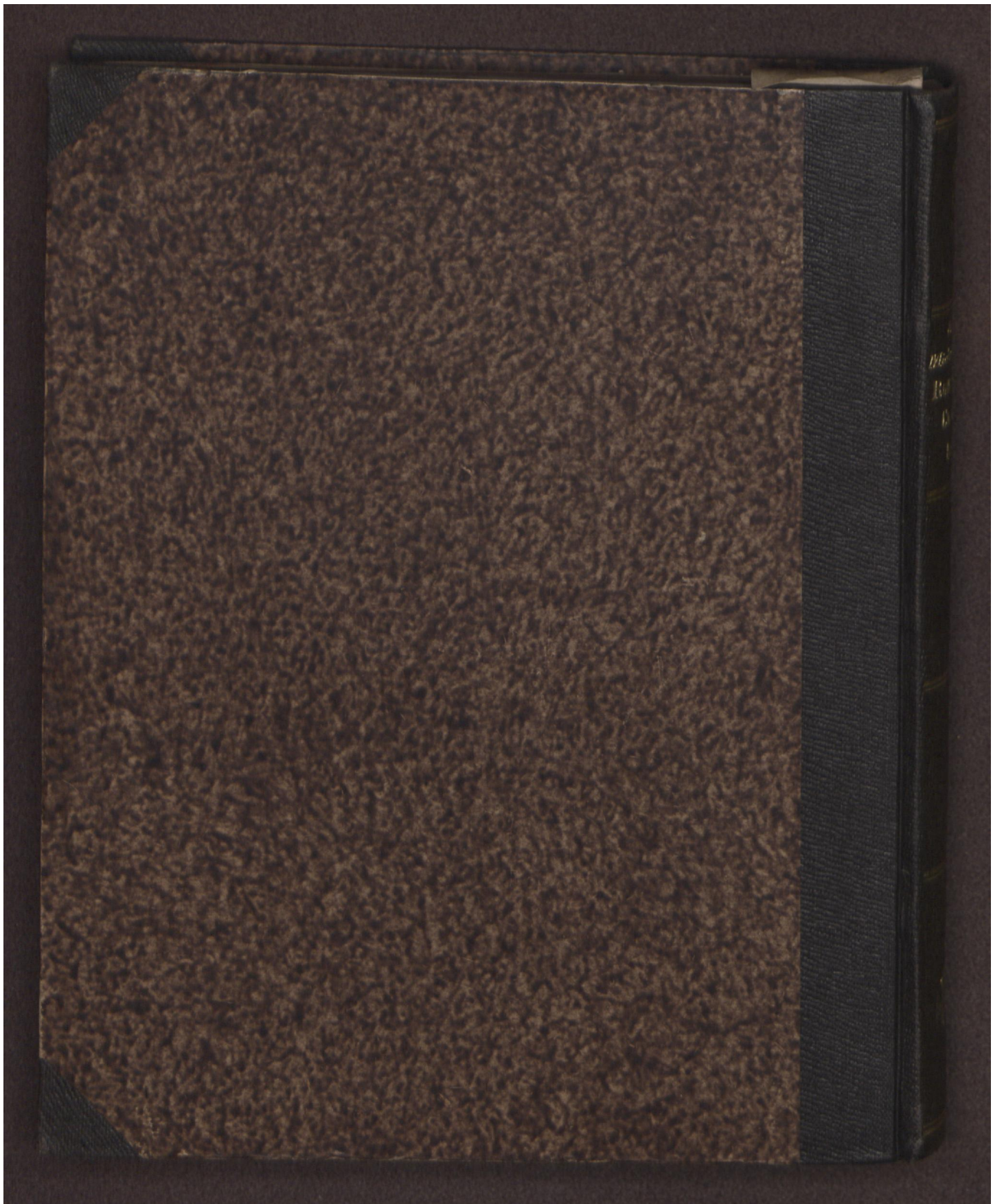

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 1225 4° (LN 667 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 1225 4° (LN 667 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 1225 4° (LN 667 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 1225 4° (LN 667 4° copy 2)

= LN 667 ux. 2

1225.

1225
C. ERASMI MICHA-
ELII LAETI.

ROMANORVM CAESARES
ITALICI.

ad

MAXIMILIANVM II,
Inuictissimum Romanorum Impe-
ratorem, semper Augu-
stum &c.

FRANCOFORTI AD MOENVM.

Cum gratia & Priuilegio Imperiali.

ANNO M. D. LXXIII.

1225

INVICTISSIMO
MAXIMILIANO II. RO'
MANORVM IMPERATORI SEMPER
AVGVSTO; GERMANIAE, HVNGARIAE
& Bohemiae Regi: Archiduci Austriae:
Duci Burgundiae &c. Domino
suo clementissimo

S.

VM multa sint & varia, MAXIMILIANE, Caesar Inuictissime; & Bonitatis Dei erga Homines; & praesentiae eius in tota natura testimonia: quib' Auctoris vniuersi curam, dispensationemq; & sapientem Gubernationem animaduerti posse certum sit: Quis enim Mundum hunc vel temerè omninò extitisse dixerit: vel nullo consilio, nullis legibus ac prouidentiae norma administrari putet: cum vniuersa rerum vis virtusq; ac dispositio & opificis ostendat sapientiam; & conseruatoris gubernatorisq; optimi consilium, potentiam & perpetuam praesentiam indicet, arguat ac demonstret? Intueatur aliquis in totam orbis conditi naturam: statumq; ac proprietates rerum spectet: ante omnia verò coeli solisque perpetuos motus ac uniformes; vicissitudines constantes temporum, foecunditatem terrae annuam, perhenitatem fluuiorum, partus animantium & specierum inconfusam conseruationem consideret & expendat: equidem dubitari nequeat, existere omnipotentem quandam & sapientem causam: cuius consilio & condita omnia; & gubernationi subiecta

* 2

esse

E P I S T O L A

esse confiteatur. Scribit Xenophon ex minimis interdum rebus
 solitum fuisse Socratem vel maxima diuinæ prouidentiae testi-
 monia colligere: facitq; ciliorum quæ circa Oculos sunt men-
 tionem: vt è quibus manifesta deprehendatur cura & sollicitu-
 do DEI pro imbello hoc & summè necessario corporis nostri
 membro: quòd huiusmodi quidem testis ceu muniri vallariq;
 oculorum aciem voluerit: ne vel sudoris defluentis importuni-
 tate atq; acrimonia: vel culicum aliarumue rerum volitantium
 quæ incidere fortasse poterant, iniuria ac violentia nudum deser-
 tumque visus nostri organon omninò læderetur. Etsi autem ve-
 rissimè id à Seneca sit dictum; ~~Quid sit hoc, sine quo nihil est,~~
 scire non possumus: maximè si naturæ humanæ angustia ad di-
 uinæ essentiae amplitudinem atq; omnipotentiam conferatur:
 tamen huiusmodi collectiones argumentorum, quæ quidem à
 viris sapientibus tanquam è medio rerum vniuersitatis theatro
 pro asserenda diuina prouidentia, & obseruata sunt & constitu-
 ta; cum primo habendæ loco; tum faciendæ semper sunt profe-
 ctò maximi: vt quibus & Naturæ dignitas; & rationis humanæ
 diligentia, animorumque solertia sine perplexitate conspiciat-
 tur. Et huiusmodi quidem, inquam, cum plurima sint, inui-
 ditissime Cæsar; in eam rem argumenta: tum omnium profectò
 maximum ex ipso Gubernationis ordine, conseruatione Impe-
 riorum & Monarcharum vsu colligi obseruarique posse existi-
 mandum est. Cum enim omnis potestas à Deo sit: nec sint po-
 testates, nisi quæ à Deo ordinate sunt: quo quæso modo; quòue
 præsidio consistere perdurareque Magistratū ac superiores posse
 duceres; nisi ab eodem, quo primū ordinati sanciti que sunt,
 Deo protectore gubernatoreq; aduersus eam, quæ partim à Dia-
 bolis, partim ab ingratis subditis atq; improba multorum per-
 uersorum conspiratione excitatur conflaturque, calamitatem
 & persequutionem, sustentaretur? cum ita planè statuam, non
 tantum

Xen. 13.

N V N C V P A T O R I A .

tantum esse verissimum istud Diocletiani; Nihil esse difficilius quam Imperatorem bene imperare: verum etiam nullum ordinem nullumque genus hominum esse; cui plus molestiarum excitatur à Diabolis; quam summis Magistratibus: qui cum Ordinis & Capita & defensores sint in humano genere: equidem impulsus duros sentiunt; quotidianaque vulnera & morsus coguntur sustinere ab importuno Sathana: qui cum filio Dei, à quo omnis boni defluit possessio; infatigabili quadam acerbitate animi ac contentionis aduersatur: equidem & ordinis honesti hostis est, & Magistratum omnem odit, quicumque iuxta voluntatem Dei commissam sibi Reipublicæ dignitatem administrat. ~~Et quidem impossibile esset Reges Imperatoresque consistere atque oblucri difficultatibus; ni cœlesti vterentur auxilio aduersus Diabolorum furias: qui & ordinem turbare; & dissentiones spargere, ipsaque adeo personas affligere deformareque ac calamitatibus obijcere non desinunt; sed eam interdum fabulam haud minimo vel lucro certè vel applausu saltant. Alios alijs affligunt modis: cumque hos priuata vitæ fœditatibus aspergunt; illos profectò ad publicam pernitiem astutè commouent & incitant: vt principum iniustis actionibus vniuersa regni statusque ac ordinis tranquillitas, harmonia ac animorum prope modum concordia & beneuolentia dissoluatur.~~

Dauidem non domesticis tantum afflixit malis; impulitque in scelerum ceu priuatorum deformitates: cum adulterij ac homicidij labe virum sanctum iustumque fauciat & notat: sed & publicæ calamitatis occasionem suggerit, dum populum numerare suadet: cuius nomenclatura, nisi eo qui ab ipso Deo definitus ostensusque modus est in Exodo; nequaquam capienda ac concinnanda fuit. Salomonem ad publicam blasphemiam impulit; dum relicto veri Dei cultu, Idola eorumque cultum contra manifestam prohibitionem consecratur. Quantus furor

* 3 erat

EPISTOLA

erat Diabolorum aduersus reliquos Israël Reges, è libris sacris intelligi atque obseruari potest. Iam in alijs historijs manifesta sunt testimonia odij atque acerbitatis Diaboli aduersus Magistratus summos, Reges, Principes & Imperatores populorum; dum alios alijs supplantat vijs; aliosque in alia atque alia crimina ac vitæ licentiam turpitudinemque actionum incitat & impellit. Quid Pisistratum, Polycratem, Cambysem, Sardanapalum, Anthiochum imò Alexandrum ipsum commemorē? quorum vita quali actionum norma cursuque ac studiorum flamma exantlata traductaque & tandem finita sit; ex ipsis historijs, quæ hac de re scriptæ extant, cognosci satis potest. Hæc est immanitas odij Diabolorum aduersus humanum genus; maximè verò aduersus populorum capita & gubernatores summos: quorum animis afflare id veneni satagunt; quo correpti à via felicitatis publicæ exorbitent: scque cō duci tandem relicto Deo sinant; vt manifestam ceu publici mali professionē corripientes, equidem publicam regnorū calamitatem priuatæ infelicitati ac turbis etiam domesticis copulent & coniungant. Eò enim huiusmodi certamine astuque spectat Sathanas: vt subuersis elisisque principum summorum animis, ac vera sinceraque erga Deum concussa & labefactata pietate, eius mali fructus in totum gentium ac Reipublicæ diffundatur corpus: eque principis contagio vniuersa postea regnorum populorumque incolumitas, concordia & dignitas imperij concussa infectaque aut luxata esse videatur. Fieri enim vix posse, quin ad Gubernatoris modum, sit subditorum & viuendi & pietatis comparata ratio. Duabus autem vijs, Principum status fastigiaque imperiorum ante omnia oppugnat; Blasphemiam malo, & Legum honestarum violatione. Blasphemia ex contemptu filij Dei; & verbi doctrinæque celestis patefactæ in Ecclesia, ignorance prouenit, augetur & crescit. Legum violatio Tyrannidem statuit infertque Gubernationi:

N V N C V P A T O R I A .

nationi: dum contemptis imperij ac regnorum iuribus, arbitrio priuato sit in omnium hominum vitas libera violentaque grassatio: impuneque in corpora & fortunas sæuitur eorum, quos sibi quisque ex quacunque occasione vel suspectos putat; vel reos censet; vel hostes denique ac inimicos esse arbitratur. Vtrumque malum & Magistratui & subditis exitiosum est. ~~Blasphemia cum~~ Deo dissoluit amicitiam; ~~Tyrannis cum hominibus~~ inducit confirmatque dissentionem. Ita utrinque parta infelicitas, veluti communi alueo in subiectæ gentis calamitatem defluit & redundat.

Hæc commemoro, ut gradus dignitasque & pericula Imperiorum intelligantur: sintque Gubernatores instructi aduersus insidias & furores Sathanæ: quem in perniciem principum & regnorum infatigabili astutia, dolis & criminationibus grassari ferrique & sæuire manifestum est. Contra hunc hostem non alio quam filij Dei præsidio defendimur, & perduramus. Et quidem impossibile esset vllum iusti legitimique & salutaris imperij vestigium existere: nisi per filium Dei conseruaretur: qui sicut ordinis & honestæ societatis causa est in humano genere: ita hoc ipsum aduersus Sathanam, authorem confusionis & turbarum fulcit, defendit. sustentat. ~~Quin propter Ordinis & pulcritudinem & necessitatem~~ interdum personis ipsis benefacit Deus: etiamsi minus idoneæ minusque gratæ Deo, pœnas potius quam defensionem mereri posse viderentur. Ex hoc fundamento excitatæ subiectæque Imperiorum strues, in tantis confusionibus & ruinis utcumque sustentantur: Conseruatque Deus Magistratum propter se, & propter Ordinis, virtutumque & disciplinæ in humano genere dignitatem. Quod quidem à Magistratu pio intelligi agnosci que necesse est. Sed hac de re à nobis alio in loco copiosè dictum est.

Quia autem necessaria est lectio Historiarum: equidem voluntates

EPISTOLA

uentates eorum laudo qui quocunque modo cursus iuuentutis eam in rem promouent & iuuant; editis etiam libellis, quorum ductu ad solidiora doctrinae fastigia, quadā veluti facilitate progrediatur.

Nec dubium est, in omni narratione historica earum quidem rerum quae inter Gentes actae sunt, amplissimam esse Historiam Romanorum; quascunque demum aut constitutionis, aut continuationis, aut translationis denique imperij vices aspicias ac consideraris. In Consulibus multis quanta prudentia? In Dictatoribus quanta Authoritas? Iam victorias, Domina ac possessiones in illa gente maximas fuisse certum est. In Imperatoribus quanta fortunae, morum vitaeque ac studiorum varietas & dissentio? Alius bello, vt Iulius: alius Paci vt Augustus, destinatus est: eaque in re summa penē vtrique extitit felicitas. Alij alijs artibus plerunque delectati, Romani nominis auxere dignitatem. Nec necesse est mentionem fieri de singulis. Manifesta enim virtutum testimonia sunt in Vespasiano, Tito, Nerua, Traiano, Hadriano, Antoninis, Probo, Constantino & alijs. Inter hosce autem Bonitatis, Moderationis, Doctrinae ac virtutum flores; quantus quæso prouentus erat vitiorū, quæ tanquam sēges fecundissima vberrimē succreuerunt? Quid enim Caligula, Neronēs, Vitellius, Ottho, Domitianus, Commodus, Heliogabalus, Maximini, & plures alijs; quid inquam, habent quod vel commendare possis ob virtutem; vel imitari velis ob sinceritatem? Iam verō quis Lanienas caedesque, quæ vel in ipsos principes, vel in principum familiares amicosque priuata tantū feritate atque immanitate perpetratae sunt, satis explicarit? In hæc exempla intuentes cohorrescamus ad conspectum iudicij Dei, & furoris Diabolorum: simusque in gubernando solliciti ac vigilantes; ac diabolorum insidijs resistamus, Inuocatione Dei & moderationis bono: semperque intueamur
in

N V N C V P A T O R I A .

in Regulas: Qui fuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis eius. Item, Qui gladium acceperit, gladio peribit: Item, Per quæ quis peccat; per eadem punietur &c. Ante omnia verò considerandæ sunt translationis Imperiorum causæ: nec larvis obruenda est aut vestienda veritas: sed planè statuendum est propter iniusticias & principum & subditorum transferri imperia, eque gente in gentem, à familia vna in aliã, mirando interdum modo, & quidē occasione haud ita maxima omninò transplan-
tari.

Sed de vtilitate lectionis Historiarum ab alijs sæpè dictum est: nec ea de re copiosius aliquid adferimus in præsentiarum.

Descripsimus autem Cæsares Romanorum Italicos hoc mediocri Carmine: quod placere doctis cupimus. Et quia Maiestatem tuam, inuictissime Imperator; exercitatum esse scimus in omni doctrinarum genere quod liberum hominem & principē talem deceat: non dubitamus etiam Historiæ Romanæ corpus, ordinem & sectiones Maiestati tuæ probè cognitas atque perspectas esse. Romanum Imperium à Daniele appellatum esse, hoc totum quod à Græcorum Monarchia subuersa ad finem ac consummationem mundi quacunq; demum fortuna, vulnere, laceratione aut robore consistet ac perdurabit. Ex eo Romanos Imperatores esse nuncupatos, qui huius imperij summum occuparint locum: eumq; consiljs autoritate ac gladij vsu asseruerint ac propagarint. Eius generis tres esse ordines, Italicos, Græcos, & Germanos. Italicos dici, qui in Italia arcem Imperij summā, urbem Romanam occuparunt possederuntque. Græcos, qui in vrbe Constantinopolitana residētes miserando certè interdum modo, Imperij ius dignitatemq; tutati sunt. Germanos, à Carolo Magno in sequentes omnes numerari. Singulorum verò ordinum tres esse classes comperi: & in singulis classibus contineri Cæsares Duodecim; reiectis ijs ac repudiatis, qui non Im-

**

perato-

E P I S T O L A

peratores, sed Imperatorum hostes, ordinisq; ac tranquillitatis publicæ perturbatores existimandi sunt. Neque enim Imperatores Romani protinus sunt perhibendi, quotquot Romani Imperij fastigium vel aspicere, vel sperare, vel lacescere inuadereq; sunt ausi, contracta militum ac perfidorum manu: in quibus nihil erat pensi ad virtutem; sed inflammati erant ad seditionem animi; ardebantq; cupiditate subuertendi tranquillitatem publicam; qua salua locum sibi nullū ad grassandi sæuiēdiq; libertatem relictum iri arbitrabantur. In his confusionibus & seditionis improborum tumultibus Maiestas Imperij Romani minime conseruata est. Itaque submouendi sunt ab Imperatorum ordine huiusmodi flagitiorum monstra: quæ non Imperium constituere augereque, sed collabefacere obscurareque ac penitus subuerrere: eosque qui vel à Senatu Romano, vel exercitu Imperatorio decreti Augusti essent; obruere ac profligare conati sunt.

Hæc si studio aliquo ac diligentia singulari considerentur: equidem id quod dixi prudens solersq; Lector deprehendet, huiusmodi quidem Classium, Imperatorumque numero singulos Cæsarum Romanorum ordines expleri & perfici: ita vt & Græci Latinis, & hisce ex aduerso Germani etiam respondeant; vsque ad Maximilianum primum: sub quo multa pars Reipublicæ, ratioque ac status immutati sunt & alterati. Nam & alia quædam quasi forma militandi introducta est: & disciplinarum omnium noua quædam sequuta est emendatio: multaque tum certè omnibus regnis varia & cogitandi & spectandi extitit occasio. Quantum verò extendi hanc Classē filius Dei velit; humana quidem sententia definiri non potest. Mihi quæ sit cogitatio; cum offendat illa neminem, qui quidem vero sinceroque animo pietatem colit; libera profectò bonorum hominum iudicijs obuersetur; eam putare me temporum nostrorum rationem;

N V N C V P A T O R I A .

nem ; vt quicquid supra æquatum Augustorum numerum accedere percipimus ; id eò pertinere existimandum esse ; vt vel confirmationi peccatorum in condemnationem ; vel pœnitentiæ hominibus ad salutem donatum esse videatur . Imminere autem extremum illum & salutarem liberationis nostræ diem , ex ipsis quæ & Christi & Apostolorum testimonijs perspicua sunt , argumentis ignorari non potest à Christiano . Et nescio quid profectò tandem referat tot Secundorum gubernatio , qui hoc quidem tempore principatum inter mortales gerunt : idque non in Insulis tantum maximis ; sed & in continente ipsa ; quæ omnino res singularem aliquam mihi videtur ad euentus maximi significationem habere & rationem & momentum . Quis enim Insularum penè maximā Oceani ignorat esse Britanniam ? Atqui præcipuam eius nunc partem Virgo Regina , Secunda administrat . Scandiā verò magnitudine omnes mundi peninsulas superare manifestum est , vt quæ alter quidam orbis etiam à Romanis scriptoribus existimata sit ; In hac potentissimos nunc Reges duos ; & Danis quidem Nortuagisque FRIDERICVM nostrum ; Suecis verò Iohannem ; vtrumque autem ex nomine Secundum , gubernare ac præsidere notum est . Iam ad continentem quod attinet , Annón Selymus & is secundus Turcis suis præest : Nobis verò Christianis gloriosissimus atque humanissimus Maximilianus : quem vt è nomine Secundum esse scimus , ita vita gubernationeque secundum ac felicem esse expetimus ; Imperium ac gubernationis prouinciam administrat ? Sed & illa exigua quidem & significationis minimæ fortassis arbitraretur quispiam : ni & cœlo ipso doctore concionatoreque omnino admoneretur . Quid enim Stellam quæ recens apparuit ; hisceque diebus illustris atque conspicua esse desijt ; hanc , inquam , quid tandem adferre , quid ostendere noui putes ? Anné Secundam eam esse dixeris : quæ supra Elementalem collocata mundum , &

* * 2 in

EPISTOLA

in æthereâ conspecta regione, euentus cuiusdam magni significationem è celfo illo & cunctis videndo orbis superioris theatro depingat? Quid enim indicationibus hisce simul iunctis aliud, quàm Secundum vnigeniti filij Dei Iesu Christi aduentum obseruari, colligiq; ac demonstrari cogitandum est? vt ille tam diu desideratus expectatusque à suis demùm accedat, finemque faciat improprij ac calamitatis Ecclesiæ, iudicio constituto, quo & lacrymas à suis tollat, & his qui malè egerunt, supplicia æterna reddat.

Hæc piè vtiliterque cogitari hoc in loco posse, certum est. Non definimus tempora iudicio; nec metis aduentum filij Dei includimus ac determinamus: sed cum in foribus adesse seculi huius vesperam existimandum est: quid quæso incommodi habuerit ex omnibus (quæ istuc haud violenter torqueri accommodarique queant) signis occasionem augendæ pietati ducere: potissimum cum multis ita increuerit securitas, vt verbo in eam quidem rei summæ cogitationem nequaquam sese permoueri patiantur? Nec metuo inclementiam iudicij multorū, qui cum audacia temeritateq; ridendi quiduis iam dudum occaluerunt; equidem nihil rectè tempestiueq; dictum putant, nisi quod ipsi vel fecerint, vel quocunque insulsitatis modo locuti sint & perperam venditarint. Sapientes verò ac cordatos viros, quibus & gloria DEI & propria salus cordi est; hac quidem de re mecum scio diligentissimè esse cogitatu-
toris

Nec tamen eò superiora ista pertinent; vt dici meliùs concinniusue nihil posse putem. Sed cum hoc quidem tempore verisimilius nihil mihi aut commodius appareat: patior has cogitationes notas liberasq; etiam esse alijs; qui quantum hisce tribuendum sentiant, non mea quidem in manu positum; sed illorum voluntate atque iudicio collocatum sit. Sanè si quis omnium rerum, horumque temporum formas cum Christi serua-

toris nostri, & Apostolorum dictis conferat: eundem sententię ac cogitationis nostrę causas minimę obscura profectò collectione deprehendet. Quàm enim languidus rarusque & perplexus nunc sit virtutis vsus, ignorari nequit ab his quib⁹ aliqua est cum hominibus in ipsa Reipublicę luce conuersandi necessitas & occasio. Quorsum enim euasit quęso prisca illa integritas animorum? quorsum excessit Christiana pectorum humanorum beneuolentia? refrigescet Charitas, inquit Paulus. id quàm verè prædictum sit, quantumque nunc vsu ipso deprehendi queat; res in conspectu collocata monstrat. Vitiorum autem quanta sit colluies, quanti perfidię atq; improbitatis cumuli, sine dolore maximo nec cogitari nec commemorari potest. Quantus vitę luxus? quanta in vestibis profusio? dij boni, quanta licentię atq; impunitatis persuasio? Paulò antea inciuitas quędam summa circa pedes ac genua spectata est. at verò quę nunc circa iugulum circaq; verticem & aures visitur? huc enim Emblemata illa, vt ita vocem, infanda Diabolicaq; commigrarunt: vt quę antea inconcinnitas Barbarięsq; & luxus circa femora ac tibias, inferiore illa corporis parte propēdebat; in arcem ipsam hominis ac partes corporis superiores euolando illustriore nunc tandem loco constitit; ex quo stulticiam, superbiamque & procacitatem iudicij humani arguat ac demonstret. In actionibus verò nulla amplius sinceritas, nulla affectio Christiana regnat. In moribus spectatur dissolutio, & ea quidem tanta; vt aliquam restitui aliquando integritatem posse, sperare vix audeant boni & sapientes. Quanta dirarum, execrationumque & Iuramentorum est frequentia, auiditas, consuetudo, impunitas? quanta Ebrietas, comessationum, luxurię licentia? quanta immodestia, quantaque impatientia correptiones admonitionesque bonorum audiendi? Iam quantę qualesq; telę conuiciorum? quanta calumniarū sugillationumq; Scena? quantus famosorum libel-

E P I S T O L A

lorum foetus? Denique vt nihil desit malitiæ; scelerum proter-
uia, virtutis nomine coloratur: patronosque flagitia reperiunt;
minorque non est facientium numerus, quàm consentientium
turba.

His moribus finem consummationemque; sæculi huius indicari
Paulus Apostolus ostendit. Sed communes bonorum omnium
querelas oratione non persequar prolixiore.

~~Tibi vero Imperator MAXIMILIANE, Cæsari Romano-~~
~~rum Inuictissimo~~, hos itidem Romanos Cæsares ad eum quidē
modum eoq; Orationis genere descriptos à me, dedicandos esse
statui: tum quòd eruditionis præclaræ fama primas iam partes
inter omnes Imperij Magnates regnorumq; Principes obtineas:
Tum quòd animi tui beneuolentiā cognouerim erga Gentem
nostram: quæ vt aliàs sæpè, ita proximo bello Suetico; ipsaque
Pacificationis actione abundè perspecta est & explorata: Petoq;
etiam humiliter, vt hanc animi erga se nostri significationem
placere sibi Maiestas tua sinat. Scio delectari Maiestatem tuam
bonarum literarum studijs & lectione. Itaq; audacior fui in hoc
opere tibi dedicando: quod quamuis scholasticum tantum est
& tenue; gratum tamen ob vtilitatem iucunditatemque lectio-
nis Maiestati tuæ futurum esse arbitratus sum: qua ne destituar
fiducia; serenitate vultus tui atque approbatione perfici expe-
diri; posse putes.

Est & vetus literarum possessio in familia Austriaca: Et Ca-
rolum Quintum Maiestatis tuæ patrum, inter eos qui ante il-
lum intra quingentos penè annos Romano regno præfuisse;
& consilio maximum, & moderatione summum Imperatorem
scimus ita delectatum esse Historiarum lectione; vt iam in seni-
um vergens Thucydidem sibi in Hispanorum linguam con-
uertere iusserit: quem is authorem & semper secum postea ha-
buit, & diligentissimè legit. De patre autem tuo audiuius ap-
primè

N V N C V P A T O R I A .

f.

primè fuisse institutum illum cognitione literarum : quibus tua quidem Maiestas vt Imperio succedit , ita doctrina liberali antecellit : adeò vt non lingua tantùm Latina venustè concinneque proloqui ; sed & dextrè de authorum scriptis præclarisque ingeniorum monumentis iudicare possit . Quo nomine minus metuo hanc tibi Cæsarum Italicorum historiam offerre : quòd te de toto scriptionis genere & complexu rerum rectè pronunciare posse putem . Scio malè apud multos audire dicendi genus hoc Poëticum : & huius multæ non ignoro causas . Sed in scriptis meis , quæ quidem hoc orationis genere in vulgus prodierunt ; nihil esse incommodi existimo : cum & res magnas grauesque & necessarias complectar & explicem : & procul ab sim à conuicijs & sugillationibus : qua vna re sibi nomen iam pridem multi & miserum profectò & inuidiosum comparauerunt . At nobis alio genio aliaque via contendendum fuit ad nominis ac elegantioris cuiusdam studij memoriam & commendationem : qua de re & Maiestas tua , & Eruditi qui in Maiestatis tuæ aula sunt & multi herclè & præstantes viri sine acerbitate vt spero , iudicabunt . Dolendum autem est antiquam illam & elegantem diuinæ poëseos facultatem huiusmodi quodam ceu abusu importunitateque paucorum hanc ruinam trahere : vt quæ vna summis olim Monarchis summisque principibus Augusto Tiberio , Tito , Hadriano , Seuero & alijs non placuerit tantum vnicè ; sed & exulta admodum , & primo semper loco habita sit & collocata : nunc ceu contempta iaceat ; rarosque tum fautores inuenerit , tum admiratores experiatur . Hæc labes vt deploranda est ; ita sunt omninò admonendi Principes : ne quid iudicium de re & grata Dijs & iucundissima hominibus præcipitent : omnemque hanc scribendi rationem æstiment ex quadam imperitia audaciaque etiam paucorum : sibi que eam prorsus negligendam esse putent : cum , quod in reliquis vitæ partibus omninò faciendum est ; etiam hîc sibi

confe-

E P I S T O L A

consecrandū esse duxerint, vt vtilia ab inutilibus, moderata à petulantibus, docta commodaque à coagmentatis insulsè vocibus fecernant: eaque laudent demum & amplectantur; quæ & vtilitatem publicis adferre studijs, & honorem præmiâq; ex bonorum hominum censura applausuque mereri posse videantur. Sed hac de re commodior erit in Physicis nostris ad dicendum locus. Ad nostra verò opera quod attinet ita scio temperatum in omnibus argumentis esse Stylum: vt cum publicam vtilitatem consecutus sim in singulis: equidem nullos læserim: & moderationem cum suaferim commendarique alijs; tum ipsi eam mihi retinendam exprimendamq; vbique esse existimarim. qua de re & Crato ille tuus, Medicorum omnium præstantissimus; & alij qui verè docti sunt pro suo candore pronuntiabunt.

Diligentiam autem commendo hanc Lectoribus; vt in ista Classium, quas nos deprendimus, fatali sectione admodū confiderent; qualia Classium Capita, quales fines in isto Imperatorum ordine extitissent. Cum ~~Julius primam classem~~ exorsus esset vir & princeps fortuna, sapientiaque & rerum gestarum magnitudine excellentissimus: equidem in Domitiano illa desijt: qui truculentia & inepta gubernandi ratione inuisum sese patribus, & imperio indignum esse declarauit. ~~Secunda, à Nerua~~ optimo atq; innocentissimo viro inchoata, postremum habuit Heliogabalum, qui deformitate scelerum & petulantia omnes non modo principes, sed & homines propemodum vicit & superauit. ~~Tertiæ primus erat Alexander Seuerus,~~ vir magnificus, sapiens & princeps liberalis: sed desijt in Diocletianum, cuius excellens quidem erat politica & ciuilis virtus: sed tanta atrocitas furorq; in Christianos: vt quæ sub isto Cæsare in Ecclesiam mota est persecutio, reliquas omnes & diuturnitate temporis, & cruciatuum tormentorumque varietate, & immanitate denique suppliciorum vicerit & superarit.

His

N V N C V P A T O R I A .

His expletis perfectisque Imperitantium Classibus Deus ob
 fauitiem ac crudelitatem gubernatorum, regnum ademit Ita-
 lis, ~~translulitque Imperij arcem ac dignitatem in Orientem.~~ Ita-
 liamque paulò post in gentium variarum prædam collabi passus
 est: ut quæ tantum sanguinis innocui sine causa profudisset; æ-
 qualia, imò duplicia recipiens suum vicissim sanguinem pro-
 fundi, loca amœnissima vastari; iugū seruitutis oppressa liber-
 tate iniici in humeros suos aspiceret pateretur ac deploraret &c.
 Sed hæc sunt cognita ex historijs.

Tu verò, Inuictissime Cæsar Maximiliane, hunc laborem
 nostrum & clementer suscipere, & patrocinio tuo ac favore di-
 gnum existimare velis. Quod si voluntate tua atque imperio id
 fieri sentiam: equidem operam dabo Deo gubernante, ut adij-
 ciantur simili orationis & Methodo & facilitate etiā Græci Ger-
 manicique Imperatores omnes: eaq; ratione & eruditorum vo-
 luptati; & studiosorum omnium profectui omninò consulatur.

Existimo autem operam hanc nostram multis ex eo gratio-
 rem fore: quòd Maiestatis tuæ nomini liber inscriptus sit: cum
 ea plerunque studiosi libentiùs & lætitent & probent, quæ eru-
 ditionibus, & in ijs quidem maximè principibus pastoribusque
 populorum, ut eos scriptor Græcus vocat; oblata dicataque esse
 vident. Et profectò operā dedi studio, ni quid fallar, non etiam
 mediocri; ut placere doctis hæc scribendi colligendiq; cura pos-
 set, vel hac causa nomineq; maximè: quòd non simplicem tan-
 tum ceu nomenclaturam Cæsarum contrahere infercireque vo-
 luerim: sed Historias ut in fontibus descriptæ ordineque com-
 prehensæ sunt, præcipuas complexus sim: quo nomine cum
 Eruditis iucunditatem arbitror me haud attulisse minimā: dum
 quæ pridem in authoribus historiæ Romanæ lecta sunt; ex huius
 Carminis occasione reuocari sibi & sub memoriam referri sen-
 tiant: quod quidem gratum, & ut dixi, iucundum doctis exerci-

tatisque

His

E P I S T O L A

tatisque hominibus futurum esse putem. Tum verò iuuenibus, qui minus adhuc fortasse in Historiarum fontibus versati sunt: animum tamen gerunt, auidum certè cognitionis rerum maximarum, quæ studio ac labore ex ipsis Scriptorum monumentis petendæ sunt & comparandæ; occasionem dederim plurima in Authoribus ipsis inquirendi: de quibus è tenuioribus scriptis non admoniti, nec fontes ipsos inspicerent degustarentq;: nec satis solerte cura ad rerum maximarum pulcritudinem & cognitionem aspirarent atque afficerentur. Ita vtrifq; hac opella scriptionis nostræ consultum esse volui: quæ si placere possit, concedatq; in vtilitatem studiosorum; equidem satis magnam me laboris multi gratiam mercedemq; (præcipuè verò in multiplici hac iudiciorum variorum dyserasia & iniquitate) consequutum esse credam. Non studeo fontes ipsos & authores Romanæ historiæ Græcos Latinosque studiosis eruditæ vetustatis hominibus è manibus excutere: sed viam aperio primas cliui maximi asperitates subeuntibus: qua adiuti progressique, non ita labore deinde maximo ad rei omnium pulcerrimæ & fructus vberres lætosque promittentis, summitatem atque fastigia cum voluptate enitantur. Vix enim dici potest quantum momenti is ~~secum attulerit ad victoriam: qui primis veluti arenis exercitatus expeditiorem sibi cum aduersario & viam, & audaciam & colluctandi reddidit necessitatem.~~ Ita qui ex libellis tenuiorib⁹, sed concinnè tamen & non nimiū ieiunè coaceruatis, rei magnæ gustum, ordinē & præcipua membrorū capita, methodo aliqua non inelegante ad clarorū authorum lectionē detulit: equidem in fontibus maiore hunc vtilitate versari posse dixeris: quàm si rerum rudis omniū & ignarus, ad lectionis necessarię perplexeq; cumulos ac dignitatem accessisset. Membra enim comprehensa prius animo, vniuersam postea legenti cogitantq; & faciliorem effecerint, & minus insuauem gubernarint discendi actionem.

Et

N V N C V P A T O R I A .

Et hæc quidem potissimum hoc in labore à me spectata sunt.
Tua verò Maiestas ignoscere velit orationi paulò fortassè proli-
xiori; sed necessariæ tamen ad mediocrem instituti consilijque
nostri, & rei totius explicationem. Imperium tibi ad nominis
sui Gloriam filius Dei augeat & protegat. Vale. Francoforti ad
Mœnum, III. die Februarij, Anno 1 5 7 4.

T. Maiest:

deditis:

Cimb: Erasmus
Michaëlius Læ-
tus.

IMPERIORVM IN
HVMANO GENERE, CAUSA
ET FVNDAMENTVM.

E. L.

Maxima virtutum Regnis est causa. quis illam
Esse negat, quae sola alias complectitur omnes,
Iusticiam? hac reliquis vita est virtutibus: ut quam
Si tollas, cunctis usumque ac iura necesse est
Tollier, ac nulla Mundum deinceps luce teneri.
Quid Pietas, ni iusta siet? quid Fortiter acta,
Ni sint iusta, putes? Moderatio sancta beata
Iusticia utatur. Clementia, Gratia, iuste
Consistant. iustis sit Lex obnoxia formis,
Pœnaque Iusticiæ soboles siet aqua parenti.

E triplici sed enim quod iustum est, ordine sese
Humano infundit generi. ~~pars una~~ Deos: sed
~~Pars alios: at te pars ipsum~~ tertia iusto
Respicit obsequio, moresque æquissima format.
Quæ superos spectat; sic demum est grata suisque
Omnibus una quidem numeris perfecta: nihil si

fn

1225
N
SA
In cultus sacrasq; Deum deduxeris aras,
Quod tu caelesti non iussum voce probaris.

Ast alijs quæ Iusticiæ pars seruiat, huc te
Impulerit: ne quid libeat fecisse, quod acri
Alterius vitam, studiumq; & nomina damno
Afficiat; quacunque quidem te iura vetarint
Grassari, & seuos alieno infundere motus.
Hac è parte, SALVS populi, tibi maxima lex sit:
Quæ, tibi quæ fieri velles, decerner hisce
Fusserit, ac alijs quæ sunt æqualia reddi.
Huc omnis rerum, ratio est quæ publica spectat:
Quocunq; illa gradu, quocunq; ex ordine factis
Inscribit lucem, subeundaq; munera condit.
Prima est externis in moribus actio, cum tu
Sic conuersaris, ne fœda licentia tete
Transuersum ferat: atq; istud fortasse sequare
Perficiasq; alios quo ladi posse putandum est,
Dum soluat iunctas deperdita Gratia mentes.
Proximus officijs locus est: dum tute petentem
Consiliū me operā me iuues: veroq; fauore
Prosequeris quoscunq; alios, quos mutua virtus
Obijcit officijs, decoratq; modestia rectos.

*** 3

Ultima

Ultima Iudicijs pars est obnoxia . primis
Hic plerunque autem peccatur lapsibus . ast tu
Iusticia cursum sapiens moderare : dabisq;
Hanc operam , ut recti sibi sit mens conscia : ne cum
Tute alios damnes , alios absolueris , urnam
Aut nimum attraxis , aut citra equalia pellas .
Heu quantum iniusta est sententia , & omnis ubiq;
In multos odij . quid enim ? cum nulla fuisset
Causa neci : iam causa neci confingitur : ut sit
Victima ; quem legum seruare potentia posset :
Ni legum tutela labat : ni fœda Tyrannis
Subuertat totos iurisq; ac numinis asses .
At verò Regnis spectandum est deniq; ; ne quid
Accidat , athereo quod factum fortè Tonanti
Displiceat . iustè est miseris sententia semper
Decernenda reis . Tum quos fortasse licebit
Seruare ; hos serues : si non violata putentur
Publica , & ex illo surgant maiora periclo .
Sanè equidem virtus digna est Clementia magnis
Regibus . intereà tamen id perfeceris , ut non
Clementi insultet crudelis Gratia . cunctos
Perdere velle , boni non Iudicis esse putandum est .

Vnum

1225
Unum est, quod semper libeat sectarier: ut sit
Delictis par poena. nihil trucidantius orbi
Tisiphone afflaui: quam cum leuia esse ferantur
(rimina, funestis tamen haec cruciatibus addas:
Et scutica dignum, horribili sectere flagello.
Quin potius cedas aliquid de iure remittens
Et poenis: Clemensque velis ita dicier, ut non
Omnibus extremos factis inieceris ignes:
Nec tibi dira graues semper rota fregerit artus.
Utque malos poena affligis: sic pramia iustis
Constituas; largaque manu pulcerrima pensas
~~Facta virum~~; qui qua fuerint bona publica diti
Expediunt mensura equisque laboribus augent.
Iusticia sed enim qua te pars ordinat; unum
Id sectatur; ut ingenuo tibi vita pudore
Constet, & haud dubiam tibi tecta domestica laudem
Concipient. Equidem hic tu fundamenta sequentis
Esse locata putes vitaeque & nominis: ut quo
More domi, caelo tantum sub iudice viuas,
Cum ducas sine flagitijs, sine crimine vitam:
Spes sit te simili cumulatum laude bonoque
Vivere posse foris. proprio qui ingratus & excors
Existitque

Existitq; auditq; lari, non publica dexter
Numina, non diuos, non is pratoria vero
Occupet affectu, rerumue pericula tollet.
Præcipuus sed enim fuerit labor, omnibus ista
Profligare modis, quæ non sunt iusta. Deinde
Hæc ut secteris quæ legibus optima ducas,
Et concessa velis. Iram ratioq; modusq;
Atq; Cupita regat. numeris ita firma beatis
Harmonia emerget: quæ sanctum iusta Monarcham
Duxerit, ac factò quæ sint sectanda probarit.

Hac causa regnis sceptrum Deus addit & enses:
Mortalesq; inter, Reges iubet esse. proinde
Qui faciunt quæ recta, manent; & honore fruuntur
Diuino, firmaq; basi sua semina iungunt.
Qui verò metas, mandataq; cœlica prauis
Transiliunt: violantq; Deos, rectumq; relinquunt,
Et commissa premunt, sceptro excutuntur. habenas
Qui regit, æthereo submittat corda parenti;
Et faciat quæ recta: Deosq; in fœdera poscens
Virtuti pretium; & sceleri sua premia reddat.

C. ERAS.

1225
13
1
C. ERASMI MICHA-
ELII LAETI.

ROMANORVM CAESARVM
ITALICORVM
CLASSIS PRIMA.

~~IVLIVS.~~

I.

*Iulius imperij fat ales primus habenas
Sceptraq; deuictis hostibus alta tulit.
Caesar hic Ascanium sub origine ponit Iulium:
Et genus in Phrygios explicat acre viros.
Editus in lucem Quintili venit: & inde
Iulius à nostro Casare nomen habet.
Ut verò leuibus sat agens excessit ephebis,
Maturam patria cepit in urbe togam:
Confestim summo perfunctus honore: Diali
Maximus iccirco Flamen in ade fuit.*

A

Cossutiam

Cossutiam iuuenis ductam mox lege repellit:
 Cuius init Cinna postea gnata locum.
 Quæ Caio postquam placuisset grata marito:
 Protinus hunc fecit filia nata patrem.
 Inde per eximios ad summa profectus honores,
 Jam trepida primos captat in urbe gradus.
 Quapropter Syllæ suspectus pectora; multos
 Huic Marios uni dixit inesse viro.
 Officijs sedenim Latio defunctus in orbe;
 Celtica fidenti suscipit arua manu:
 Et procul à patrijs laribus, fremituq; potentum
 Gallica multiplici prælia Marte gerit:
 Inq; Quirinorum traducit iura Britannos,
 Allobrogumq; truces contudit ense minas.
 Romanum lato promouit limite nomen;
 Et fuso patrias sanguine firmat opes.
 Quæ bis quinq; quidem suscepta peregit in annos,
 Gallica nam Rhenus tot videt arma dies.
 At verò postquam gestorum laude Senatus
 Ampla videt Caio crescere regna duci:
 Cæsaris imperio finem decernit; eumq;
 Exautoratum Roma redire iubet.

Hic

Hic se posse negat patriamq; domumq; reuerti;
Ni linquat tractam curia seua manum.
Se Gallos inter primas iam malle: secundas
Quam Latio victum ferre pati q; solo.
Haude equum petier: dissolui Caesaris arma;
Ciuita cum totas compleat hasta domos.
Et pariter cum voce viam Rubiconis ad amnem
Corripit. hic presso substat ut acer equo;
Fama venit latis censitum legibus hostem;
Et maiestatis protinus esse reum.
Tum vero infrendens fatisq; accensus: at, inquit,
Alea fortuna iacta sit ista mea.
Et celer armatam pedites conuertit ad urbem:
Ausoniamq; fero milite complet humum.
Romuleos trepidare viros: & mœnia luctu
Perstrepere; ac miseras plangere dira nurus.
Caesaris hac urbi tantum praesentia; quantum
Incusit nunquam Punica turba metum.
Hannibalis vilescit eques: nihil egit Amilcar,
Nil, nisi quod multas fuderit Hanno minas.
Deniq; nil Pyrrhus Latias qui venit in oras:
Nil peragit grauib; Parthia seta malis.

A 2 Solus

Solus habet Cæsar, quæ terrent agmina Romam,
 Et cogunt subito corda pauere metu.
 Pompeius fugit, ac procerum fugit ordo, secutus
 Quem sibi delegit curia mæsta Ducem.
 Strenuus insequitur fugientem Iulius hostem,
 Et Generum trepidam vertere cogit humum.
 Donec & Æmathios penetret Pompeius in agros;
 Quo mox castra solo diripienda locat:
 Inclyta vincenti cum cedant agmina Caio,
 Et sua fatales euehat hora manus.
 Ut verò bellis & atroci hoc vulnere fractus
 Sentit extremi probra vicesq; mali:
 Fretus amicitia Phariq; & iure Tyranni
 Ægyptum Magnus vana secutus, adit.
 Qui simul ac primas tetigisset littoris oras
 Incidit in regem, monstra proterua, Lagum.
 Cumq; rates mutat, dubia ut se credat arena,
 Septimij ingrato percitus ense cadit.
 Cæsar at ut laceros Pompeij corporis artus
 Cernit, & allatum tristia visa caput:
 Fleuit; & affectus lacrymis testatur obortis,
 Te quibus extinctum Magne sepulte colit.

Turpia

*Turpia Barbarici fugiens mox littora regis,
Aphrica constanti milite rura petit:
Ingressusq; Uticam premit obsidione Catonem;
Et rigidum cogit carpere fata virum.
Hinc Hispanorum cum fortè profectus in vrbes,
Pompeij gnatos vincit agitq; duos;
Post Romam properat, victoq; triumphat ab hoste
Celsaq; prestanti milite regna capit.
Ignouit multis, pœnamq; resoluit, & omnem
Clementi prorsus sustulit ore metum.
Artibus hinc animos subditq; & pectus honestis
Primaq; calorū cura modusq; fuit:
Hactenus incerta cum tempora lege mearent,
Et flucret dubijs annua meta notis.
Hanc equidem facili curam celer arte peregit;
Et bis sex annum mensibus ire iubet.
Multaq; præterea Latios bona condit in vsus:
Grata parū hac quamuis Romula turba probat.
Nam Caio summos quanquam ipse Senatus honores
Afferat, ac celsos deferat aula gradus:
Occulta tamen inuidia pars multa Tyrannum
Versat, & egregij principis acta premit.*

A 3

Ipsius

Ipsius haud quamuis incauta superbia nullam
 Dicitur his causam conciliasse malis.
 Nam Dictatorem cum sese vendit at: ut qui
 Inuitis etiam patribus arma gerat:
 Effera multorum præcordia mouit, honestæ
 Qui libertatis vincula fracta dolent:
 Infestantq; odijs, ingrato & murmure scindunt;
 Posse nec has ferri sæpè queruntur opes.
 Coniurant igitur Brutusq; & Cassius, ambo
 Cæsareis dudum pectora fulta bonis,
 Inq; Idus primis at coniuatio mensis,
 Qua populi numero curia luce strepit.
 Ille ubi venerunt, quamquam vetuisset aruspex
 Ingredier, certo fata minante polo;
 Ingressus tamen est fidenti corde Senatum,
 Et sedet in medijs inscius ipse dolis.
 Ergo ubi ceperunt agitari iurgia; mox se
 In diram fundit perfida turba necem.
 Sedibus exiliunt omnes Cæloq; minantur;
 Armaras turpes pugio dire manus,
 Ille ubi se vultu ac gladijs videt omnibus unum
 Certa q; iurata fata cohorte peti:

Haud

*Haud ictus refugit, neq; territus occupat enses:
Sed cadat ut tecto corpore cura fuit.
Sic igitur procures inter, medioq; Senatus
Confossus multo vulnere Caesar obit.*

~~OCTAVIVS AVGVSTVS.~~

I I.

*C*æsar ut Ausonidum defunctus fraude peribat:
Proditus & subita funera mortis adit:
Incluta cesserunt Augusto sceptrum nepoti:
Vindice qui latias occupat ense manus.
Diva Palatino est enixa hunc Iulia monte:
Italique at clarum nutrit ora ducem.
Ætatis primo qui mox sub flore Camænas
Et subit ingenuæ castra beata scholæ.
~~Exornatq; animum studiis, & græca latinis~~
Jungit; et hoc veteres munere vincit auos.
Prætextam posuit cum primis latus ab annis,
Quæ fuit æqua viro sumit in urbe togam.

Mox

Mox ubi Celtiberos contendit Cæsar in hostes:
 Pompeios celeri frangat ut ense duces:
 Augustus facilem tum dexteram mancipat armis
 Discit & hostiles cernere posse manus.
 Et tentare Duces, pugnamq; laceffere facto:
 Duraq; constanti prælia ferre mora.
 Inde per Italicas cum fortè reuertitur vrbes,
 Dacica non tardo milite regna petit.
 Cæsaris auspicijs ad Thracica rura profectus
 Victor Apollinea cautus in vrbe manet.
 Quo præstolatur victoris ut agmina regno,
 Ac inter medius spemq; metumq; sedet:
 Ecce reuersuro patrata conscia cadis,
 Protinus Augusto nuncia fama venit.
 Cæsaris effusum ciuili fraude cruorem:
 Et sacri procures sanguinis esse reos:
 Seq; adeò heredem scriptisq; ac lege vocari,
 Optatus Caio gnatus ut antè foret.
 Hic dubitat, quo se primùm munimine firmet:
 Quòue sibi auxilium milite, & orbe petat.
 Annè etiam præsens quod ducit robur & arma
 Exerat, ac celeres instruat ense manus?

Esse

Esse quidem secum magni fulcimina belli;
Se quibus incolumem vivere posse videt.
Hoc tamen ut nimium praeceptis & inutile damnat
Consilium, ac animo cautior arma premit:
Dum Romam, quantum contendere posset in urbē,
Omnia peruolitans rura sinusq³, petat.
Tum testamento quæ Caesaris acta fuissent
Et quæ Romuleo condita more legit;
Intrepidusq³, celerq³, capit: nec voce prophana
Hæc sibi præripier commoda magna sinit.
At dextram imperio & conducto milite firmat,
Sceptraq³, defuncti principis alma capit.
Cui mox se Lepidus; mox se cui Marcus agebat
Aduersum, duplici numina magna face,
Utq³, prius patrem tulerant; ita fata minantur
Gnato etiam, & vitæ funera certa struunt.
Hinc igitur tot bella, tot ardua prælia, strages;
Civili tellus sparsa cruore videt.
Testatur mutina & submersi cæde Philippi;
Vindice quo Brutus concidit ense, loco.
Inde Perusiacas properè digressus in urbes,
Euertit subita Consulis arma nece.

B

Post

Cæsarum Italicorum

Post Siculos adit, & Pompeij pignora vincit:
 Quotamen & subiit magna pericla loco.
 Ultimus Actiacam labor est confectus ad urbem,
 Lætæq; nauali pugna cohorte fuit:
 Marce quibus tandem Cleopatraq; victa carinis,
 Nilios repetis dirus uterq; sinus.
 Augustus sequitur, Marcumq; in fata coëgit,
 Ipsaq; mox coniunx Aspidis ore perit.
 Actiaco victor construxit littore Cæsar
 Nicopolim, tanti nomina longa boni.
 Tum redit Ausoniam, victisq; triumphat ab armis;
 Et meritas fusi publicat hostis opes.
 Felix qui sacros cineres mortemq; perempti,
 Ulcisci iusto quiverit ense, patris.
 Quos toto versat conatus pectore; facta
 Ne iactare deo Brutus inulta queat.
 Ast ubi iam parta floreret pace; feroces
 In Germanorum transfudit arma viros.
 Ausonio primos tentavit Marte Sicambros,
 Quo laudem, victo Cæsar ab hoste petit.
 Sed nihil aduerso meditari maxima cælo est,
 Et fallunt nostras libera fata manus.

Non

*Non siquidem Augusto succedunt vota; ruinam
Sensit; & in vanos spes abit ista notos.
Namque manus perdit Romanas, signa, cohortes:
Perdit & egregios Italis ora duces.
Hoc Varo bellum, nuribusq; virisq; latinis,
Prorsus & auxilijs exitiale fuit.
Altera non aequè Lolianis cladibus acta
Turbat, in infamem pugna relapsa fugam.
Pertulit hanc lento commissam pectore: verum
Istius est luctu mentio facta graui.
Pernities igitur populum quo tanta subegit,
Funestum semper precipit esse diem.
Hinc Latiam Caesar reuocato milite Romam
Pergit, & ante sacros exiit arma focos.
Exosusq; hominum condemnat voce furores,
Grandia de nihilo qui sibi damna mouent.
Non satiari opibus, nec habendo ponere lucro
Mensuram, & stolidis rumpere vincla modis:
Deniq; non iusta bellum ratione probare:
Effera nec licito praelia Marte sequi.
Quingentes violare: procul quæ rura colentes
Nil de vicino cespite fraude legunt.*

B 2 Tum

Tum verò hoc, quicquid tandē est & sortis, & aui
Humani, ceco perdere velle metu:
Et dubias sectari artes, quibus arua domosq;
Obruat, ac fœda publica labe notet.
Euert atq; lares patrios, & templa Deorum,
Templa repentinis non violanda malis.
Hac igitur Cæsar dum multis damna querelis
Plorat, & his finem moribus esse cupit:
Ipse animum certa iam firmat pacis in usus:
Condit et Ausonijs commoda larga viris..
Utq; ea constarent manifestis fœdera signis:
Belligeri clausit tertius ora Dei..
Tum plebi sese patronum prestitit: acta
Non simili procerum cuncta favore probat..
Et quanquam hos simulet sese admirarier, odit:
~~Priscaque sub tacito pectore gesta premit.~~
Mox, quia magnificis cumulatum laudibus esse
Plebs cupit, imperio nomina trina ferunt..
Atq; potestatem faciunt, ut deligat horum
Quo sua precipue condier acta velit..
Principio Patriæ Patris aspernatus honores,
Maluit Augusti nomen habere viri..

Post

Post istud tamen & populi plausuque Senatus
Messala docto suscipit ore Senis.
Et quantum vel fata dabant, vel sedula virtus,
Promouet Ausonias Caesar & auget opes.
Hac equidem fama peregrinis nomen in oris
Crevit, & extremos venit ad usque Getas.
Percellitque animos hominum bonitatis & aequi
Laudibus, ac facto pectora grata trahit.
Idque adeo; ut neq; Dictator quos omnis, & omnis
Haud potis est multa vincere Consul ope;
Virtutum studijs Augustus vicit: & enses
Omnibus excussit tela minasq; viris.
Quosq; Aquilas pridem deuicto Parthia Crasso
Abstulit; Augusto signa remissa dedit:
Hoc se Romano testata accedere regno,
Cui nunc ut socias iungit amica manus.
Omnem perstrinxit Clementia Caesaris orbem:
Et bonitas rectis moribus aucta trahit.
Sic igitur dudum quod prädixere Sibyllæ,
Omnia iam Caesar regna Monarcha tenet.
~~Cuius in Imperij bis quarto Cælica lustro~~
~~Judaico at proles sanguine nata fuit:~~

B. 3. Virgine

~~Virgine matre quidem; Supero sed patre Tonante:~~
~~Cuius in æternam sanguis abundat opem.~~

Nec tantum felix hoc tempus pace recepta;
 Ingenijs sed erat dulce feraxq; bonis.

~~Virgilius vixit, vixitq; his Tullius annis;~~
~~His vita lucem Naso disertus init.~~

Tum verò Ausonias numerosus Horatius aures
 Implet, & acta graui detinet ora stylo.

~~At ubi lustra decem iam Sextus cogeret annus~~
~~Augusto rapuit Parca maligna dies.~~

~~Qui prius uxori testatur fata; memorq;~~
~~Coniugij, dixit, Iulia vine mei.~~

Et simul hac blanda defecit voce. manendo
 Deficimus; dubia cum sumus umbra moræ.

~~Vsq; adeò nihil est, vel maiestate, vel armis,~~
~~Vel vitæ cursu prosperiore frui.~~

~~Abripimur celeri velut acta sagitta volatu;~~
~~Et nihil est multos viuere posse dies.~~

Defunctus Nola fatis portatur in urbem,
 Quem mox exuri Martia prata vident.

Ossaq; post cineres tandem collecta: sacrumq;
 Flaminiam iuxta condidit urna virum.

TIBE.

~~TIBERIVS NERO.~~

III.

Claudius hinc fasces; Tyberi cui nomē ab amne,
Lataq; defuncto principe regna capit.
Illustri florens & honesto splendidus ortu,
Cui cæcus veteres Appius auget auos.
Huius ut Augusto genitrix conceditur, ipse
Priuignus cepit Cæsaris esse Nero.
Exemploq; patris bis amœna fœdera mutat
Coniugis; alternos versat amatq; thoros.
Deserit Agrippam, cui Iulia ducitur; illa
Augusto petulans filia nata patri.
Nec modò priuignum mater, sed adoptio gnatum
Fecit, & assumptæ cura probata togæ.
Non prius optarit quamuis hunc Cæsar; ab illo
Quàm Druso genitus iura paterna capit.
Claudius hinc igitur per agendis pectora rebus
Mancipat; ac totis viribus arma colit.
Cuica iam pridem despexit munera: dura
Militia est animus tela stupenda sequi,

Qua-

Quapropter latè populos deduxit in ortum:
 Armenosq; fero contudit ense viros:
 Tygranemque iuuat, patriasque euexit in arces;
 Abstulit & Partho signa relictæ duci.
 At postquàm Eoo victor redisset ab orbe,
 Gallorum pingues rexit & arua plagas.
 Hinc scripto tennes populatur milite Brennos:
 Rhetiacos terret, Vindelicosque domat.
 Dalmaticos vincens, tum Pannonia regna subegit;
 Quæ iacet Euxino terra propinqua salo.
 Felici demùm Germanos sidere tentat,
 Et varijs strauit millia multa locis.
 Omnia virtutum quæ ductu Claudius egit;
 Et Nero non tristes huc habet usq; dies.
 Hinc Romam tandem Latiasq; reuersus in vrbes
 Grata triumphali nomina more capit.
 Et se conuertit patriæ communis ad vsum:
 Militiæq; graui munera voce notat.
 Multa etenim correctæ dedit, meliora refecit,
 Turpia sublato iura timore fugat.
 Et quamuis Latia dudum secessit ab vrbe;
 Ac Rhodijs multo tempore vixit agris:
 Attamen

*Attamen accepta redeundi lege; benigna
Esse sibi procerum vota precesq; videt.
Præcipue Illyrios postquam domuisset, & omnem
Qua legit Euxinum Pannonis ora fretum.
Acer erat, prudens, & circumspectus in hostem,
Cautus, et haud timida promptus in arma manu.
Quas quia virtutes Augustus Cæsar amat,
Sapius hunc proprio prædicat ore Senem.
Nec solum elegit qui gnati iura teneret:
Sed successorem fascibus esse dedit:
Præsit ut imperio, quibus hætenus omnia fudit
Viribus, & iusta singula lance gerat.
Augusto meritas igitur sub principe laudes
Claudius; at functo Cæsare regna tulit:
Subiectusq; loco rerumq; potitus et urbe:
Solutus in illustri sede Monarcha fuit.
Præsit hic ingenium vino sub patre nefasq;,
Multaq; vel summis fecit amanda viris.
Moribus ut fuerit quamvis truculentior: ut sit
Disciplina feros cum domat æqua lupos:
Attamen Augusti iam gratus voce, probavit
Romuleis dignas fascibus esse manus.*

C Optima

Optima sed postquam genitricis dicta perosus
 Reppulit absurda sæpius aure minas:
 Maternasq; preces monitusq; ac pectora spreuit;
 Ferre nec has voces, iurgia crebra, potest:
 Forſan & afflicta cum quæreret otia vite,
 Hæc minus ut populo nota frequensq; foret:
 Exceſſit Latio, Capreasq; inuectus aquoſas,
 Equoreis cinxit membra petulca vadis.
 Undiq; prærupto quia clauditur inſula monte;
 Hæc loca celandis moribus apta legit.
 Ergo huc perlatus curam mox deſerit urbis,
 Et dirum claſſo fornice corpus alit.
 Tum mutata viro ſunt pectora, ſecula, mores,
 Subuerſumq; pio quicquid in ore fuit.
 Quos poterat iuuenis tetros vitare furores;
 Inuadunt olidum probra moleſta ſenem.
 Et nunc omne genus variosq; libidinis ignes
 Mercatur, precio creſcit & aucta Venus.
 Corpora proſtituit, ſexus commiſcet, ut iſta
 Pruritum capias languide penis ope.
 Promouet hos vni mores petulantior uſus:
 Ebrietas turpes auget alitq; faces.

Caldius,

*Caldius, & versa nunc voce Biberrius audit;
Et Mero, qui pridem est dictus in urbe Nero.
Pellicibus desert operam gregibusq; petulcis:
Et scortatorum triste lupanar alit:
Non animo voluens aliud, non mœnia spectans;
Eximijs quondam mœnia culta viris.
Hos igitur luxus opprobria magna sequuntur;
Affligunt Latios damna propinqua duces.
Mœsia vastatur: Germania sua tumultus
Commouet; Illyrios Sarmata turbat equos.
Syria defecit; ceciditq; Armenia Parthis;
Fœmineoq; Tagus subtrahit arma viro.
Sic ergo Ausonidum prouincia parta cruore,
Hoc libertatem principe multa capit.
Interea Capreis funesto ardescit in igne:
Fœdaq; multiplici probra sub arte struit.
Sanguine coniunctos crudeli sustulit ense;
Fata quod inprimis Matris acerba docent.
Nec curasse ferunt patriæ Patris illud honoris
Nomen, in haud dubias premia danda vices.
Non mores etenim sese ignorasse; nec acta
Nomine sit passus condier vlla suo:*

C 2

Post-

Postquam, quæ iuuenis vitarat crimina vitæ,
Censerit in stolidum posse redire senem:
Existatq; dies melior, qua luce Senatus
Haud dubia scindat principis acta, manu.
Huius at ingenium cum Cæsaris, otia sternant:
Otia, quæ vitij semina lenta trahunt;
Vtilibus sit fas inferre laboribus eum,
Et nihil ignauo turpia more sequi.
Ut verò explerat ter sextum Circulus annum,
Incidit in passi tempora lata Dei.
Postea sed Latys Capreas cum tendit ab aruis
Luculla gelidos clausit in vrbe dies:
Laticia procerum magniq; ad vota Senatus,
Omnia qui sædo condidit atra Seni.
Quatuor hic lustris ternum superaddidit annum
Sceptra quitus Latij tradita ruris habet.
Ætatis spacium sed septuagesima mæsis
Brumaq; in octonas finit acta vices.
Post mortem iussu Tyberinas corpus in undas
Spargier; hoc populi totius ora fremunt:
Attamen inuidia tandem cessante, relatus
Intulit in patrios Claudius ossa rogos.

C. CÆ.

C. CÆSAR CALIGVLA.

IIII.

Claudius infami dum vitam funere soluit;
Et iacet Ausonijs membra sepultus agris:
Imperio subiit caligæ cui nomen ab usu
Castrenses inter contigit esse Duces.
Nam cum communes non fastidiret amictus,
Romuleis nomen fascibus inde tulit.
Antica productum viderunt mœnia luci,
Hoc illi matrem cespitem terra dedit;
Natus auo nuper defuncto Cæsare fatis,
Qui Capreis multas perdidit exulopes:
Patre sed hoc, possit cui non conferrier unquam,
Maximus Ausonia quisquis in urbe fuit.
Namque decus patrie quantum Germanicus urbi
Attulit, ingenio, moribus, arte, fide:
Cum fama constet, tum tu quoq; Naso probabas
Dum condis tanto scripta legenda viro.

C 3 His

*His igitur natus cum fortè parentibus esset
Magno equidem populi sceptrum favore capit:
Qui minimè stolidi referebat principis orsum:
Cum primum ad regni culmina summa venit.
Quin certè magno Romana gentis amore
Regnat; & utiliter multa nouata facit.
Militiæ socijs quo non acceptior alter
Aspera castrensis pertulit arma iugi.
Mox igitur summo populi subuectus honore,
Perfida defuncti gesta rescindit aui:
Et testamento pondusq; fidemq; negauit:
Nec rata fœminei principis acta sinit.
Inde Cupidineis quæ Claudius atria flammis,
Et fœdas Veneri struxerat ante casas:
Protinus iniectis aboleuit hic ignibus; & quos
Ille aluit spinthras, sauior iste necat:
Aut Latia saltem dimouit ab urbe Cinados,
Turpia qui cripta furta latente colunt:
Vix exoratus Tyberi ne mergeret amne;
Quos ea sectari comperit acta viros.
Exemplo proauirationes ciuib; urbis
Publicat, ac veteri singula more notat.*

Qua

*Quæ Nero suppressis non mouerat vsibus, ille
Imperij rursus iura sub aqua tulit.
Ignouit multis etiam, quos Claudius actos
Exilio patriam vertere iussit humum.
Aureus huic clypeus reliquos decretus honores
Inter; & hac virtus laude repensa fuit.
Tum qua luce capit noua sceptræ, Palilia iussit
Hunc appellari ciuica turba diem.
Mox non vana quidem Cæio signacula Senatus
Obtulit, ut posset tutior esse, librum.
Ille datum spreuit, certoq; profatur ab ore:
Ullius haud mihi sunt conscia corda mali.
Cur igitur libros ut sim securior, optem?
Aut vestra sumam talia signa manu?
Qui reus est, cauto defendat gesta libello
Et dubijs credat facta scelestæ notis.
Me virtus, meq; una fides & numina seruant,
Et mihi dant tutos labier astra dies.
Sic ergo imperij primis spectata sub annis
Cæsaris hac merito vitæ decore fuit.
Cætera diuersis exundat moribus ætas,
Et nihil ingenui postea regis habet.*

Mox

*Mox etenim fastus, variamq; superbia mentem
Ludit, & atroces expuit ira minas.
Fura propinquorum petulans temeravit; amicos
Spreuit, & in quosuis faxq; nefasq; fuit.
Omnia turbavit natura iura: Sorores
Pressat; & Idalia cogit in acta dea.
Uxores rapuit varias, raptasq; reliquit
Rursus, & in veteres multa repulsa thoros.
Omnia funestis explevit castra rapinis,
Cuius extorsit rura domosq; bonis.
Nil huic suffecit: sed turpia lucra secutus
Conquirit dubias Cæsar auarus opes.
Interea celebri minitatur prælia Rheno,
Et Batauos subito Marte fatigat agros:
Percussosq; Ducem tum fœdere pacat; eosq;
Ceu victo claris nomina rebus alit.
Mox tanquam stolidum, cum magna curia Roma
Et populus lata lege redire iubet:
Protinus oblatum recipit; patribusq; minatur:
Et varias sæuo detonat ore minas.
Alludensq; ferox gladio, capulumq; coruscans,
Hic etiam mecum venerit ensis ait,*

Nec

Nec mora, cum Latiam dirus contendat in urbem:

Multaq; funesto concipit acta Deo.

Affectusq; etiam varios alternat; habetq;

Non amor & equatum seu nec ira modum.

At prius exequier quàm posset tristia, iustam

Repperit in proprii militis ense necem.

Namq; ita grassanti coniurat factio mortem,

Quam prompta celerat Charea fortis ope.

Comprenso crypta faciem transuerberat: inde

Ter decimo lacerum vulnere corpus obit.

Quod vix ambustum taciturnis conditur hortis:

Hocq; loci gemuit Caesaris umbra diu.

Hic est funesto Caesar qui pectoris ausu

Fœdauit Solymis condita templa iugis.

Quiq; prophana etiam templo tum signa locauit,

Et statuæ sacros iusserat esse dies.

Lustra quidem vitæ sex expleuisset: at annus

Imperio quartus penè peractus erat:

Cum coniuratos dare membra coactus in enses,

Contrahit è proprijs fata necemq; minis.

Cæsareo hic primus veteriq; à more recedit,

Et priscos fœdat crimine sparsus auos:

D

De

*De quo fama quidem Latias dispersa per urbes
 Sic canit, ac magno fert ea dicta foro;
 Haud meliorem equidem primis tenuisse sub annis,
 Nec post peiorem sceptrā tulisse virum.
 Annales referunt Caij prænominē cunctos
 Morte quidem infausta succubuisse Duces.*

*D. TIBERIVS CLAV-
 DIVS CÆSAR.*

V.

*EXcipit haud meritos extincti Drusus honores:
 Præter & in summas spem venit auctus opes.
 Cæsaris hic patruus nuper sua fata secuti,
 Suscipit aurata pacis & arma toga.
 Patre quidem natus claro proavisq; superbis
 Attulit imperio romula lustra decem.
 Eximij cui nil iuuenili atate per actum est,
 Et puero nulla gloria laude fuit.*

Quin

Quin stupidum quoties genitrix quem dicere; dixit,
An poterit Druso stultior esse meo?
Hunc Aulia & Utricus spreuit, pretijq; futurum
Nullius ingenui scripsit uterq; virum.
Liuiæ non raro monstrum vocitauit, & orsum
Naturæ solùm deficientis opus:
Sed tamen hac ipsa morborum labe grauatæ
Aonidas magno Drusus honore colit.
Et studia absoluit primæ digesta iuuentæ;
Quorum etiam specimen creber in urbe dedit.
Inde magistratus cum insignia lata petisset,
Cæsaris astuta voce repulsus abit.
Haud etenim Latio Musa est accepta Monarcha:
Nec mouit rigidos doctæ Thalia patres.
Et tamen hunc populi fauor & tutela pauentem
Non omni prorsus deserit asse virum.
Ordine patronus siquidem bis lectus Equestri,
Publica non tenui præmia laude capit.
Tum Consul fasces meliori ex omine dictus,
Mensibus hic sarta lege duobus habet.
Interea quamuis sit multa opprobria passus,
Et varias æuo det labor ire vices:

D 2

Inspe-

*Insuperata tamen iugulati sceptrâ Nepotis
 Corripit, ac Latia Cæsar in urbe regit.
 Euectus casu potius quàm numine diuum;
 Prasit ut Italicis desidiosus agris.
 Turpiter hunc miles latitantem, extrema timentem,
 Primus ad imperij protrahit arma Senem:
 Penè auersantem, latys tum fascibus addit;
 Quæ rata mox plebis dicta Senatus habet.
 At postquam Cæsar subuectus in atria creuit,
 Et tenet ignaua romula sceptrâ manu:
 Nilis Cæsaribus dignum veterine Quirino
 Egit, & in nullo vita decore fuit.
 Sed deses, truculentus, iners, timidusq; feroxq;
 Ardet in haud meritis mittere cuncta faces.
 Militiæ quosdam correxit ineptior usus:
 Et tamen hos nullo mutat honore gradus.
 Cæsaris Augusti nomen sacrauit in acta:
 Esset ut haud dubijs metâ fidesq; notis.
 Iudicium causasq; animi terroribus egit
 Fractaq; non constans pectora motus habet.
 Interdum prudens & circumspectus agebat,
 Interdum nulla cautus ab arte fuit.*

Omnia

*Omnia misceri passus, dum pace fruatur:
Primus & Ausonia Drusus in urbe regat.
Ut tamen & Latium deceant quæ facta Monarcham
Saltem aliquo rerum percitus igne gerat:
Albionum varijs agitata tumultibus arua,
Post Caij primus Cæsaris acta, domat.
Hinc equidem illustres peperit fortuna triumphos;
Et vehit Ausonium letior aura ducem.
Quicum iam patriam redisset victor in urbem
In veteres renocat Scenica iura gradus:
Spectaclisq; capit populum; qui lege modoq;
Precipit ut Latias censeat æquus opes:
Duitijsq; notas statuatur; quibus inclyta Roma
Non perturbato mœnia iure colant.
Nec quid prætereâ est hoc gestum Cæsare, quod quis
Illustri dignum scripserit esse viro.
Et tamen eximia res hæc quoq; laude feratur:
Castalijs fuerit pars quod honesta Deis.
Historias veterum pertexere cepit auorum;
Orsus ab Æmathijs bella nefanda malis.
Multaq; conscripsit tum clara volumina, nostras
Optarem certè quæ tetigisse manus.*

D 3

At

*At nimis impatiens moderato Cypridis usu,
 Sæpè Cupidineas mutat agitq; faces.
 Uxores variat; varias probat; inde probatas
 Pellit, & expulsis tecta virosq; dedit.
 Exturbatq; domo Gnatum: recipitq; Neronem:
 Illius hæc iussit sumere monstra locum.
 Hinc in Agrippina furibundum cessit amorem,
 Ossaq; funesto molliter igne fouet.
 Stultus, & incauto nimium se pectore versans,
 Fœtida qui tanta crederet ora deæ.
 Mox igitur saciata bonis petulantior vxor,
 Concipit inuiso tristia fata seni:
 Atq; venena dedit boleto intincta recenti,
 Ille quibus ruptos clausit in vrbe dies:
 Tertium ut hic annum post lustra secunda moratus
 Rexisset timida regia sceptrum manu.
 Mors calata diu est, nullisq; agitata querelis;
 Lusibus at fictis dissimulata fuit.
 Ast ubi constabat, solenni est igne crematus,
 Inq; deum Caesar castra relatus abit.*

DOMI.

DOMITIUS NERO CLAV-
DIVS CÆSAR.

V I.

Fax orbis, populiq; lues, sentina malorum,
Suscipit infami sceptrâ relicta manu.

Domitio natus genitore truciq; maloq;
Flagitijs veteres qui superavit auos.

Constiterit si quis maculata crimina vitæ
Spectet, & absumptos per fera facta dies.

Militiam Caio sub principe fortè secutus
Dum bellum Eo mollis in orbe gerit:

Libertum subita stratum nece conficit: is quòd
Effuso in cyathos haud satis ore foret.

Tum puerum curru obtrivit plaustroq; citato:
Et media summos læsit in vrbe viros.

Erutus hoc Equiti testatur ocellus honesto,
Quòd rea flagitijs gesta Neronis agat.

Ergo diu à proavis abauisq; atanisq; coacta
Quæq; adeò plena crimina lance fluunt:

Cæsar

Cæsar in mores veniunt digesta Neronis:
Ultimaq; hæc prisci metæ furoris erat.
Conditio aut hominū misera est: cumq; improba crevit,
Creuerit è multis auctior unda malis.
Tum si quem prenda, planè hunc subuerterit. eius
Hic rei testis Claudius esse potest.
In quem Maiorum cum crimina cuncta venirent,
Unus ab antiquis cuncta scelestæ gerit.
Sentinamq; adeò se præbet moribus his, quos
Religio, virtus fama; grata fugit.
Egregia quamuis testetur ut indolis usum;
Spe trahit Augustos in sua vota patres:
Qui magno interea iactant hunc crescere fructu
Quo reparet priscos principe Roma dies:
Euersumq; statum velut in sua iura Senatus
Vendicet, ac æqua curia lance cluat.
Principiò Troiam vel constantissimus unus
Lusit, & his primùm est vita probata notis.
Mox præceptor Seneca committitur; artes
Ut duce sub tanto discat ametq; bonas.
Cui simul ac datus est, mox cauto fœda Magistro
Semina funesta cognita mentis erant.

Præci-

*Præcipiendo tamen si quid Sapientia posset;
In superos suadet pectora recta deos;
Et simul humanos animis inducere mores
Præcipit, ac miti cuncta gerenda monet.
Nec frustra est suasse bonis: placita ardua docti
Jam grato multus versat in ore, senis.
Ergo ubi ter Phæbus sua lustra reducit, & annus
Ætatem fœdi principis alter habet:
Imperio donatus obit fastigia regni,
Et capit haud tali sceptrum gerenda manu.
Quamvis ut rectè poterant commissa videri,
Prima Magistratus tempora, signa dabant.
Cæsareos etenim cineres curabat & urnam,
Hocq; caput tanti muneris esse dedit.
Mox sese Augusti victurum more professus
Multa equidem magno principe digna facit.
Quapropter meritis affecit honoribus illos
A quibus hæc vitæ tempora prima capit.
Tum Matri summam Imperij concessit: at ipse
Proxima suprema iura Tribunus habet.
Virtutes igitur varias novus actor adumbrat,
Multaq; fallaci tristitia fronte tegit.*
E Maio.

*Maiores grandi quæ vectigalia censu
Intulerant, comilenijt ipse manu.
Carmina nonnunquam medio recitata theatro
In Capitolina rupe dicata locat.
Spectaclis animos reficit; donaria largè
Spargit, & in vulgus missile grande fluit.
Consulis officio functus quater, ardua Iani
Nequicquam clausit limina prisca Dei.
Et tamen hoc Latia nulla incrementa coronæ;
Aucta nec è tali principe Roma fuit.
Ægypto semel ausus erat ceu bella minari,
Romuleo ut Pharios milite presset agros:
Perfecitq; nihil, petulans erat ista loquela
Garrulitas, cuius pondus inane fuit.
Isthmum perfodiens in Achaica littora tendit,
Funestamq; truci milite versat humum.
Ipse manu primus fatales movit arenas,
Collibus ac humeris irrita saxa tulit.
Mox redit in patriam, Latiaq; vagatus in urbe
Omnia prestantis depulit acta viri.
Tum manifesta fides quantum simulatio posset;
Quam frons obtenso cauta pudore tegit.*

Vix

*Vix siquidem explerant fascēsque ac tempora lustrum;
Cum simul auersos ire iubebat equos:
Laxabatque animum vitis soluitque pudorem:
Publicaque ingrato commoda iure premit.
Nullo spes maior sub principe ceperat urbem.
Sauior hoc princeps nullus in urbe fuit.
Prima manus rabidi subiit pia turba, Neronis;
Dulce quibus Christo sub duce nomen erat.
Nam, ceu fama quidem est, Petro cruce fata peregit
Et rapit effæctum mors operosa senem.
Mox etiam Paulum gladio feriente cecidit:
Inde pios multo perdidit ense viros.
Hostis Apostolico summus; quem cade cruorem
Semper inexhausta proditione tulit.
His ergo auspicijs patefacta est ianua morti,
Quæ post in Latios prodiit aucta patres.
Ante tamen fratris celerabat fata Britannici:
Et iuueni dirus certa venena dedit.
Tum Matris, cuius iam pridem corpus inirat,
Traicit immani percitus ense latus.
Mox Amitam morbo luctantem perdidit: inde
Uxores geminas cade manuque necat.*

E 2

Denique

Deniq³ quo quis iure prior vel sanguinis ortu
Tempore sic voluit quemque priore mori.
Nec Roma tantum mors est grassata; sed extra
Unà etiam cades mœnia, crebra fuit.
Ergo ubi sublata iam multa parte Senatus,
Omnia nobilibus struxerit atra viris:
Edideritq³ fero repetitam pectore vocem,
Hausturum simili cætera celsa nece:
In præceptoris iam tendit fata; piūmq³
Et meritis clarum sustulit ense patrem.
Ut non & reliquis, tamen hoc turpissimus ausu:
Inter & atroces dignus obire feras.
Quamvis haud longè dilata sit ultio; tantum
Qua Deus & cœli vindicat aula, nefas..
Interno siquidem primū exagitat ab æstro,
Nulla quidem læta semina mentis alit.
Sed mox à Matris patrata morte, professus
Se Stygio dixit criminis igne rapi..
Ardentes semper thædas furiasq³ videri;
Atq³ premi, sed quæ nesciat ipse, malis:
Nec solus, nec cum reliquis tranquillus; in atras
Sic se diffudit conscia culpa faces.

Cumq³

Cumq̃ timet quoscunque, nihil secura moratur.

Et grauis affligit pectora mæsta furor.

Ergo ubi Romulea procures diuexat in urbe,

Et cunctos varia sub cruce dirus agit.

Ecce pauescenti defertur nuncius, omne

Detrectare viros Gallica regna, iugum.

Mox etiam Hispanos alius discedere pacto,

Et mota Galbam seditione sequi.

Qua consternatus fama Nero concidit: ut qui

Creditus hoc fuerit posse dolore mori.

Tertius externos etiam turmasq̃ ducesq̃

Defecisse graui nuncius ore refert:

Atq̃ Sacramento cunctas abysse cohortes,

Quæ prius Ausoniam est turba secuta fidem.

Tum verò iactare manus, & vellere crines,

Ac misera quasuis voce replere domos:

Incertusq̃ fremensq̃, animo mox certa venena

Concipit, ac fundi protinus ista iubet.

Interea auxilium per amicos querit: at illi

Iam studium misero praesidiumq̃ negant.

Ergo foris pariterq̃ domi desertus & exul

Expetit extrema pocula mixta neci.

E 2

Dumq̃

*Dumq̃ miser quat fatalem territus haustum
Repperit euerso nulla venena loco.
Ante quidem miles iam sp̃reti Cæsaris aulam
Diripit, ac sacras depopulatur opes.
Ast ubi fraudatus grata est virtute cicutæ
In gladio stolidus fata relicta petit,
Et percussorem cum non inuenit, ab urbe
Mox ruit, ac trepida permeat arua fuga.
Utq̃ cauernoso latitasset mæstus in antro:
Sintq̃ sitim ac longam corpora passa famem;
Hostem decerni tum sese voce Senatus
Audit, & inuisi criminis esse reum:
Seq̃ adeò quari; scelerato ut more peremptus
Omnia commerita sortis acerba luat.
Cultellos igitur vagina eduxit; in hosce
Quos usus secum detulit ante duos:
Tentauiq̃ aciem, rursusq̃ recondidit: hora
Quòd non fatales hæc sinat esse manus.
Ast ubi Cornipedum sonitus, strepitumq̃ vocantū
Sentit, & hæc vini corporis ora peti:
Impavidus iugulo ferrum, quo cinctus adegit,
Et vita miseros finit ense dies.*

Exitus

*Exitus hic diri supremaq; meta Neronis
Penè tribus lustris gessit ut arma, fuit,
Atqui etas sextum, geminosq; est aucta per annos;
Dum propria rupit languida fata manu.
Funere sublatus claro est, & honore crematus:
Martius at cineres campus & ossa tegit.
Linea quo tandem diuini sanguinis exit:
Et Nero (Cæsareos terminat iste gradus,*

*S E R G I V S G A L B A .**V I I .*

S *E*rgius extincto successit Galba Neroni:
Qui patria clarus nobilitate fuit.
*N*on hinc Cæsaream communi è sanguine stirpem
Attigit: Ascania nec venit ille domo.
*S*ulpitia illustrem sed duxit origine vitam:
Filius hic longæ stemmat a gentis habet.

Mum-

Mummius euersa cui maxima fama Corintho
Cessit, & Asopo victor ab orbe redit;
Materno posuit generi decus: unde nepotes
In Galbam longos continuare gradus.
Mox disciplinas primaeva ætate secutus
Ingenio Musas non fugiente colit.
Præcipuè Iuris studio contendit & æqui;
Principe quo nullum dignius orbis habet:
Indole iam primis acri conspectus ab annis
Et magno gratus vixit honore bonis.
Huius ut Augustus mulcisset pectora; crescas
Imperio, dixit, Galba venuste meo.
Inclita nec solum venturi culmina regni
Prospicit, ac longè significata videt:
Verum etiam generi summum prædixit Aruspex
Imperium; at sera posteritate dari.
Hoc auus eludens; pariat si mulla, futurum
Tum quoque quod vates rettulit, inquit, erit.
At Galba nato peperit quoque mulla: quod omnes
Ostentum diris funeribusque vouent.
Ipse tamen prisca cum sciret dicta parentis,
Omne felici prodier istud ait.

Nec

*Nec magis hoc ullo portento pectora firmat
Sergius, Imperij dum nova sceptrā capit.
Ergo ubi iam posita est vestis prætecta; virilem
Galba quidem in patria suscipit urbe togam.
Et pariter multis conscriptus honoribus, amplo
Ornatu vitæ munera lauta subit.
Functus prætura, mox fasces Consul adeptus
Annua sex tantum mensibus arma gerit.
Et tamen hoc ipsum caruit non omine munus;
Quod successoris nomen & hora docent.
Hinc peregrina animo concepit Galba, forumq;
Liquit, & amotis maluit esse locis.
Forſan ut hoc posset magis inclareſcere pacto,
Externas victor dum terat hostis opes.
Gloria Scipiadum pæno succreuit ab ense:
Ciuitica non tantum mansio laudis habet.
Hoc igitur grata est studio prouincia Galbæ:
Ut qua Virtutis cernier acta queant.
Gallica principio sortitus regna, tumultus
Sedat, quos magnos turba moleſta dedit.
Aphrica poſt adiit: cumq; hæc per rura moratur;
Principe sunt claro quæ facienda, facit.*

F Tandem

Tandem in secessu vitæq; per otia vixit;
 Urbanas fugiens tristia multa vices:
 Donec & Hispanas à Cæsare missus in oras,
 Hæc equidem longo tempore regna tenet.
 Cui sacras adeunti aras res mira repentè
 Contigit, astantes mouit & una viros.
 Poscenti cum thura puer deferret acerram,
 Qualitet superis aduena Galba dijs:
 Prima capillorum forma est mutata, trahuntq;
 Caniciem subitis fronsq; caputq; notis.
 Id celeres rapiunt socij; iuuenemq; canebant
 Cessurum magno fascibus esse Seni.
 Sergius ostento nihil est turbatus, abitq;
 Atq; Hispanorum tradita regna gerit:
 Et vario rumore grauiq; subinde querela
 Senior Hesperias depopulatur opes.
 Durus in hos qui serò aderant mandata secuti,
 Æqua quibus posuit tecta domosq; solo.
 Cetera sub miti complectitur omnia vultu,
 Et patrio cautus singula iure facit.
 Sic animi varijs contendit motibus; annos
 Sub quibus Hispanos Sergius octo regit.

Postea

Postea fama volat iam dura clade Neronem,
Et scelus accenso pectoris igne premi.
Cum simul à Gallis defectio facta refertur,
Quæ fuit aduersa Vindicis orta manu.
Hæc res principio Galbam turbauit. at inde
Deferri imperium cum sibi grande videt:
Et Gallos ultrò subducere iura Neroni:
Quem gens ulterius non ea ferre potest.
Sollicitè accedit, paretq; monentibus, & se
Donari Latio Caesaris ense sinit.
Maximè ut occisi consistere fata Neronis
Audit, & atroci succubuisse manu.
Tum quascunque potest conscripto milite turmas
Et quoscunq; potest contrahit acer equos.
Sublataq; mora properando reuertitur urbem,
Et magni secum roboris arma trahit.
Quamuis interea ut reditum maturat & urget,
Hispano subiit multa pericla solo.
Accessitq; etiam defuncto Vindice rumor:
Qui luctu Galbam non simulante ferit.
At tamen hortati confirmant fata sodales;
Confirmat dubium Mula replet a senem.

F 2

His

*His igitur monitis, superumq; per omina fretus
Aspirat Latijs Galba modestus agris.
Quamuis ingressus patriam, non prisca Senatus
Officia, aut animos sentijt esse pares.
Sæuitiæ studijs & auari more laborat:
Quod vetus est semper Roma perosa malum.
Sed tamen Imperio vi vel virtute potitus;
Nequicquam patrio sceptrâ fauore tenet.
In vitia est prolapsus, & omnia dura frequentat,
Multaq; non iusto corpora iure necat.
Priuatos quosdam sed ineptos fouit amicos,
Consilijs quorum vita gerenda fuit.
Contempsit reliquos; qui vix sibi constitit: unde
Raptus in inuidiam plurima probra tulit.
Prima inclinata fors atq; occasio vitæ,
Militis ingrato prorsus ab ore venit.
Hunc se cum referat mercari nolle: quòd æra
Interdum miles non satis aqua petat.
Illudatq; potestati tum Cæsaris; ultra
Quàm Romanum etiam ferre pati q; decet.
Non seruis, non se submittere regna ministris;
Vt plausu quorum prendere sceptrâ velit.*

Hac

*Hæc labes & prima mali cum causa fuisset;
Exijt in summos factio dira patres.
Et manifesta quidem nunc prodiit ira Senatus,
Omnia qui magni Cesaris acta notat.
Hanc ergo inuidiam quò Sergius explicet, à se
Pisoni voluit sceptrâ relicta dari.
At nihil auxilij res attulit ista; sagacis
Consilium quanquam dixeris esse viri.
Namq; Sacramento miles Germanicus exit,
Quas scelerum flammâ perfida Roma probat.
Iamq; Otho presenti cum utendum sorte putaret,
Explicat haud segnes in sua lucra manus:
Inflamatq; animos ceptisq; laboribus instat,
Et pauidum turbat prodicione Senem.
E castris igitur Latiam transmittit in urbem,
Qui Galbæ insidias certa q; damna struant.
Quos, ubi prodisset, primo tum Sergius ausu
Terruit: ast animus protinus hisce redit:
Exceptumq; foro ac desertum à milite, sternunt:
Corijciuntq; seni plurima tela viro.
Hic Galbæ finis, qui Vir licet optimus esset,
Romanis poterat non tamen esse bonus.*

F 3

Aut

Aut quis deformes inter bonus esse Tyrannos
 Ac aliqua saltem vivere laude potest?
 Difficile est placuisse, modumq; inducere factis;
 Fraus ubi supremos occupat alta gradus:
 Contemptuq; patres & seditione laborant,
 Et violant sacram dicta superba fidem:
 Ambitione etiam cum sese in iurgia fundant,
 In sua qui fasces vertere lucra student.
 Certè ibi nec bonitas pretio est; nec præmia virtus
 Nec merita laudem sedulitatis habet.
 Sed magno mortale genus furit impetu, & hoc quod
 Dijs statuunt, turpi sæpius ore premit.
 Seq; adeò euertit stultos dum pectoris ignes
 Diuina cupiat pro ratione sequi.
 Nunc Galbam interimunt, qui non virtute relicta
 Sed dura fati conditione regit.
 Et tamen antè truces poterat tolerare Tyrannos
 Et post crudeles pertulit aula duces.
 Huic caput auulsum funesto militis ense,
 Proicitur turpi deseriturq; loco.
 Corpus & est longa tandem sub luce relictum,
 Et iacuit medio Cæsaris umbra foro.

Quod

*Quod demum in viridi laceratum condidit horto
Argius, Aurelia quam nitet urna via.
Sergius etatis bis septem lustra peregit;
Imperij septem mensibus arma gerit.*

M. SYLVIVS OTHO.

VIII.

*S*yluius excepit iugulati tempora Galba,
Funestoque Italas occupat ense domos.
Egregio quamvis maiorum natus ab ortu;
Attamen hic molli pectore turpis erat.
Quo nihil eximij gestum est sub principe. notum
Flagitijs toto nomen in orbe fuit.
Vix memoranda reor cum spurco gesta Nerone;
Asseda cui fædo Syluius ore placet.
Mutua compertum est agitata his supra fuisse:
Tentatumque pari conditione nefas.

Cæsar

*Cæsaris immeritam iugularier ense parentem
Et probat, & ficto calat honore necem.
Furgia sed demum turpes sunt orta lupercos
Inter, & alterius despicit alter opes.
Sylvius exclusit Poppæ ab amore Neronem;
Et potior primos occupat ipse gradus.
Hinc Lusitanos igitur commendat Othoni
Cæsar, & Hispanis dat procul esse plagis;
Interea Romæ ut Poppæam liber amare
Possit, & Idaliæ munus obire Deæ.
Ille abit; ac tacito portat sua pectora motu,
Pectora non iusto dissimulanda die:
Bethicæq; ingressus moderatur regna favore,
Quo summo possent maxima sceptrâ geri.
Nam vitam duxit qualem decet illius esse,
Cui virtus amplas sola reliquit opes.
Ast ubi iam certo Galbam rumore Monarcham
Audit, & Ausonijs iura tenere locis:
Ipse etiam partes communis fovit amici,
Sumat & ut regni culmina tanta, monet.
Conatusq; iuvat reuocati principis; ut mox
Inuadat Patrij mœnia mœsta soli.*

Forſitan

*Forſitan haud Latium, ſed adoptio mouit Otho-
nem,
Vt princeps Galba proximus ipſe foret.
Aſt ubi frustratum ſe ſpe videt, induit iras,
Reſq; alia tantas deſtinat arte ſequi.
Nec longa ceptum protraxit luce furorem:
Protinus inſidias certaꝗ damna parat.
Cumꝗ ſalutatus iam nomine Caſaris eſſet,
E caſtris celeri fertur ad actꝗ manu:
Obtruncatꝗ Senem diſpoſto milite; quã ſe
In medium ſoluit Roma ſuperba forum.
Mox ipſe imperij violenter adeptus habenas,
Nulla quidem magno principe digna facit.
Ingreſſus ſedenim conſtanti fronte Senatum
Seſe ait inuita ſceptra tenere manu.
Caſtrenſi populo & furibunda è plebe coactum,
Haud propria tantos carpere ſponte gradus.
Priuato tamen haud geſturum nomine regnum;
Maximus at ſi quid forſitan ordo probet;
Hoc ſe facturum. patiatꝗ id ergo Senatus
Eſſe ratum, ſuperis quod placuiſſe videt.
Vtꝗ ſit inſano ſimilisꝗ comesꝗ Neroni,
Ipſe auide nomen triſte Neronis amat.*

G

Hys

*Hijs equidem auspicijs funesti tempora regni
Occupat, ac vario fræna pauore tenet.
Nocturnis etenim visis tacitoq; furore,
Pectoris & lento se dolet igne premi.
Quòd lassos Galba manes cumulare timorem,
Sentiat, at Stygias corda mouere faces.
Ergo quod imperium violentis occupat armis,
Haud etiam placidis fascibus acre gerit.
Tantisperq; furit dum sors fera concitat Aulum
Quo demum rigido Syluius hoste cadat.
Excitat hunc etiam Germanica factio, qui post
Incluta Romulei Cæsaris arma regat.
Ergo ubi non dubio rumore Vitellius ardet,
Ausonioq; mouet tristia bella duci:
Syluius haud timidas eduxit ab vrbe cohortes
Et locat Alpinis castra secunda iugis:
Conseruitq; manus, felicia prælia; flexu
Quâ Trebijs miscet se Padus altus aquis
Bebriacas verò postquam venisset in oras,
Ultima funesto bella cruore gerit.
Namq; duces utring; videns concurrere; quorum
Ausonio clarum sanguine stemma fuit:*

Et

*Et trahere ingentes populos Latiamq³ iuuentam
Sunt quibus admissa robora fracta manu:
Indoluit; dudum ciuilia bella perosus:
Et patrio partas sanguine damnat opes.
Haud inçunda quidem victricia signa referri,
Plurima si vnus turba salute cadat.
Non igitur causam tanta se clade daturum;
Ut cruor Ausoniam tinxerit altus humum:
Mox fatis gladium & morti fera destinat arma
Ac vita subitam preparat ipse necem.
Eductoq³ latus ferijt mucrone: simulq³
Finiyt aduersos dextera clara dies.
Ætatem lustris penè octo expleuerat: alti
Quartus at Imperij culmina mensis habet.
Quo cum multi etiam procures sua fata secuti
Haud timida celerant funera dura manu.
Ast Otho decedens Veliternæ præcipit urnam
Construier, quæ nunc ossa sepulta iacent.*

G 2 AVLVVS

AVLVVS VITELLIVS.

IX.

Pertulit hoc etiam Romana potentia monstrum:
 Quo penè haud aliud maius in urbe fuit.
 De cuius certi nil constat origine: membris
 Fama est conuulsis interisſe patrem.
 Is gnati quoties Genesin notat; horret; & ipſo
 Protinus in iycio probra futura videt.
 Quin ſuperos orat, vimo ne lata parente
 In celſos gnatum ſubuehat hora gradus.
 Quòd nunc proſpiciat, cladis quid filius olim
 Struxerit in patrias auctus honore domos.
 Nec falſus pater eſt: qui quæ ventura videbat,
 Roma quidem ſummo facta dolore gemit.
 Nam vimo quamuis Conſul genitore creatus
 Prima quidem haud turpi geſſerit arma manu:
 Attamen imperij maioris in inclyta vectus;
 Extincto prorsus ſceptra pudore tulit.

Inq.

*Inq̃, scelus fœdas paratior vsq̃ ruinas
Omnia natura probra furentis obit.
A puero Capreis inter Tiberina resedit
Scorta, nec occultis fugijt esse locis.
Spintheria factō tam fœdo nomen adeptus
Præmia prostrato corpore magna facit.
Nec dubium, incrementa quidem lautissima vita
Flagitijs molli conciliata viro.
Et sibi quod crimen puerilibus induit annis,
In seros voluit triste venire dies.
Flaminis ut verò complexset munus, in Afros
Mittitur, ac celebri hæc culmina laude tenet.
Hinc gnatum iugulat; qui lumine captus utroque
Accipit è patria dira venena manu.
Postea Germanas cum missus abibat in oras
Theutonicis liber præsidet Aulus agris.
In Batauos Tungrosq̃, & amœni littora Rheni
Transiit, ac Ubij regna ministrat aquis.
Huc illum Cæsar præter spem Galba profectum
Destinat, arctois præposuitq̃ locis.
Interea Rome seuo prostratus Othone
Sergius effuso fata cruce capit.*

G 3

Famaq̃

*Famaq̃ patrati sceleris peruenit in oras
Qua versant geminam calica plaustra feram.
Ergo salutatus velut antè Vitellius acri
Theutonici Cæsar militis ore fuit:
Sic properè Austriacam fortissima signa cohortem
Præsidio oblata conditione vocat:
Pannoniasq̃ acies paribus commouit in armis:
Vt ferrent sociam mutua tela manum.
Mox ubi se firmo iam robore muniit Aulus
Duxit ad Alpinas arma parata niues:
Conscenditq̃ iugum cliuosi tramitis: inde
Pergit in Insubres ditia regna locos.
Cuius in aduentum se Syluius ense peremit,
Et forti rumpit fata suprema manu.
Aulus at Ausoniam liber contendit in urbem,
Sceptraq̃ defuncti Cæsaris alta capit.
Qui cum transibat iam plena cadaueris arua
Fætores latè putrida membra ferunt.
Cumq̃ etiam populus rem detestetur: at, inquit,
Non malè prostrati corpora cuius olent.
Et simul ut tantos euincat turba labores,
Indulsit liquido pocula referta mero.*

Hinc

*Hinc ergo ingressus Romana palatia, nullo
Maiorum ritu mœnia sacra petit.
Detectis sedem quibus emicat arduus armis,
Non pater, at patriæ senior hostis adit.
Introituq; bonos terret, qui dira Tyranni
Protinus à primo limine facta notant.
Is verò ne quid populi spem ludat; habenas
Recturum sese more Neronis ait:
Domitioq; dat inferias & sacra Tyranno,
Et sibi perpetui Consulis arma parat.
Mox fera deformi submergit viscera luxu
Et mollem pascit lubricus arte gulam.
Admiscetq; etiam crudelia pectora mensis;
Et violat gemino Romula sceptrum malo.
Pannonias donec fama est rupisse cohortes,
Quam dederat pridem maxima turba, fidem.
Quod Syri faciunt & Apellis mœnia Jude
Qui te clare ducem Vespasiane colunt.
At consternatus rumore Vitellius, hæret
In quas hæc posset vertere bella vices.
Nunc sese imperio subducere cogitat, & non
Inuita fasces deposuisse manu.*

Nunc

Nunc in conspectum delecti Cæsaris ire,
Obuiq; aduerso prælia ferre duci.
Quorum nulla tamen tentata peregit: at armis
Abstinet trepido percitus ossa metu.
Quaq; salus poterat pressis extrema videri,
Ingenio pacis fœdera blanda capit:
Exploratq; animum venturi Cæsaris. ast hanc
Frustrâ equidem tali principe captat opem.
Quin studio Latiam flagrante mouerier urbem
Cum videt, ac certis crescere damna malis:
Seq; adeò solum media inter tela relinqui
Quo satiet rigidas ciuica turba manus:
Turbatur. sed enim patrios cum fortè penates
Priuata veluti conditione petat:
Obscurus latuit. mox ficta pace reuersus
Ostia Cæsarea corripit ampla domus,
Insistitq; moræ. sed cum dilabier omnes
Senferit, ac nullo milite castrategi:
Ipse etiam raptò quod tum possederat auro
Corpus in haud firmam conijcit Aulus opem,
Et cellam ingreditur, densas ubi Ianitor umbras
Aut captare vigil somnia cauta solet.

Stragu-

*Stragulaq; obiecit foribus lectumq; reuulsum,
Pellit & hostiles culcitraparua faces.
Præsidium heu miserum tot contratela, tot enses
Quot tentant misero fata cruenta seni.
Jamq; propinquabant hostes urbemq; tenebant;
Et statuunt medio prima trophæa foro;
Cum simul irrumpunt Romana palatia, & ipsum
Scrutando querunt tecta per ampla ducem.
Qui quamquam astuto deluserat ore sequentes,
Dum se quesitum pernegat esse virum.
Attamen inuentus, patulasq; extractus in auras,
Multa quidem mæsta voce monendo rogat:
Parceret ut victo miles. sibi pauca salutem,
Qui magnitangant Cæsaris, esse refert.
Ast has turba preces surda nimis aure receptas
Protinus in volucres iussit abire notos:
Arreptumq; trahunt manibus post terga reuinctis
Huncq; fimo pueri stercoribusq; petunt.
Qui faciem cæno ne subtrahat; ense lenari
Supposito mentum seu a corona iubet.
Iniiciunt collo laqueos, vestesq; rescindunt,
Et lacerat raptam factio dira togam:*

H

Inq;

Inq³ forum medium direpto tractus amictu
 Ciuibus Ausonijs fabula grata fuit.
 Captiuo insultat pubes, opprobria spargit,
 Inq³ senem plena scommata voce iacit.
 Hæc igitur passus ludibria, turpiter æuum
 Finit, & in pœnas vita nefanda ruit.
 Quin mortis genere haud vulgari absumitur, ictu
 Cum minimo punctim bestia fœda cadit.
 In Tyberim trahitur scelerato mortuus unco
 Iusta q³ quesitis piscibus esca perit.
 Funestum nec enim corpus dignata sepulcro est
 Turba; nec è patrijs sustulit ossa rogis.
 Quin ad saxa quidem vetuit consistere: tantum
 Patrati ciues criminis acta mouent.
 Filius hoc etiam periit fraterq³ tumultu:
 Augurioq³ fides cognita vera fuit.
 Vitæ lustra decem, ac septem progressus in annos;
 Penè quidem imperium mensibus octo gerit.

D. VE-

*D. VESPASIANVS
AVGVSTVS.**X.*

*Postquam Romuleas ac sceptrā Vitellius arces
Liquit, & Ausonio mersus in amne perit:
Vespasianus adit magni fastigia Regni
Et patriæ sumptis fascibus arma tenet.
Huic obscura quidem cum gentis origo fuisset,
Nec foret illustri Flavia turba domo;
Primus hic eximijs cumulauit honoribus aulam;
Et genus in summos extulit acre duces:
Cuius Pharsalicas acies & bella secutus
Pompeio turmas principe duxit auus.
At pater Heluetios dum grandi scœnore pressat
Alpinos inter fata Sabinus obit.
Hic geminos moriens natos cum matre relinquit
Illustres quorum scandit uterque gradus.
Alter enim Latio dum ciuica iura ministrat:
Maximus urbano prator honore fuit.*

H 2 Noster

Noster in Imperij subuectus culmina; latè
Regnat, & Ausonijs presidet acer agris:
Phalacrinensi qui vitæ exordia fundo,
Junctaq; cum cunis tempora prima tulit.
Hunc prius Augusto Lachesis quàm fila secarat,
Ducere Vitales constat in orbe dies.
Sic tenui natus sub conditione parentum,
Gloria Romuleæ proxima gentis erat.
Augusti quot enim succedunt Cæsaris auro,
Et retinent Latæ culmen opesq; domus:
Humanos imitata sonos fera monstra fuere:
Digna nec Ausonijs turba erat ista bonis.
Italicas donec gens Flauia creuit in arces:
Sceptraq; tu felix Vespasiane capis.
Tum verò afflictæ multorum cadibus urbi
Attulit is medicam Cæsar & auxit opem.
Interea magnis dum crescit honoribus auro
Consulit, ac varios captat obitq; gradus.
Sacra Tribunorum complexus iura, feroci
Thracica non durus milite regna tenet:
Post ubi Cyrenas & Cretam Questor obisset
Mox Latia magnus Prator in urbe fuit.

Asiduus

*Asidius Caio fautor, quem numinis instar,
Offensis etiam patribus usq; colit.
Hinc casta thadas Veneris sortitus & ignes,
Pectora connubij lege fouenda dedit:
Et tria sacro generabat pignora lecto,
Cumq; suo fructu semen & hora fuit.
Defunctis qui uxore quidem gnataq; superstes
Mansit, & in certas pectora firmat opes.
Hinc Germanorum Legatus regna petiuit,
Multaq; Theutonici contudit arma soli.
Inde Britannorum delatus in oppida, Marte
Sauit; & ardenti praelia miscet equo:
Supposuitq; iugo gentes, quarum utraq; summis
Viribus est Latio saepe petita duci.
Hys igitur meritis mox ornamenta Triumphi
Atq; Sacerdotum maxima iura capit.
Tum Consul decreto etiam suspectus honori
Fert nulla gratos ambitione dies.
Aphrica sortitus tandem cum regna teneret,
Pectora non laeso casta pudore regit.
Tristibus haud vitij suum maculatus; at isthic
Ingenua coluit dexteritate bonos.*

H 3 Pauper

Pauper adhuc igitur Lybicus reuocatus ab aruis
In patriam grandi pressus ab ære redit.
Hinc Græcas adiit quas aduena uiseret urbes:
Et latet Argiuis maximus hospes agris;
Inuidiam fugiens & seui tela Neronis,
Principe Cecropias quo petit ante domos.
Tantis perq̃ latet proprijs vix notus amicis,
Dum sua pertenui nomina sorte tegit;
Donec ab Ausonio conscriptus Cæsare miles
Huius in imperium cessit & arma Ducis.
Longa quidem res est; sed quæ sunt summa profabor,
Et tantum extremo persequar acta gradu.
Nuncia iam totum vulgarat fama per orbem;
Iudaicis fractam gentibus esse fidem.
Atq̃ auersari Solymos ea iura Tyrannos
Romuleis dudum quæ pepigere viris.
Fœdera turbare & minit arrier arma rebelles
Syria ne Latio pareat ampla duci.
Præcipuè constans memoret cum fama Tonantem
Moliri in Solymis condere regna iugis.
Et libertatem populis iam reddere; cuius
Arbitrio deinceps maximus orbis erat.

Hæc

*Hæc recutita quidem gens ad se oracula trahebat,
Hæcque rebellandi maxima causa fuit.
Qui simul ac Latia crebrescit rumor in urbe;
Et fecit Ausonios fama relata duces:
Protinus in Solymos curamque animumque Latinus
Vertit, et accenso bella calore parat;
Cum tete Flavi lectum Nero Caesar in istud
Iussit opus totas adglomerare manus;
Supremumque ducem Latys te gentibus esse
Cui tradat fido bella gerenda viro.
Haud etenim sibi permetuit te principe motus,
Obscura natus sorte, quod ipse fores:
Atque etiam tristi tua fato vita prematur,
Cum sis Argolicis pauper et exul agris.
Hæc igitur causa est Solymas cur duxit in urbes
Contractum è patrio Flavius orbe manum.
Quem Titus una etiam Gnatus comitatur euntem:
Et patri certam spondet et auget opem.
Ergo ubi transmissum superarunt agmina pontum
Atque Palestini cespitis arua tenent:
Quacunq; Ausonius contendit miles, edaci
Omnia peruaſtat tecta domosque face.*

Inq;

Inq̃ potestatem multas sibi Flavius urbes
 Vitrahit, ac celebri nomine multa facit;
 Sicq̃ rebellantes Romanis arcibus ornos
 Vellit, & impulsu robora fracta domat.
 Deniq̃ nulla quidem non explorata relinquit;
 Quo Latius crescat Gloria summa Viris.
 Interea hijs latè dum Vespasianus in oris
 Ardua Romani Cæsaris arma mouet;
 Occubuit Roma Nero, successitq̃ perempto
 Galba: nec inuisas fugiit iste manus.
 Post Galbam Latias Otho Syluius arripit arces:
 Qui proprio afflictos finiit ense dies.
 Hunc Aulus sequitur longè mollissimus. Horum
 Dum scelerum cumulis factio dira furit,
 Multi equidem aut Roma clari studiysq̃ potentes,
 Aut castris magni Vespasiane tuis;
 Sollicitis Victorem onerant precibusq̃, lucrisq̃
 Fructibus, & querulo sæpius ore rogant;
 Vt patriæ communis opus Latiamq̃ salutem
 Suscipiat, forti prendat & arma manu.
 Oportuna quidem nunc tantis motibus esse
 Tempora; nunç rectè commoda tela dari;
 Se qui-

Se quibus in magnos modò vindicet auctus honores:

Etpatriæ felix monstra stupenda domet.

Deniq; se comites subeunda in bella futuros,

Longaq; victoris velle trophæa sequi.

Ingenio saltem Romana palatia iungat,

Subdat & auspicijs Itala tecta su:

Vt libertatem Tiberinæ vindicet urbi,

Et Capitolinis pax fiet aucta iugis.

Has quanquam voces crebrescere Flavius auit:

Votaq; castrensi spargier alta manu

Attamen abstinuit prudens, paulumq; moratus:

Nulla sibi temerè constituenda putat.

Dicta quidem percepta capit, consentit amicis,

Et quæ persuadent utilitate probat.

Sed differt tamen, ac maturo pectora motu

Librat, & in tutos destinat acta dies.

Forsitan exemplis monitus, fatisq; priorum,

Quos Roma è medio nuper acerba tulit.

Haud successu etenim felici aut sorte teneri,

Quæ iusta non sunt sceptrâ petita manu.

Expectare igitur tempus, fortuna secundum

Quodq; nouo felix annuat esse duci.

I

Atq;

Atq; hæc ipsa quidem prudens cunctatio; certè
Principium clare posteritatis erat.
Nam quantò abstinuit magè Vespasianus honori;
Hoc magis, & cumulo gloria lata venit.
Et mox Histrensi defertur nuncius ora,
Prodit & electum militis ore ducem;
Atq; salutatum iam nomine Cæsaris esse
Flauium; & Ausonijs facta probata viris.
Quæ cum Niliacum sparsisset rumor in orbem,
Præfectoq; loci cognita gesta forent:
Protinus accedit properanti commoda turmæ:
Fortibus assensum iungit & arma viris.
Posteà Iudaicus plenis exercitus alis
Huc Sacramenti vota manusq; tulit:
Ac par prasidibus studium ac manifesta Voluntas,
Et Regi Parthos qui moderatur, erat.
Hij non parua quidem neq; tarda iuuamina spondet,
Ausonijs saltem Flauius instet agris.
Ac facili oblatum comprehendat numine regnum:
Certaq; constanti fata labore petat.
Hijs super accensus fera Vespasianus in arma
Proruit, & celeri castra furore mouet;

Inq;

*Inq̃ solum tendit patrium Latiosq̃ penates,
Quà Tybris rutilas flexilis urget aquas:
Vt libertati & rebus succurrat egenis:
Inq̃ suum statuât Regia sceptrâ locum.
Quem manus accinctum non parua laboribus ornat
Sed sequitur gratum maxima turba ducem.
Italicosq̃ sinus oblataq̃ mœnia turmis
Intrat, & extincto Flavius hoste regit.
Qui prius Imperijs animum quàm destinât, orbi
Hunc regnaturum plurima signa monent.
Vt primum Ausonia successit Flavius urbi
Sceptrâ Triumphatis curribus alta tulit.
Læticiâq̃ strepunt procerumq̃ virumq̃ corona;
Et resonant festos pulpita sacra dies.
Tanto equidem plausu patriæ succedit & arcî:
Hæc secum Virtus præmia clara vehit.
Mox animum studiij transfert communis in usum;
Liberet ut magno mœnia pressa malo.
Afflictosq̃ lares & civica iura quieti
Destinat, ac molli singula lege beat.
Post longos etenim requies hæc prima labores
Quos tulit everso Roma decore, fuit.*

I 2

Vtq̃

Utq³ fatigato iucundas spiritus auras
Ventilat, ac gratis flatibus ora fouet:
Sic defessa quidem diuturni sanguine belli;
Et conflictatis obruta penè malis;
Respirant subita Romana palatia luce:
Ac reuocat priscos Curia lata dies.
Hactenus exarsit tristissimus urbis ignis;
Nunc Latys redeunt otia lenta viris.
Primus hic Augusti post Cæsaris aurea vixit
Tempora, qui patria possiet esse pater.
Quiq³ queat merito perhiberi nomine Princeps:
Quod reliquos prorsus monstra fuisse putes.
Et quia Virtutum magno flagrabat amore,
Virtutes miro vestit honore Deus.
E populo quidam compressi luminis orbis,
Cæsarea reparat lumina tacta manu.
Alter at infirmo cum crure laborat; eodem
Contingente pedem sanus utrunq³ leuat.
Quæ miracula noui firmabant principis orsum,
Tutaq³ sidereo sceptrâ Tonante geri.
Ergo ubi progressus Latium venisset, & ipsa
Jam primas patria Cæsar in urbe tenet:

Mox

*Mox disciplina conceptos destinat ignes,
Et fracta in melius iura salutis agit.
Hoc etenim studio iam pridem Flavius ardet.
Vt sint sublato publica tutata metu.
Emendare igitur non destitit omnia Cæsar,
Et luxata suis reddere membra locis.
Censuram recipit, multosq; è culmine Reges
Et multos lauta conditione mouet.
Factio collapsam iam multa attriuerat urbem:
Et turpem ostendunt tecta relicta situm.
Has celer aggressus Cæsar reparare ruinas,
Ipse humeris etiam raudera spurca trahit:
Impensisq; nihil parcit, dum nititur urbem,
In formæ veteres tollere posse gradus.
Ardua præcipuè Capitoli culmina Cæsar
Quæ renouet proprio Flavius ære petit.
Cætera distribuit civili mœnia turba
Atq; pares operi santijt esse manus.
Hoc opus exiguo quapropter tempore crescit,
Stantq; Palatinis tecta reducta iugis.
Tum Vicina foro Paci sacra templa peregit,
Et struxit medijs Amphiteatra vix.*

I 3

Præci-

Præcipuos Latio ciues transscripsit in urbem,
Iugeraq; accitis aqua colenda dedit.
Equibus expleuit viduatum cadibus orbem:
Quem sacer è veteri more Senatus obit.
Exturbatq; viros nihili, fædosq; remouit;
Quos varia affectos clade modoq; fugat.
Creuerat Ausonios inter lis plurima ciues,
Sæpè strepunt Latio iurgia sæua foro:
Hoc etiam sedare mali, dum Flauius optat,
Romuleæ magnas efficit urbis opes.
Ac turpis pactum lucri sub iura redegit:
Et repeti nulla fœnora lege iubet.
At reliquis quanquam studium damnarit habendi:
Ipse tamen multas stipat auarus opes.
Ac benè rem, quamuis sit fædior, inquit olere:
Posseq; vel lotio grandia lucra peti.
Cætera ciuilibis, promptoq; iuuamine clemens:
Et facilem doctis ferre paratus opem.
Tum genus obscurum primaq; propaginis orsus
Hunc etiam nunquàm dissimulasse ferunt.
Quin iras animo eiecit vicitq; furorem,
Et poterat stolidis addere fræna minis.

Otia

Otia damnabat, minimumq; indulſit inani
Somno; quæ ratio eſt ſola ſecunda bonis.
Mæne igitur lecto cum ſurgeret, iſta legebat
Quæ ſunt heſterno reddit a ſcripta die.
Mox liber curis ſolitos admifit amicos,
Atq; poteſtatem cominus ire, dedit.
Hos inter primas quia Plinius ipſe tenebat;
Adfuit, & magno principe iuſſa facit.
Deniq; nec Danaæ faſtidit drammata lingua:
Multaq; ſunt huius prodita græca Viri.
Utq; erat hic doctus doctos ita Cæſar amavit,
Largaq; diuinis Vatibus æra dedit.
Ergo hominum tanto cum viueret unus honore;
Propitio credas fata peracta Ioue:
Qui clariſ ſolus cumulat virtutibus illos,
Cœlica quos ſummis deſtinat aula bonis.
Corporis egregio cultu facieq; nitebat,
Et validis pectus fulciyt acre thoris.
Tandem ubi fatales ſecuiſſent ſtamina Parca:
Ac foret excuſſo meta futura trocho:
Iniiciunt etiam dextras in Cæſaris æuum:
Et ſtringunt tacitis illita tela malis.

Campanis

*Campanis igitur cum Flavius egit in aruis,
 Prima quidem Stygia sentijt arma Dea.
 Tum Romam properat. Sed mox discessit ab urbe
 Inq̃ Reatinum transiit ager agrum.
 Quo morbi vires astumq̃ ut sentijt, aluo
 Vim purè gelidis intulit ip̃sus aquis.
 Cumq̃ animi curis nil parceret officijsue;
 Expediat medio quin sua iussa thoro.
 Consciuit vitæ finem, cessitq̃ vocanti
 Quæ parcit nullis imperiosa, Dea:
 Testaturq̃ ducis summi non esse, cubando
 Cum iam sunt vitæ tempora lapsa, mori.
 Ergo ubi consurgit, cubitoq̃ innititur, inter
 Astantum placidas deficit ip̃se manus.
 Cum nonus, deciesq̃ & sextus finijt annus,
 Quos ter agit decimos hebdomas una dies.
 Imperij at fascēs cum per duo lustra tulisset:
 Dura sub ardenti condidit ossa rogo.
 Insignis Latio Princeps, dignusq̃ nefastas
 Cui non inijceret Parca maligna manus,*

TITVS

TITVS VESPASIA-
NVS.

X I.

Optimus vt tristi concedit Flavius umbra,
Optimus Imperij gnatus in arma venit.
Delitia populi nam cum Titus esse feratur
Ausonidum, & magni maximus orbis amor;
Virtutum studijs certum est clarescere vitam:
Et florere sacro gesta secunda bono.
Ergo is, iam magno de principe natus; vt cui
facta foret superis alea grata Dijs:
Protinus excelsis animum puer artibus omnem
Destinat, ac Musis pectora leta sacrat.
Indole mox prima charus, quem Romula pubes
Miratur; patrij suspiciantq; duces.
Cesareo iuueni cui culta Britannia nomen
Fecerat, & mortem mixta cicuta dedit;
Communi iunctus sub preceptore merebat
Noster, & ingenio premia pulcra tulit.
K Quorum

Quorum ne veniens obliuio mutua posset
 Pectora funereo dissoluisse rogo;
 Ipse parentando statuam Titus, aurea fertur
 Munera non humili structa dicasse loco.
 Sic ergo à puero nituerunt optima clara
 Indolis, & grati signa decoris erant.
 Quæ Virtus equidem gradibus mox creuit honestis:
 Longaq; prælustri gloria laude fuit.
 Omnibus ingenium promptumq; feraxq; beatis
 Artibus, & quouis fingier acre bono:
 Vnde quidem Graia studium Latiaq; loquela
 Venaq; fundendis versibus æqua venit.
 Insignis forma species, cui plurimus esset
 Et decor, & multis gratia culta bonis.
 Haud procera quidem tendebant viscera nervos,
 Attamen egregio robore firmus erat.
 Militiam Pacisq; artes doctusq; palestram
 Veloces poterat flectere dexter equos.
 Vxores duxit generis splendore verendas:
 Eaq; sua gnatam posteriore tulit.
 Inde Tribunus obit Germana signa cohortis;
 Hocq; Britanniacos munere rexit agros.

Quo

Quo gratam officio famam nomenq³ modestum
Rettulit, integri præmia magna viri.
Haud facilis Regum metitur semita Vitæ:
Nec promptum est dubiam flectere posse ratem;
Seu tempestates metuat, seu littora Syrtis.
Qui medium possit stringere, rarus erit.
Hinc ubi Quæstura perfunctus honoribus esset,
Judaico vicit mœnia bina Solo.
Inq³ potestatem redigit, Latiumq³ subire
Victa iugum, & frenos sumere colla docet.
Interea Galbam fama est in sceptrâ vocari:
Hæc q³ ferit Tyrias protinus aura domos,
Progressusq³ loco recutitas venit in oras
Rumor, & in Solymis constitit altus agris.
Quem postquam plena iam Flavius accipit aure,
Liberâq³ extincto sceptrâ Nerone dari:
Mox gnatum mittit, gratatum regia Galba;
Votaq³ qui studio non dubitante, ferat.
Ille abit, ac medijs fluctus salis ære secabat:
Ac citus Ortygiæ littora curua legit.
Perq³ fretum Græcas properans tranavit in vrbes,
Quâ petat Italicos cursibus acer agros.

K

2

Utq³

*Vtq̃ iter expedit, homines permouit: eiq̃
Gratantur solidos in sua vota dies.
Constanter siquidem iam Galba rege vocari
Crediderant; tradat cui sua regna senex.
Forsan adoptandum quod publica fama ferebat:
Qui deinceps gnati iusq̃ locumq̃ gerat.
At postquam seuis agitata tumultibus arma
Rursus, & implicitos audyt ense lares:
Distulit Ausoniam contendere; fræna reflexit,
Inq̃ alias prudens carbasa vertit aquas.
Creta Iouis magni, peragrato maxima Ponto
Vrbes quæ centum fertur habere; iacet.
Hic Paphus & Veneris lucus, ditissima myrtus
Templaq̃ Acidalia condita pulcra Deæ.
Quem petisse locum scindentibus æquora remis
Dicitur, & medio vota dicasse salo.
Tum quæsisse Titum, num curuis rura carinis
Et peteret Latias patre iubente domos?
Sed retulisse Deam: ne tu fera littora longæ
Italia: at Solymos i pete rursus agros.
Tempus erit quo tu Latio dominabere victo
Cæsar, & hoc magno gratus in orbe sies.*

Protinus

*Protinus ergo Titum Solymos reperisse penates:
Bellaq³ sub magno continuasse patre.
Interea Romam multi affluxere Tyranni:
Et multis sua sunt reddita iusta malis:
In patriam cum te procures diuine vocarint;
Ut tradant Latias Vespasiane domos.
Constituantq³ suis tutelam ciuibus: Hunc quod
Te utiliter sperent carpere posse locum.
Ergo ubi iam latè turbarat milite pubem
Iudaicam, & Syrijs fulminat ense iugis:
Principibusq³ foret rapiendi obsessa facultas,
Omnia quod victas tendere visa manus:
Nuncius en subito Latijs transmissus ab oris
Ut redeas, tete Vespasiane monet.
Restitus Romam te principe posse. quid? Aulum
In te etiam tristes accumulare minas.
Et cunctas armare manus, excire phalanges;
Quo tete aduectum cominus ense premat:
Tu vero accedas; & qua mox sorte fruarè;
Propitio cupias perdidicisse Deo.
Hijs igitur sese causis precibusq³ moueri
Passus, in Ausonios intulit agmen agros:
K 3 Aduen-*

*Aduentuq; Aulum turbat: quòd fœdera paci
 Haud sarta ostensæ Flavius esse sinat.
 Postquam discessit tam longa per æquora vectus;
 Romuleamq; petit Cæsar amicus humum;
 Mox commissa parat Gnatus deducere bella,
 Altaq; sub Solymis castra locare iugis.
 Cingere conclusam fatalia mœnia gentem:
 Atq; equata solo vertere tecta studet.
 Hic agit at stolidas concursus & hora cohortes:
 Multaq; fatali corpora strage cadunt:
 Donec & euersos destruxerit aduena muros:
 Obruat ingratas & sua flamma domos.
 Sic igitur fuerit toto quæ maxima mûdo
 Diruitur, miseris Vrbs lacerata modis:
 Opprimiturq; fero populus sub Marte, ruuntq;
 Zorobabelea condita templa manu.
 Postquam res Asiæ Solymamq; euertere gentem
 Dijs visum, & populos spargere cura fuit:
 Inclyta Romanis accessit gloria rebus;
 Totaq; tam clarum prædicat aula ducem:
 Auspicys cuius res tanta effecta Latinis,
 Maximaq; Ausoniæ præmia gentis habet.*

Haud

*Haud igitur cessare cohors, quin Caesaris arma
 Conferat, ac summo donet honore Titum.
 Reppulit ille datum, ac fortis diademata spernit;
 Seq³ parat Latias velle redire domos:
 Præsidium cum rauderibus posuisset & aruis:
 Ne sceleris quicquam turba relictæ nouet.
 Ast discedentem precibusq³ minisq³ rogabat
 Miles, ut aut præsens castra secunda colat;
 Aut secum cunctos abducat, nulla salutis
 Præsidia amoto principe tuta vident.
 Suspicio hinc nata est arrepti lubrica regni:
 Quæ tamen euentu iudice falsa fuit.
 Namq³ amor hunc populi retinet, comitumq³ querelæ
 Et mens recta suis sæpè probata bonis.
 Judaicas sedenim cum victor deserit vrbes;
 Niliaci petijt rura beata soli.
 Hic voto obstrictus pateris libauit & auro,
 Multa Aegyptiacas hostia tingit aquas.
 Inde pererratum transmittit nauita pontum,
 Et citus Italicæ littoris arua legit.
 Brutia per, cursus Romanam flectit in urbem:
 Et celer admissio cum patre fatur, equo,*

Veni,

Veni, inquit, Soboles genitor tibi prodita, veni;
Cunctaq; sunt iussu facta peracta tuo.
Nec mora Romano solennem more Triumphum
Præcipit, & niueos Flavius urget equos.
Quo cum patre quidem curru subuectus eburno
Castra palatini filius alta petit.
Ex illa certè meditatur luce salutem:
Et toto Latios promouet asse viros.
Multa Magistratus diuo cum patre ministrat
Munera; nec paucis officiosus erat.
Interdum tamen inciuilis & asper agebat:
Multaq; non leni pectore gesta probat.
Hoc tamen ipsum etiam crescenti mutat in æuo:
Indolis & seuæ semina dura premit.
Et quamuis fuerit suspecta libido; simulq;
Hunc sub Auaritiæ crimine fama notat:
Ut fit, dum Virtus mendacibus obruta dictis,
Plurima venturæ commoda laudis alit:
Ipse tamen vanas hominum docet esse loquelas:
Veraq; sub falso sæpè furore tegi.
Indicio virtus fuit & sanctissima Vita,
Cuius erat casto iuncta Corona bono.
Postquam

*Postquam ergo imperij defuncto sceptrum parente
Prendit, & Ausonias acer adibat opes;
Mox sese ingenij lux prodidit alta beati,
Que prisci larvas criminis una fugat.
Nil etenim hoc melius possedit principe Roma,
Non alius Latia maior in urbe fuit.
Summa animi probitas, moderatq; pectora claram
Rupe sub hac solida constituere domum.
Ardua frugalis vitæ mensura, decensq;
Et niuea clemens dexteritate manus.
Mansuetus, facilisq; & multo commodus usu,
Atq; suis gratam ferre paratus opem.
Isq; erat è cuius vox ista frequentius ore
Prodiit, & latè gentis in aure sonat;
Perdier hanc lucem que non tribuatur amicis,
Officij nihil ciuibus acta tulit.
Cum responsa daret, solitus fuit addere dictis
Que promissa animos posse fouere sciat.
Id quamquam famuli moneant, quòd plura subinde
Promittat, quàm que reddere facta queat:
Respondisse ferunt; vllum discedere tristem
Principis à vultu non decuisse virum.*

L

Comis

Comis erat, nec cuiquam etiam quæ magna negabat:

Nactaq³ sunt iustum iusta petita locum.

Urbis hic incensa contractas igne ruinas

Cernit, & informi tecta perusta rogo.

Cernit & ardentem flammæ mole Vesuum:

Saxaq³ permixtis ignibus acta videt.

Ast in se quodcunq³ fuit damniue malive

Transtulit; hic fractas reddidit unus opes.

Restituitq³ truci vastatos igne penates;

Eq³ suis reficit publica multa bonis.

Nonnunquam morbis cum conflictatus haberet

Peius, & aduerso confouet ossa thoro.

Paonias fertur coluisse impensius artes,

Et medicam celebri laude tulisse manum:

Sapeq³ sacrificio fatum perquirat ab igne:

Sapè sub herbarum tentat & istud ope.

Deniq³ nulla sinit sibi prætermissa videri;

Quæ vitæ noxam tollere iusta queant.

Hic delatores rabido cane peius & angue

Horruit: hoc clausa reppulit aure genus.

Non auersatus solùm fœdisima monstra,

Verùm etiam nocuos legibus esse iubet.

Fusti-

*Fustibus iccirco casos portavit in oras
Quà pressant geticos frigora dura Tomos.
Cetera clementi nimium fert omnia vultu,
Seq³ suos facilis perdere posse negat.
Ergo affectati convictos crimine regni
Hoc utrumq³ satis commonuisse fuit:
Regna dari fato; nec quemquam cade Monarcham
Imperio gratos carpere posse dies.
In manibus retinere deos sceptrumq³ domosq³:
Horum igitur nutu sceptrum domosq³ dari.
Quin fratrem simili deprensam labe, monebat:
Frustrà etiam tendi retia iniqua bonis.
Hos etenim superis defensum sedibus iri:
Improba nec iustos perdere tela sinunt.
Quapropter lacrymis nonnunquam et voce precari,
Officio ut tandem mutua corda ferat.
Hic vitæ cursus: hac maxima principis æqui
Meta fuit; mox qui vincula mortis adit.
Finitis etenim ludis; quibus ante Senatum
In lacrymas fertur dissoluisse genas;
Protinus excedens Romana ex urbe, Sabinos
Junctaq³ vicino limite rura petit*

L 2

Tristior

Tristior, & subito stupefactus pectora casu;
Hostia quod medias effugit alba manus.
Quodq; serena dies glomerata tonitrua cælo
Viderit; & dextro fulserit igne polus.
Mox febrem nactus lectica se inde referr
Inq; Reatinum sistier optat agrum
Eq; via cælum spectans questusq; subinde,
In se crudeles clamat esse deos:
Quod vitam eripiant non talia fata merenti;
Nec teneat suas impia Parca manus:
Vno se tantum lacerari crimine; Verum
Id produnt nullis scripta diserta notis.
Sic igitur genitor qua pridem cesserat, illa
Hic vitæ dubios exiit urbe gradus.
Sceptra duos postquam menses tenuisset & annos;
Ac geminat decimum Phæbus Apollo diem.
Octo ubi finissent properantem lustra iuuentam:
Alter & exactos duceret annus equos.
Quem si Roma ducem tenuisset; fortè sequentis
Flagitia haud poterat permetuisse Viri.

FLAVI-

FLAVIUS DOMITIA-
NVS.

XII.

VT Titus incertis excesſit curſibus aui,
Splendiduloſq; truci liquit in orbe dies.
Flavius arripuit Romanas Cæſar habenas:
Et molles tenuit Domitianus opes.
Mirum nulla bonis coniuncta perhennibus eſſe;
Raraq; perpetuis uſibus aucta dari.
Scilicet è pingui ſterilis quoq; ſurculus aruo
Prouenit, ac gratam fallit ineptus humum.
Ceu patriam ſoboles virtutem fœda relinquit,
Diraq; contempto multa parente facit.
Hunc nihili truncum quis tali germine naſci
Credat, & his mixtas ſentibus eſſe roſas?
Improbuſ imperij tituloſq; capeſcit & arma;
Et vitæ numeros ſeua Tyrannis alit.
Id mox atatis primo de flore notari:
Qui ſenſ acta graui lance uidenda dabat.

L 3

Immenſo

*Immenso rerum minuit sua pondera luxu,
Diuitiasq; mala perdidit arte bonas.
Nil habuit sacrum pensi turbasse parentem;
Nil fratri insidias disposuisse Tito:
His sed adhuc pariter supera vescentibus aura
Ipse quidem scelerum gestijt esse reus:
Hancq; sibi laudi ducit primamq; coronam:
Flagitijs plenas turpibus esse manus.
Ingenio quamuis miro simularit honestum;
Vanaq; fucati signa pudoris alat.
Quem si Germano quis conferat; omnia cernet
Quæ sint diuerso facta locanda gradu.
Ut niueos etenim promptè secet ille colores
Cognita cui fuerit linea nigra Viro.
Sic vitium facili collucet imagine, quando
Oppositum virtus strinxerit aqua latus.
Summa Tito fuerat niueæ moderatio vitæ:
Primaq; iucunda gloria mentis erat.
Huic contrà diues studijs sentina nefandi,
Atq; inerat tecta maximus arte dolus.
Qui pleno scelerum subuectus gurgite; riuo
Haud equidem tenui pectoris arua rigat.*

Quare

*Quare consilijs petulans, temerarius, audax,
Omnia precipiti facta calore gerit.*

Irrita Germanis Gallisq; ferocibus arma

Mouit, & Ausonio territat ense duces:

Quos nulla virtute quidem pertentat & usu;

Quod nihil educto milite Caesar agat.

Causa mali tantum fastus fuit huius & ira,

Inuida fraternis qua dolet aucta bonis.

Improba multa mouet; sed enim pater arcta feroci

Intulit, ac vario frana ministrat equo.

Qui simul ac morti concessit: bella dolosq;

Protinus hic fratri multaq; damna struit.

Insidias sed enim Virtus fraterna diremit:

Excussit stolidas gloria firma manus.

Flavius hac igitur correptus sorte quieuit:

Et vaser ingrati pectoris acta premit.

Quanquam voce quidem tumidus persæpè; relictum

Imperio sese dixerit esse patris:

Hoc Testamento sed factam nomine fraudem;

Cederet ut fratri Regia celsa Tito.

Nec satis insidias vino struxisse dolosq;

Aut tacito exitium condere Marte fuit;

Ni

*Nigrauis in vita, fatorum ac luminis orbem
E non fraterna conditione foret.*

*Vix etenim tenuis fratrem languere ferebat,
Obscuris etiam prodita fama notis:*

*Hunc cum deserier, cassum quasi lumine mandat;
Et pro neglecto corpus id esse iubet.*

*Quem post non alio spreuit dignatus honore:
Funereo tantum condidit ossa rogo.*

*His ergo vitæ auspicijs fœdaq; iuuenta
Flavius imperij Cæsar in arma venit.*

*Consulis interea munus tamen ipse obibat
Sapius, ac aliquo clarus honore fuit:*

*Sed quos fratre quidem fascis cedente ferebat:
Sic diros Virtus scenorat alma viros.*

*Imperij sceptris igitur qua luce potitus
Multa novis teter moribus aucta dedit.*

*Principio volucres solitus configere muscas;
Intulit in tales scommata nigra manus.*

*Postea Domitiam lecto prohibebat & usu:
Quod sub Adulterij labe notata foret.*

*Cum turpi consuerat enim tam diues amico
Femina: Cæsareis pretulit ista thoris;*

Vt

*Ut fit, cum vitijs submergit adultera lumbos:
Ex quouis quasuis flumine potat aquas.
Hanc tamen exactam, prisco succensus amore
In veteres reuocat membra repulsa thoros.
Sic dubius vario meditatur plurima ritu:
Imperij constans nec sua fræna tenet.
Liberam nonnunquam partitus munera vulgo,
Prelargi meruit nomen habere viri.
Mox verò hamata dum diripit omnia dextra;
Cæsar auaritiæ crimina turpis obit.
Interdum seuus sceleratos exigit enses:
Interdum stricto mitis in ense fuit.
Hoc igitur dubio dum publica more gubernat:
Omnia solliciti plena timoris erant.
Vt verò populi leniret pectora: sæpè
Spectaculis totos destinat ire dies.
Ac reliqua quamuis vitæq; infamis & usu;
Hoc tamen egregiè clarus honore fuit.
Dummodò mirari fas sit, Virtute relicta
Quæ sibi funestus facta Tyrannus amat.
Augusti post secula quidem spectacula nullus
Vel tot vel tanto prodigus ære dedit.*

M Nam

Nam prisçi generis ludos, ritusq; vetustos
Cognitaq; antiquis acta reduxit auis.

Nauales pugnas & Quinquennalia; quæque
In Circo fieri ludicra sueta, nouat.

Tum verò & græcè celebrari Scenica iussit:
Mixtaq; Cecropijs lingua Latina fuit.

Plurima sub varijs certamina motibus edit:
Ipseq; vel medijs imbribus acta videt.

In populos nummos & congia plurima sparsit:
Cui mensas etiam ferclaq; lauta dabat.

Missile coniecit. Sed enim quia maxima vulgo
Pars cadit, & plebi portio prima venit:

Ipse Senatorum numeris Equitq; seorsim
Splendida non tenui munera sorte iacit.

Deniq; non ullis parcit studijsue iocisue;
Quò sibi Romanas contrahat vnus opes:

Ac meritis populum iungatq; recentibus urbem:
Condat ut in tutos fræna recepta dies.

Prima nec infausto cessit via numine. post se
Ad deformata rettulit urbis opus.

Multa quidem flammis prope desolata ruebant:
T. Etq; Vulcano depopulante iacent.

Flavius

*Flavius hac igitur reparata æquavit honori:
Quo steterant primo culmina sacra die.
Sed proclive modum non est tenuisse Tyranno:
Omnia qui falso fine gerenda facit.
Nam reparasse quidem quæ diruta pulcra fuissent,
Præcipui factum dixeris esse viri.
Omnia sed proprio sub nomine gesta referre:
Id mordet longis Romula turba notis.
Et sanè haud dignum est collapsa ita reddere luci;
Ut simul & veterum facta perire velis.
Inscribasq; nouis quæ sunt antiqua tabellis:
Priscaq; deradi nominis acta sinas.
Gratia semper inest veterum conatibus: istam
Tollere, opus prauis dixeris esse viri.
Hinc animi curas Cæsar conuertit ad arma:
Longaq; Romuleis prælia tentat equis.
Primum difficiles agitabat milite Catts:
Et Germanorum turbat acerbis agros.
Mox bello fudit quas Sarmatis ora cohortes
Explicat, & lato robore signa mouet.
Hinc Dacum indomitum post prælia multa repressit:
Cogit & in Latiam pectora dura fidem.*

M 2 E Daco

E Daco & Cattis geminos statuisse Triumphos
Constat, & in plausus tecta soluta duos.
Sarmatico tantum suspendit munus ab hoste:
Et Capitolino laurea ferta Ioui.
Lucius hinc bellum mouit Ciuile; ruendo
Qua fundit superas gurgite Rhenus aquas.
Id verò mira confecit Flavius arte:
Telaq; felici contudit ista Deo.
Plurima communi rerum correxit in usu:
Magnaq; laudato crimina more vetat.
Hactenus extructa saltauerat Histrio scena,
Pœnaq; turbati nulla pudoris erat.
Hos usus Cæsar dum Flavius amouet; intra
Pruias iussit condier ista domos.
Mangonum scelus articulis adstrinxit honestis
Spadonesq; graui vendier ere vetat.
Castrariq; mares edicto cavit; & usu
Mascula tam turpi membra secanda negat.
Vitibus inde modum statuit; Cereremq; colendam
Mandat, & impensis frugibus arua seri.
Prætereà magnus Cæsar acumine dixit:
Iudicioq; pius iussit adesse manus.

Eg

*Eg^o foro prudens incommoda multa remouit:
Irritaq^{ue} oppositis legibus acta facit.
Ipse Magistratus etiam sub iura redegit:
Frēnaq^{ue} non iustis inicit arcta viris.
Inde Theatrales Equiti partitur honores:
Et quo spectando sideat orbe, monet.
Impuros etiam damnauit voce libellos,
Fama quibus nigro spargitur alba sale.
Deniq^{ue} lectica ferri ne femina posset,
Publica quam fœdis euehit aura notis.
Postremò curam Vestales vertit ad ignes:
Virgineosq^{ue} graui corrigit ense dolos.
Infossas aliquot sub terram merisit, & harum
Ardua flagitijs pœna repensa fuit.
Tum Latia pietatis amans consuetà Deorum
Numina sub patria relligione colit:
Haud veritus monumenta etiam conuellere; ritus
Qua non solenni structa fuisse videt.
Princeps egregiè Clemens, quo tempore primos
Imperiū fasces sceptraq^{ue} celsa gerit.
Hic Delatores odio auersatus & ira,
Haud faciliè exitium Regibus esse tulit.*

M 3

Et

*Et qui non tales castigat verberare Princeps:
Inuitat blandos, noxia monstra, lupos.
Hæc ergo haud spernenda quidem sunt Cæsaris acta
Et quæ vix aliquo carpiere ore queant.
Cætera diuerso peraguntur tempora lapsis,
Mersaq; sub vitis portio multa fluit.
Non etenim incepto virtutis mansit in usu,
Nec sua constanti facta tenore regit.
Protinus at seuas animo cumulauit Erinnes,
Obruta crudeli pectora Marte gerit.
Improbis effudit confertas criminis urnas;
Multaq; deformi corpora strage necat.
Præcipuos Latio procures; urbisq; parentes
E medio, tristi seuior ense rapit.
Nec mortis causas reliquorum more Tyrannum
Quas poterat iustas fama probare, refert.
Tartareis sedenim Furijs agitated & ausu,
Omnia permixto fata dolore mouet.
Innocuum texit Reuerentia nulla Senatum:
Quò minus hic multa portio morte cadat.
Pignus amicitia veteris nunc omne rescissum est;
Queritur & subita causa modusq; neci.*

Hinc

*Hinc ergo educto seuum furit ense Tyrannus
Sanguineoq; cauas proluit amne vias.
Nec simplex fusio ratio est aut cura cruoris:
Multa equidem Ausonius sanguis ab arte fluit.
Hic caput obiecit properanti fata Sarisse
Et prouum exciso gutture corpus agit.
Alter at affixus furcato corpora ligno
Intulit innocuus fura dira gula.
Hunc grauat exilio; hunc canibus lacerantibus addit:
Hunc seuis perimit seuior ipse vadis.
Anne nouum taceam crimen? licet ipsa recuset
Ferre mihi, & toto pectore Musa gemat;
Protulerim. Scelus est, priscisq; ignota Tyrannis
Culpa; sed hoc tandem culpa reperta duce.
Corporis obscenis immisit partibus ignes,
Membraq; natura tecta, calore premit.
Internisq; urit latitantia viscera flammis:
Qua nunquam maior poena reperta fuit.
Phalaridem vicit, vicit Busyridis aras:
Et Diomedeos vicit acerbis equos:
Tormenti superat forma & ratione modoq;
Durius in toto quo nihil orbe putes.*

Attamen

*Attamen ut vita tortura est maxima; sic hanc
Soluere nequicquam flammula tarda potest.
Sed cruciatum auget lentoque fatigat ab igne:
Internos torret dum nocitura sinus.
Flagitijs igitur minor est Mezentius, isto:
Mortua cui viuis iungere cura fuit.
Hinc Gnatum, vano tantum rumore peremit;
Causaque non miseram promouet aqua necem.
Mox patruo genitum simili iugulauit in astu:
Nullaque producto finis in ense fuit.
Quocunque incedit maculat as sanguine dextras
Hirtaque subperso brachia Cæsar habet:
Cadibus illustris procerum: quorum ipse cruorem
Hauferat; ac miseris strinxerat ora modis.
Hanc ne quis morum feritatem carpere posset;
Italia doctos iussit abire viros.
Et tamen astutus nimium sua perfida celat
Facta animi; et blando virus honore tegit.
Compellare etenim molli quemcunque loquela
Mos erat, ac hilari toxica fronte dare.
Insidias cuiquam struxit? sermone fefellit;
Et miti certos occulit ore dolos.*

Intentat

*Intentat mortem? molliſſima dicta reponit,
Et patrios redolent guttura cauta ſonos.
Idq̃ adeò ut patribus tandem ſuſpectus haberi
Cepit; in hijs certam moribus eſſe necem.
Et nil præſtari ventura certius umbra,
Mollia quàm blando Cæſaris ore dari.
Tetrius hoc quamquam nil poſſit more referri:
Nec minùs humanum quæ genus acta decent.
Spiritus id Stygiæ rector nigræq̃ paludis
Factitat; ac ſuavi noxia voce tegit.
Iſq̃ aliud loquitur mendaci dirus ab ore:
Quando aliud ficto pectore virus alit.
Cuius alumni equidem Phaleratis nigra loquelis
Et velut affuſo melle venena ſerunt.
Cæſaris eſt, quæ vera loqui: quæ vera loquutus
Exequi; & haud ficta fallere voce bonos.
Haud pœnas transferre malis; neq̃ præmia rectis.
Hijs aduerſa, p̃ Principis eſſe neges.
Talibus aſt noſter cum moribus Italus eſſet,
Multum improuiſo ſanguinis enſe tulit.
Nec modò crudelis, prædam ſed auarus in omnem
Quam rapit, & multas depopulatur opes.*

N

Sub

*Sub fisco redigit quocunque ex iure dolue,
 Qua bona non fisco debita iure forent.
 Maxima Iudeis tum pœna est aucta: nec ulli
 Parcitur; ætatis cura nec ulla fuit.
 Moribus hijs tandem coniuncta superbia; tristi
 Supremum cumulat conditione malum.
 Quam fortasse colit; vitiorum exemplar ut omnes
 Perfectum hunc merito dicere iure queant.
 Mitto Senatorum contemptus; Nomina regum;
 Et quæ Acclamando Scenica turba dedit.
 Sint leuia hæc; & amata viris, quos gloria versat
 Haud mala; quos populi lingua fauentis alit:
 Sed quod Epistolijs dominumq; Deumq; vocari
 Mandet, & hoc prorsus se velit ore coli:
 Pectoris id fastum vanosq; coarguit ignes:
 Atq; animo Stygias monstrat inesse faces.
 Nulla deos sedenim magnos iniuria fallit:
 Nec frustra cælos scommata tetra premunt.
 Mox etenim in foribus funestæ premia linguae
 Productam vitij constitutere necem.
 Nec Germana quidem pietas, neq; patria Virtus
 Impediunt, diro quo minus ense cadat.*

Exoꝟus

*Exosus siquidem populo feritate, peribat:
Iusta q³ conclausa pate patente subit.
Nec mortis genus aut tempus vitare valebat:
Chaldaea quamvis cognita damna fide.
Ast horrescebat iam pridem cuncta, sibi q³
Haud dubitat dira condier atra manu.
Qua q³ frequens solitus medijs spaciari horis;
Multa equidem speculi crusta nitere iubet:
Sic gemmis aptata, ut quae post terga referrent:
Prodat & horribiles lamina clara dolos.
Sed neq³ cura Virum, neq³ praescia damna tuentur;
Cum tristi scelerum pondere fata gerat.
Ergo ubi iam Stephanus mendacia multa professus
Caesaream fidens constitit ante domum;
Intromissus, adit iam prodita Principis ora:
Tradit & audaci scripta legenda manu.
Haud auersatus quae tradita Caesar, aperto
Corripit & vultu non dubitante legit.
Proditor at Schedis intentum ut perspicit; altè
Inguina trans gladio mollia membra fodit.
Inde reluctantem plures comprehendere; qui se
Hic celeri socios esse dedere manu.*

N 2

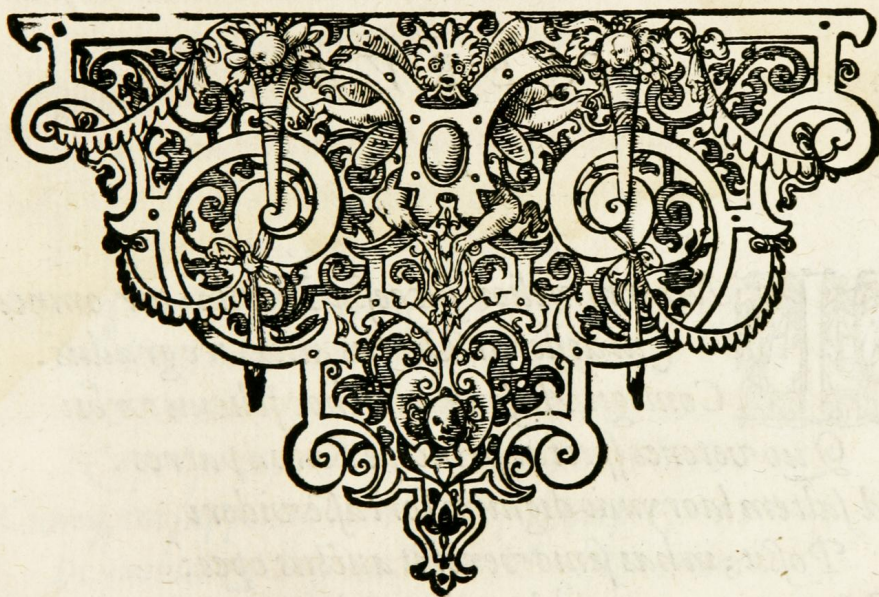
Vulne-

Vulneribus septem iugulatus obibat; & atros
 Finijt hac misera conditione dies.
 Imperium tria lustra dabant: duplicata sed augent
 Ætatem, hijs prudens si tria lustra feras.
 Defuncti corpus turpis Vespillo fatigat:
 Et maculat fœdis inclyta membra notis.
 Phyllidis aſt tandem nutricis Marte sepultum
 Accura, patrijs molle quieſcit agris:
 Illatum templo quo tum gens Flavia dormit;
 Hocq; tuos cineres Domitiane tegit.
 Corporis egregio Caſar ſplendore nitebat:
 Forma q; Romuleo principe digna fuit.
 Caluitio ſaltem deformis; at ore pudicus:
 Cætera ſub vitijs penè ſepulta iacent.
 Alea nonnunquam poſt multa negocia feſſum;
 Et recreant varij pectora mœſta ioci.
 Effuſus Veneris turpiſſima caſtra ſecutus,
 Se quibus inuiſum moribus eſſe dedit.
 Extinctum procereſ igitur diuſq; Senatus
 Ut meritum grata triſtia mente probat.
 Miles at haud ſimili perfectæ ea voce ferebat
 Funera: multiplici facta dolore gemit:

Exar-

*Exarsitq; ira; quam vix compescere multis
Interea precibus Roma nefanda potest.
Cuius & ante necem Capitoli in culmine Cornix
Est bene, cum nequeat dicere; dixit, erit.
Sic igitur Caesar vicis dum se omnibus infert,
Proditus Ausonio Flavius ense perit.*

N 3 JMPE-

IMPERATORVM
ITALICORVM
CLASSIS II,

A CÆSARE NERVA
vsq; ad Alexandrum.

N E R V A.

I.

Imperio melior successit Nerva; per omnes
Cum dederat Virtus altius ire gradus.
Contigit Ausonia nihil hoc felicius urbi:
Quo veteres spectat principe Roma patres.
Id saltem lacrymis dignum fortasse videri
Possit; in has senio venerit auctus opes:
Et iam vergenti quod tradita culmina vita,
Nequicquam effata tentet honesta manus.

Quæ

*Qua tamen interea sub pondera iusta rededit;
Immensa prorsus condita laude vigent.
Cum meritis populus Furijs commotus & ira
Deiceret statuas Domitiane tuas:
Hic sibi nec fuluo pretiosas Nerva metallo,
Nec claro ductas ponier are sinit.
Eximia Princeps Virtute ea facta secutus,
In quibus aternos credidit esse dies.
Officijs igitur contendere suetus; in omnes
Effudit diti commoda lance bonos.
Utq; alius sese crudelibus extulit armis:
Sic decus hic miti pectore Caesar habet.
Asserit, iniuste damnatos antea cives:
Et pulsos fertur restituisse loco.
Quosq; etiam vidit Dominis struxisse ministros
Insidias, merito protinus ense ferit.
Et mox per celebri decretum lege cauebat:
Ne proprio seruus crimina tendat hero.
Cumq; ita supplicijs non copia parua periret:
In quibus & Sophia Sura Magister erat:
Fronto palam dixit; Sceptro non rite potiri,
Principe quo liceat civibus esse malis.*

Qua

*Quæ vox ut Nerus tandem est perlata sub aures;
Grassandi finem sobria cura dedit.
Quibus hinc studio se iunxit Cæsar egenis;
Et proprio tennes subleuat ære viros.
Utq; voluntati satis esse pecunia posset;
Eximias pleno vendidit ære domos.
Et pretiosa pari distraxit pocula nummo,
Spectandosq; sua nobilitate scyphos.
Quo demum exhaustos collecto promouet auro;
Et varia ciues sub pietate fouet.
Natus ad hoc, magna laudem virtute mereri:
Dum primas Latia Cæsar in urbe gerat.
Dicere nonnunquam solitus, se Romula tali
Sceptra quidem & fasces sustinuisse manu;
Ut nihil horrescat priuatam ducere vitam:
Et nihil insidias pertimuisse velit.
Comis, amans recti, & toto moderatus in æuo,
Visus in antiquos posse referre gradus:
Præterito quicquid sub principe corrumpit. atq; hunc
Jam Senium varijs occupat acre malis.
Imbelliam tum sub corpore vita resedit:
Frrita prostratis viribus esca venit.*

Et

*Et tamen officio nunquam cessavit honesto
Complecti Ausonios facta per alta patres.
Usque adeo ut Christi, pacem sanciret alumnis:
Et fuso spargi templa cruore vetet.
Qua pietate Deos iunxit sibi Caesar: ut equo
Maxima consilio protinus acta gerat.
Nam cum deciduis properaret floribus etas;
Et matura Senit tempus & hora fluunt:
Diuorum monitis Traianum Caesar adoptat:
Qui se defuncto sceptrum beata regat.
Quæ plaudente quidem cum res foret acta Senatu,
Romulea plenos clausit in urbe dies.
Quatuor ut menses toti superadderet anno:
Quo fasces Latio Caesar in orbe tulit.*

T R A I A N V S.

I I.

*V*lpus imperij Nerua cedente Coronam
Caesar Agrippina ductus ab urbe capit,
O Primus

*Primus hic externa Romana palatia gente,
Et non Italico sanguine natus adit.
Quem Nerva in Latios optandum Cæsar honores,
Virtutis propter credidit esse decus.
Haud alia Princeps aspirat fascibus arte:
Nec tantas alio pectore captat opes.
Magna igitur Nervam cumulabat laude Senatus:
Quòd talem imperio dixerit ipse virum.
Editus Hispana Traianus origine, totum
Quod vixit merito tempus honore tulit.
Maximus ingenio ac animi bonitate; nec ullam
Crudelis poterant prodere facta notam.
Cui primam firmant insomnia mira iuventam:
Cum versata animo talis imago fuit.
Visus erat quidam Senio confectus & annis,
Purpurea iuveni cingere membra toga.
Eximios humeris inferre tumentibus orbes,
Claraq; mansueta figere signa manu.
Ulpus id visi cum sæpius ante stupefcat;
In sua iam tandem ferrier acta videt.
Quapropter Nerva grates cumulabat honestas:
Cunctaq; quæ pridem iusserat ille, probat,*

Mox

Mox patribus scripsit nunquam se authore necandū;
Quem vel fama bonum dixerit esse virum.
Iudicia instituit, dictisq; adiecit honorem;
Multaq; constanti pectore facta dedit.
Ausonias etiam iubet esse Lycaea per urbes:
Et statuit doctis premia larga viris.
Forſitan admonitus Plutarchi voce diſerti,
Quo tunc uſa quidem Roma docente fuit.
Illi uſu impulſu Traianum caſtra Scholaſq;
Aonijs memorant conſtituiſſe deis.
Nec prudens tantum ſed fortis in omnia Princeps:
Qua vel conſilio ſint, vel agenda manu.
Huc animi Virtus acceſſit, & optima vita
Conditio; qualem Regibus eſſe decet:
Qui velut illuſtri ſuperant ſplendore minores:
Sic Virtute etiam vincere celfa velint.
Haud alio diuos aequant ſtrategemate Reges;
Veraq; non alio gloria fine venit.
Ulpius hoc igitur ſectatus acumine laudem;
Non unquam cuiquam velle nocere ſtudet.
Non delatores; non crimina vana ferentes;
Guttura fucato nec lita melle tulit.

O 2

Nullus

*Nullus inest lior; non turpior ira Monarchis,
Cura nec iniustas querere tristis opes.
Qui se observari potius, quam velle timeri
Dixit, & inuisos ducere in orbe dies.
Quapropter totos animi huc conferre labores:
Ut populi vero dignus honore foret.
Excultos studiis & pectora dedita Musis
Cæsar hic ingenuo semper amore fouet.
Promouet & Latia sacras tellure Camænas,
In quibus haud tenui gloria laude fuit.
Interea sedenim dum præsidet, arma mouebat;
Et tria sub vario prælia Marte gerit.
Decebalus primo victus; qui regna tenebat,
Euxinis certè proxima regna vadis.
Antea qui Latios dare terga coëgerat enses,
Cum turmas ludit Domitiane tuas.
Decebalus virtus & mens excelsa Tyranno
Adfuit; ac latè regna parata regit.
Unde quidem Ausonios exercuit ante Monarchas,
Et varia belli strenuus arte premit.
Hanc cladem pepulit Latio Traianus ab orbe,
Tantaq; non dubia sustulit arma manu:*

Dacica

*Dacica cum gemino superasset culmina bello:
Multaq; diffuso terra cruore fluat.
Decebalus mortem gladio consciscit; Et isto
Terribiles demum perdomat ense minas.
At Caesar victo Traianus ut hoste quieuit;
Nobile Danubio flumine condit opus.
Cum structo ripas committit ponte virentes,
Hic ubi lata citis cursibus unda ruit.
Hoc aliud toto vix maius in orbe videres:
Nec magè difficili quod quis ab arte struat.
Tantum operæ; tantumq; impensæ arisq; stupendi
Hoc certè exactum dixeris esse loco.
Hinc equidem Parthos felici Marte repressit:
Et firmo Assyrias occupat ense domos.
Atq; ita pacatas Orientis reddidit urbes:
Liminaq; Arbelis hostibus arcta dedit.
Ultima Iudaico sunt prælia gesta tumultu:
Gens ea cum tristi multa furore mouet.
Composito siquidem turbarunt agmine terras:
Qua condit medijs ostia Nilus aquis.
Donec ad auriferos Arabas, Nabathæaq; rura
Progressi, vario regna cruore premunt.*

O 3

Ulpianus

Vlpus ut tantos merito domet ense furores;
Contrahit ingentem lata per arua manum:
Moliturq; aciem tenditq; sub vltima terra;
Exul ubi haud paruas repperit Aggar opes.
Ast nihil aduersus Nabathæa mœnia gentis
Perficit: hæc tuta est vindice terra Deo.
Cæsaris obiecto qui fulmine terruit enses:
Ingentiq; premit membra perusta siti.
Attamen insigni Iudeos clade subegit;
Qua ferit Idaliæ ventus & vnda Cyprium.
Ægyptiq; aruis non millia pauca trucidat:
Errabant istis millia multa locis.
Colluuiem hanc ergo & sceleratæ examina gentis
Vlpus extremo victor ab ense domat.
Ut verò huic totis Marti conatibus instat,
Protinus exactos attulit hora dies.
Pallida destructas referebant corpora vires,
Causaq; stat certa sub cute lymphæ neci.
Quapropter Cilicas properat Traianus in vrbes;
Membra ut pæonia subleuet ager ope.
Ast vitæ finem fatum dedit exiit artus,
Spiritus humanos fractaq; membra fugit:
Deseruitq;

*Deseruitq; virum; quo non præstantior alter,
Romulea quisquis Caesar in urbe fuit.
Extulit hunc virtus, & honesta gloria laudis,
Cuius erat recta sedulitate petens.
Tum Iuris veri q; tenax, ius ipse frequenter
Dixit, & æquata pectora lance tenet.
Ingenijsq; fauet, castisq; dat omnia Musis:
Miraturq; bonos semina rara viros.
Hoc solo dignus reprimi nomine; seuas
Intulerit Christo quod fera vincla manus.
Cum tamē hinc facile est Bonitatē nosse: quod omnes
Huic similes voluit Romula turba Duces.
Defuncti cineres Latiam referuntur in urbem;
Et sunt Traiano condita membra foro.
Quatuor ut lustris regno est & honore potitus,
Maturus dubio liquit in orbe dies.*

ÆLIVS

ÆLIVS ADRIANVS.

III.

Aelius Adriaco qui sanguine natus, auorum
 E gemino totos promouet orbe gradus.
 Huic cum Traiani coniunx Plotina faueret;
 Illa suis coniunx sola modesta bonis:
 Imperij fasces & summi culmina regni,
 Sacraq; defuncto principe sceptrum capit.
 Ingenio varius: nec cui te credere posses:
 Omnia quod stabili non gerat acta manu.
 Doctrina memorant cunctos superasse Monarchas;
 Qui prius Ausonia culmen in vrbe gerunt.
 Græcorum studijs ita delectatus; ut alto
 Haud paruum eloquio traxerit inde decus.
 Tum varias vrbes & disita regna per orbem
 Maxima lustranti cura videre fuit:
 Idq; etiam pedibus plerumq; emensus obibat;
 Et nudo longum vertice carpit iter.

Perq;

*Perq̃ nives & per languentes frigore terras,
Perq̃ etiam pluuias transiit acer aquas.
Usq̃ adeo excellens nascendi multa voluntas,
Difficilem urgenti non sinit esse viam.
At bellis variè res est confecta. priores
Judaicum magna laude tulisse putes.
Præfuit huic toto subnixus Marte severus:
Qui Duce solerti prælia digna gerit.
Non igitur temerè collatis agmina signis
Mittit in hostiles, certa pericla, manus.
Sed bellum traxit carptimq̃ aggressus inurget,
Et vario sparsos occupat ense duces.
Insistensq̃ fugat, ceditq̃ ac dissipat omnem
Judaico fuerat quæ grege iuncta, manum:
Extremoq̃ etiam confecit Marte: nec unquam
Post ea gens patrios occupat atra lares.
Sed vel fracta cadit totas oppressa phalanges:
Vel subiit longa tempora dura fuga.
Et Solymis muri nomenq̃ ac templa ruinis
Cedit; & in ruderis nobile fluxit opus:
Ælius euersis donec iubet arcibus urbem;
Eq̃ suo rursus nomine tecta strui.*

P

Hoc

Hoc igitur bello fracta est Iudæa: vetustas
Instaurat nec gens amplius ista domos.
Sed dispersa locis totumq; inuisa per orbem,
Ultima perpetui criminis acta luit.
Postea Cecropias Cæsar concessit Athenas:
Et Græco ludos festaq; more videt.
Plurimum veteri largitus dona Lyceo,
Prelargi meruit nomen habere viri.
Dulichiamq; dedit, ponto quæ cincta furente
Excipit Ionias Insula diues aquas.
Inde adit Italiam Romamq; ingressus, honestos
Iniusto prorsus sustulit ense patres.
Mox animi morbum, seuasq; intercutis undas
Sensit; & absumptus membra dolore gemit.
Exposcitq; mori gladioq; abrumpere vitam:
Quem tamen haud præsens turba perire sinit.
Dum verò interea lecto decumbit eburno,
Et varium lenti funeris urget iter:
Optat in Imperium qui se succedat adempto;
Hocq; Antonino iuris habere dedit.
Tunc & adoptatum Patribus commendat; & omni
Virtute insignem prædicat ipse virum.

Inge-

*Ingenueq³ refert fructu maiore teneri,
Quos legit imperijs cura modusq³ Duces:
Quam quos contingit nonnunquam nascier: in quos
Libera nil populi sanctio iuris habet.
Hinc morbo corpus nunc affligente fatiscit:
Et minor in tremulo spiritus ore manet.
Seq³ adeo varijs medicorum excedere curis;
Et multa dixit sedulitate mori.
Nec suppressa diu mors est. referuntur in urnam
Ossa, ubi pons celeres Alius urget aquas.
Augusti siquidem monumenta oppleta Monarche,
Amplius inferri funera nulla sinunt.
Quatuor exegit lustra imperitando; decemq³
Mensibus haud paucos addidit ille dies.
Inuisus populo decessit morte bonorum;
Causa quibus cadem nulla probata tulit.*

P 2 ANTO-

ANTONINVS PIVS.

IIII.

Hinc Antoninus Latias successit in arces:
 Et tenet Augusta sceptrum beata manu.
 Hunc animi vera multos virtute Monarchas,
 Et multos memorant exuperasse duces.
 Maximus ingenio, formaq; decorus honesta,
 Indoleq; haud ullos despiciente fuit.
 Moribus imprimis clarus, vultuq; modestus
 In quo Virtutis gloria summa viget.
 Quod tibi vel solo constare ex nomine possit;
 Cum Pietate quidem facta notata vides.
 Quin age diuinis excelluit artibus æuum,
 Sacraq; Pegaseo pectora fonte rigat.
 Nobilis hæc animum vestit pictura: quod uno
 Fungantur virtus doctaq; Musa gradu.
 Intulit hic nulli bellum: sed mota repressit,
 Quæ sunt Massagetis prælia mota viris.

Imperio

Imperio pacem peperit, paciꝫ decorem:
Cum penè hunc orbis crederet esse Deum.
Nec primum virtus tum cognita prodijt; alto
Maxima cum Cæsar culmine regna tenet.
Antea sed multò, Latias cum rexerit vrbes;
Fama per humani pectoris ampla fuit.
Quo non cæca quidem venturis omina sceptris,
Multa sed officio prodita signa capit.
Oppletas apibus mirum est tunc esse columnas;
Hetrusco quotquot fixerat ante solo.
Maxima Cyzici res accidit. excidit vltro
Quæ pridem imposita est sacra corolla Deo:
Inqꝫ Antonini statuam delata resedit:
Totaqꝫ iucundo tempora flore capit.
Protinus hunc igitur diuino agitata furore,
Induperatorem femina sacra vocat.
Huius & in tectum cælo delata sereno
Fulgura, nequicquam cladibus aucta cadunt.
Quin sibi non rarò defuncti Cæsaris artus
Inferier penitus membra per alta videt.
Hys igitur tacito firmat sua pectora motu,
Cunctaqꝫ cælesti credidit acta Deo:

P 3

Expe-

Expectatq³ diem fatisq³ sequentibus instat:

Virtutisq³ nihil posse perire sinit.

Largus erat facilesq³ manus in vota dicavit,

Et studium multos velle iuuare, fuit.

Interea quantum subducit tempora curis,

Liber & à populo iura petente foret:

Optimus agrorum cultor sua prædia visit,

Deliciasq³ sua molliter arte legit.

Has potius testatus opes se velle: feroci

Quàm bello dubios vincere posse viros.

Sanguine quapropter civili haud sparsus obibat:

Crudeli innocuus nec fuit ense cruor.

Pompilio similis vitamq³ exegit & annos:

Natus ad Ausonia munera blanda togæ.

Non tantum humanus, sed Musis fautor honestis,

Premia doctorum cætibus esse iubet.

Et magno certè complexus honore Senatum

Ingenuo cunctos accipit ore patres.

Iudicioq³ præst. tum iuris sæpè peritos

Audit, & hortatus Iabolene tuos.

Symbolon ore gerit, magnus quod Scipio clarum

Romanis solitus dicere sæpè fuit:

Unum

Unum malle quidem bello seruare colonum:
Quàm sese hostiles perdere mille viros.
Quin facili interdum delusit scommata risu;
Et placidè si quæ durius acta, tulit.
Non igitur sauis induxit pectora rixis:
Nec iecit dura semina lenta neci.
Sicut at is cunctos magno dilexit amore:
Sic illum merito Roma fauore colit.
Cuius & externas percellit gloria gentes,
Magna quibus solo nomine bella domat.
Cumq; alijs crebrò mutandi cura fuisset,
Quos sibi praefectos gentibus esse iubent.
Ipse quidem raro mutandos censuit; & rem
Hanc magnis dixit fructibus esse parem.
Haud delectatus quo se provincia lucro
Crudeles passam diceret esse manus.
Ocia sectanti minuisse salaria fertur:
Conantiq; nihil praemia danda negat:
Indignum referens si arrodant publica; nulla
Publica qui prorsus commoditate iuuant.
Largus & in populum ditissima dona viritum
Caesaribus sueto dona fauore dedit.

Multaq;

*Multaq; collapsis impendit munera rebus:
 Cum vetus instaurat, vel noua fingit, opus.
 Seditiosa quidem, quocunque excrefcere motu,
 Non armis, veteri sed grauitate domat:
 Concordesq; animos, & pectora mutua iungit:
 Pactaq; solennem sternit in æqua uiam.
 Deniq; sic vitam uitæq; absoluit honores;
 Præcipuum ut meritò dixeris esse virum.
 Qui Senio confectus obit, febremq; secutus
 Alpino memorant quam subysse cibo.
 Quatuor hic lustris ternum Pius addidit annum,
 Sceptra quibus celebri gessit honesta manu.*

*M. ANTONINVS
 PHILOSOPV.S.*

V.

*EXcessit vita senio confectus & annis
 Dum Pius Ausonias Cæsar adauget opes:*

Ut

*Ut fit cum nocuos Respublica sacra tumultus
Nescit, & atroci nullus ab hoste timet.
At prius extremo quàm lumine clausurit eum;
Hunc gnati Marcum iura subire dedit.
Inseruitq; sibi Latio de more: quòd esset
Vxoris claro fratre domoq; satus.
Cui tantum ingenij, tantum fuit indolis: ut nil
Maius in Italicas mittere posset opes.
Hic ille est Marcus, Sophia cui gloria nomen,
Et sua cui Virtus longa trophæa dedit.
De quo si dicas quæ sunt verissima; dicas
Hoc melius Romam nil habuisse viro.
Qua minimè dubium est comprehendere cetera voce,
Quæcunq; eximio sunt tribuenda Duci.
Iustus erat, sapiens, moderatus, & inclytus actis:
Et magna Princeps dexteritate grauis.
Idq; adeo, exemplar virtutis ut esse feratur,
Quod quis facta velit propter honesta sequi.
Doctrinis felix instruxerat omnibus eum:
Et Stoicæ tenuit Scita molesta scholæ.
Tum sua Philosophis tribuisse salaria fertur:
Et larga doctis æra dedisse manu.*

Q

Præci-

Præcipuoq; suos habuit sub honore Magistros:
 Iusta quibus reddit præmia Cæsar opes.
 Transuersum nec agunt parti fastigia regni:
 Quo minus Aônias curet ametq; deas.
 Quod certè mirum est, tali tum tempore Musas
 Imperio pressum voluere posse Ducem.
 Multa igitur studijs cultissima turba vigeat;
 Multaq; tum doctis floruit aula viris.
 Ut sit cum Reges pietasq; ac Musa coronat:
 Quæ sunt in summis munera prima bonis.
 In pretio doctos igitur cum Marcus haberet,
 Hijs sine nil, magnum quod velit esse, facit.
 Inq; vsum vitæ, didicit quæ recta, ferebat:
 Iustaq; diuini cura pudoris erat.
 Non ira, non flamma virum, non cæca cupido,
 Inconcessarum spes neq; mouit opum.
 Non cogit vindicta villo maculare cruore,
 Quam voluit puram cadibus esse manum.
 Quin miti potius condonat crimina vultu;
 Frangit & hostiles hac pietate minas.
 Haud delatores admittere firmus: iniqua
 Quod genus arte quidem plurima damna facit.
 Multa

*Multa emendauit; multa introduxit; & omni
Officio priscos vincere certat auos.
Omnibus assidue miseris ius dixit; & illo
Se gratum studio cuius esse dedit.
Cumq; Senatores magno dignatur honore,
Eximys meruit laudibus ipse coli.
Aurea pauperibus semper fuit anchora; opesq;
Distribuit larga ditior ipse manu.
Quapropter patria cum Romula turba parentem
Diceret; accepto clarus honore fuit.
Et quo prosequitur maiori hunc laude Senatus;
Hoc mage se dignum Caesar amore facit.
Nec minor in duris perspecta est gloria bellis:
Omnia propitio qua mouet arma Deo.
Cum magnis arsit succensa Britannia flammis,
Hoc iterum letas vindice firmat opes.
Depulit & Catos cum Rhetica rura fatigant:
Et spectant Latias agmina mota domos
Quid Parthos memorem, contortaq; spicula genti.
Spicula vel celeri deteriora fuga?
Hos misso domuit iam pridem fratre rebelles;
Quem regni socium iusserat esse pater.*

Q 2

Jlle

*Ille tamen cæcis indulget amoribus; & nil
Cuius erat causa missus in arma, facit.
Cassius at Parthos hoc victos fœdere strinxit:
In Syriam ne quæ postea bella ferant.
Ultima res acri confecta est Marte; secundo
Cum Marcomannos percutit ense viros.
Gens ea dura quidem & validis truculentior armis
E Germanorum venerat aucta plagis:
Quæ Quados etiam ac rigidos in bella Nariscos,
Atq; Hermunduris prædia culta mouet.
Hos contra Cæsar Vero cum fratre profectus;
Agmina felici contudit ista manu.
Quamvis difficili cecidit tamen alea cursu:
Tantaq; non tenui pugna cruore stetit.
Hoc etiam quidam dederant qui nomina Christo,
Militiæ durum sponte sequuntur opus.
Ardua quos equidem concepto fulgura voto,
Et precibus pluuia obtinuisse ferunt.
Qua motus tandem Cæsar virtute, refixit
Quas Christum contra fixerat ante notas.
Haud procul à ripis gens ista tumentibus Istri
Dicitur Ausonia victa fuisse manu.*

Conse-

*Confecto sedenim multorum sanguine bello
 Extrema Verus tempora mortis obit.
 Quem secum Latiam transportat Marcus in urbē:
 Caesaris & loculo condier ossa iubet.
 Hinc Antoninus defuncto fratre gubernat
 Solus, & ingenti sceptrum decore tenet.
 Quodq; cui superest curanda protinus urbi,
 Condendisq; etiam legibus omne dedit.
 Officijsq; vacat; quibus inclyta fama mereri
 Aeternos posset facta per alta dies.
 Moribus hys vitæq; bono & virtute senescit;
 Plenior & mortem detulit hora viro.
 Quatuor Imperio lustris cum penè fruatur,
 Cælica non tristi culmina morte subit.*

COMMODVS.

VI.

*Commodus extincti iam regna Parentis, & altos
 Imperij fasces lætaq; sceptrum capit.*

Q 3

Hic

Hic equidem illustri maiorum natus ab ortu,
Corporis eximij clarus honore fuit.
In quo Nobilitas, & amata gloria forma
Æquali certant, munera prima, gradu.
Ut speciem Augusto vel dignam principe dicas;
Qui Latij teneat culmina prima soli.
Præcipue proavos cum Maiestate potitos,
Et longo veteres ordine narret avos.
In quibus ut Virtus, ita summa gloria vita
Extremo latos clauserat axe dies.
At soboles claros imitatur rara parentes:
Et se degenerem plurima turba probat.
Cum nihil ingenuis formarier artibus ævum,
Nec inuēt Ausonios posse referre patres.
Tristius haud aliud Romana palatia monstrum
Occupat; aut studio deteriore regit.
Qui mox à primo corruptus flore iuuentæ
Funesti indicium criminis acre dedit.
Cuius non tantum scelerum mens conscia: verum
Obruta flagitijs improba vita fuit:
Crudelisq; etiam, & fundendi sanguinis autor
Tantus, ut huic nullum dixeris esse parem.
Namq;

*Namq; Senatores functo genitore peremit:
Præstantesq; acri perculit ense viros.
Publica perturbat, pacemq; paciscitur excors;
Largaq; Barbaricis hostibus æra dedit.
Hunc stimulant Furie fallaxq; libido perurget:
Atq; inconcessi flamma laboris agit.
Sustulit e medio veteres grassatus amicos,
Diraq; funesti principis acta facit.
Ipse voluptatum formas sectatus & artes
Improbis, imperij grande relinquit onus:
Arbitrioq; regunt alij. primusq; perennis
Aurea funestas mittit in arma manus.
Hic cum pectoribus nimium grassatur auaris,
Compilat magno maxima furta dolo.
Insidijsq; bonos premit, ac furit improbus ense:
Et fuso varias sanguine querit opes:
Quas cum multiplici cumulauerat improbus arte,
Et sequitur nullo facta scelestæ metu:
Principis est ausus fascis sperare locumq;
Sacraq; in indignam mittere sceptræ manum.
At detecta quidem fraus est; gladioq; Perhenni
Abscissum, Latia tabuit urbe caput.*

Tum

*Tum Maternus idem tentans, cum proditus esset,
Cum socijs celeri perditus ense, cadit.
Ultimus insidias molitur & arma Cleander:
Maxima qui diti possidet ara domo.
Filius insanas agitarunt prospera mentes:
Ut petat haud licita Romula sceptram manu.
Sed tamen ingrati compressa potentia serui,
Protinus insigni morte piata fuit.
Usq; adeo diras multorum Cæsar erynnes,
Et celeri motas obruit arte faces.
Sed nihil insidia, nil tanta pericula durum
Pectus, & inuisi principis acta mouent.
Grassando seuit Romanam dirus in urbem:
Multiplicatq; bonis funera crebra viris.
Omnibus euerso cum nomine Commodus esset;
Haud aliqua certè commoditate regit.
Donec & hunc tandem domuerunt fata Tyrannum
Et rapit è medio seuior hora ducem.
Cui molita necem coniuncto Martia Læto,
Liberat inuiso Romula sceptram malo.
Toxicaq; egresso balineis atra propinat:
In quibus ut virtus languida visa fuit:*

Proti-

*Protinus in nodos ingulum Narcissus adegit:
Iustaq³ supremam condit in acta manum.
Exitus hic vitæ & crudeli meta Tyranno,
Quem decorant generis lumina prima, fuit.
At duo lustra vident regnantem, & tertius annus;
Antea funestum quam vehit aura diem.*

ÆLIVS PERTINAX.

VII.

*A*elius hinc regnat detruso in fata Tyranno:
Mensibus & Cæsar sceptrâ duobus habet.
Vir bonus, & veteres referens virtute Monarchas;
Ausonios pridem qui tenuere lares.
Hic nihil in regno mutandum duxit: at inde
Privato similis maluit esse viro.
Qui veteres inter restabat solus amicos;
Quos Gnati curam Marcus habere iubet.
Et quia florenti res magnas gesserat ævo,
Cum Mysos placida rexerit arte viros:

R

Succreuit

Succreuit virtute, altos & adeptus honores,
Præfecti Latia munus in urbe gerit.
Cui simul imperij Latusq; ac Martia fasces,
Cum iacet euerso Commodus ense, ferunt.
Ille quidem vitæ iam pridem fata perosus;
Ardua Ceruicis membra secanda dedit.
Hoc venisse ratus missos à principe: cui mos
Corpora nocturna carpere cæde fuit.
At Senis obfirmant fata in contraria mentem,
Atq; animo Latus præcipit esse bono.
Nil paueas inquit; nec te tua pectora turbent:
Res tibi nunc alia mente colenda venit.
Commodus Ausoniam qui sanguine merserat urbem
Nunc gelida tandem pectora morte premit.
Sublatusq; metum muribus vetat esse Latinis:
Nocte vel hac possent quæ timuisse viris.
Quos minimè tenui mactandos cæde Tyrannus
Signat, & haud dubia prodidit ante manu.
En schedam; schedam Latus tum fortè tenebat,
Qua data sunt certæ nomina nostra neci.
Quam quia nos cladem satius vitare fuisset:
In proprium recidit mors operosa caput.

Tu

*Tu verò imperium capias; quod sponte modesto
Nunc equidem defert curia tota Seni.
Novimus ingenij nervos animiq; pudorem,
Novimus haud dubijs pectora foeta bonis.
Tum tibi nostra quidem promittit dextra salutem:
Tuq; palatinam Caesar adito domum.
Surge age, & Ausonios quantum potes accipe fasces:
Nostraq; da fausto crescere vota pede.
Nec mora consurgit Senior, mentemq; receptat:
Impositumq; humeris grande subibat onus.
Quæ res ut toto properè est firmata Senatu,
Plaudentis populi dicta benigna capit.
Ælius hac igitur Romana palatia sorte
Occupat; & summa comis in urbe regit.
Insignis pietate, & amati laude pudoris:
Quem patriæ meritò dixeris esse patrem.
Hunc si iusta diu servassent fata Monarcham,
In veteres poterat Roma redire gradus.
At cum militibus grassandi iura rescindit;
Et vetat urbanas diripuisse domos.
Improba coniurat sceleratam factio mortem:
Sternit & ingenuum turba molesta Senem.*

R 2

Caesar

*Cæsar hic excessit, fatum quoq; sponte secutus;
Ingrataq; suos clausit in urbe dies.*

DIDIVS IVLIANVS.

VIII.

*S*uccedit Didius; iuuenis qui fortè per omnes
Militia crescens venerat ante gradus.
*N*am cum Præturam Latia gessisset in urbe,
Belgiacam rexit strenuus inde plagam.
*R*eppulit & Cauchos, quæ gens consedit ad Albim,
Ac Cattos parili sobrius ense domat.
*M*ultaq; clementi sectatus acumine gessit:
Dum loca solerti plurima mente regit.
*H*inc Romam clara virtutum laude reuersus
Consulis accepto maior honore fuit.
*P*rimus at occiso licitatus Cæsare regnum,
Insolita fasces turpiter arte capit.
*C*onscius & mortis cum functi principis esset,
Principis haud aliquo vindicat ense necem.

Et

*Et tamen hunc etiam consueto more Senatus
Regnantem; & diri militis acta probat.
Augustiq; nouo decernit nomina regi:
Qua simul & Coniunx maxima laude fuit.
Sed quesita, diu non ulla potentia durat,
Virtus cui haud solidam subycit alta basim.
Infirmo quicquid substat pede, labitur: & se
Grandia concussa pondera mole ruunt.
Sic Didio res est subito conuersa tumultus;
Et fortuna citam torquet acerba rotam.
Integra militibus nam cum promissa negaret,
Nec pacti certa redderet ara fide:
Infelix odium misero sibi contrahit: Et si
Contractum recto dicere iure potes.
Vindicat ast nullo cum Regem Marte peremptum:
Exosus caepit ciuibus esse bonis.
Publica q; ignauum carpunt q; agitant q; theatra:
Atq; alium signat Romula turba Ducem.
Nequaquam tali diuina Palatia monstro;
Posse nec indigno principe sceptrum geri.
Jamq; propinquantem referebat fama Seuerum
Italicas valido Marte subire domos:*

R 3 Et

Et rectà in Latium celeri contendere cursu,
 Vindicet ut sancti tristia fata Senis.
 Quæ simul ac claros res perculit alta Quirites,
 Abrogat inuiso curia sceptrâ Duci.
 Qui tamen imperium partirier obtulit; & se
 Consortem tanti culminis esse petit.
 At nihil inflexit conceptam in funera mentem
 Quæ modo decreta lege Senatus agit.
 Quapropter missus, Didio qui fata pauenti,
 Impacto celeret miles ab ense, viro.
 Exitus iste decet, regnum quos ære pacisci,
 Ingenua potius quàm bonitate iuuat.
 Mensibus hic tenuit fascesq; & sceptrâ duobus,
 Cum perit incauto vitâ molesta Seni.

SEPTIMIUS SEVERUS.

IX.

Africa præstanti clarum Virtute Severum
 Hunc dedit; & Leptinatus in urbe fuit.

Qui

*Qui Romam iuuenis Marco sub principe ductus
Ad magnos magno venit honore gradus.
Præcipuè imbuerit studijs cum pectora Graijs,
Et posuit solidam Musa Latina basim.
Cui vel tanta fuit doctrina; ut vincere posset
Quos habuit multos curia sancta patres.
Illius à tenera constantia nota iuuenta,
Nulla nisi admissio iudice facta gerit.
Usq; adeò ut pueros inter quoque regna ministrans
Ardua sub fictis fascibus arma petat.
Inde togam sumpsit Marco donante virilem,
Et primas Latia gratus in vrbe tulit.
Omina cui fuerant venturi plurima regni;
Quæ minimè dubiam voluere signa fidem.
Quæq; etiam tacita cum cogitat omnia mente,
Virtutum studijs pectora tota fouet.
Officijsq; aditus ventura in culmina struxit,
Cum sua Romuleis ciuibus acta probet.
Crimina quantumuis iuuenili atate secutus,
Alternat varias in sua probra vices.
Ast ubi diuersis succreuit gloria rebus,
Maxima tum Ausonia portio laudis erat.*

Et

*Et cauta tractans urbana negocia mente,
Pratura celso pectore munus obit.
Inde ubi Pannonias rexisset prouidus arces,
Ardua q̃ Illyricis strinxerat arma plagis:
Cum Nigrum Syrijs audisset finibus omni
Conatu Latias prendere velle domos:
Præsertim Didio cum fracta potentia, passim
Grassari fædo quoslibet ense sinit:
Ipse quidem regni quæ primis omina signis
Ceperat, in media sæpè cohorte refert.
Et meminit tristiam pridem mente dolendum,
Publica tam diro sceptrâ furore premi.
Præcipuè firmam cum Marcus liquerit urbem,
Et fuerint placido tradita cuncta statu.
Nil tamen ingenium percellere maus, iniquos
Quàm pretio regnum posse parare viros.
Indignum veteri prorsus virtute, nefandas
Hoc impune decus corripuisse manus.
Commodus excessit, fateor, non integer aui:
Recta q̃ cui cordi semita nulla fuit.
Ælius at nulla culpandus fraude peribat:
Immeriti certè criminis acta luens.*

Quem

*Quem quia nemo piū iam vindicat ense Monarchā,
Spiritus Ausonijs errat inultus agris.
Sollicitatq; diem, fortuna & vindice pœnas
Exigit; ac toto commouet ossa rogo.
Quin forti populus cum detulit aurea Nigro
Sceptra, velut Latio publica fama canit:
Id certè miror, quid differat ille, suoq;
Nequicquam nostros milite tentet equos.
Ut res cumque cadat; nunquàm patiemur, inultum
Ensisibus haud meritis occubuisse senem.
Talibus interdum dictis sua vota Seuerus
Prodit; & haud tenues versat in ore minas:
Illyrijs donec qui exercitus incubat oris,
Imperij clarum fascibus esse iubet.
Id cum Romuleam perlatus venit in urbem;
Hæc rata Militiæ facta Senatus habet.
Ipse autem quanto poterat contendere cursu,
Italiam forti milite cinctus adit.
Quo postquàm venit sacro acceptus honore,
Omnia Romano Cæsare digna facit.
Sublato primùm Didio, proscripsit & omnem
Quæ fuerat claro sanguine fæda, manum.*

S

Hinc

Hinc Nigrum vicit; totoq; Oriente potitus
 Ausonijs iunxit plurima regna viris.
 Tertius Albinum fregit labor. illa per omnes
 Fortune prorsus res fuit acta gradus.
 Mox Romam properat, varioq; è more gubernans
 Suspecta cunctis simplicitate regit.
 Albino iunctos funesta morte trucidat;
 Multaq; sunt seua fata peracta manu.
 Grassandoq; furit simulata in funera causa,
 Et fuso varias sanguine captat opes.
 Utq; dolis odioq; vacet, non parua per omnes
 Dona quidem fertur distribuisse viros.
 Militibus cumulata dedit frumenta; vetustum
 Demensi superans calliditate modum:
 Atq; aurum gestare sinit; scortaq; potiri,
 Insuetumq; domi coniugis esse genus.
 Multaq; præterea veteri non consona mundo
 Indulgens, mores obruit arte bonos;
 Et Disciplinam subuerso cardine frangit;
 Eq; suo quemuis viuere more sinit.
 Primus & hic veteris qui condita iura decusq;
 Militia toto strauerit asse, fuit.

Asperi-

*Asperitas victus, tolerantia dura laborum,
Et metus, & sancto velle subesse Duci;
Hoc subuersa quidem sunt omnia principe; quem non
Amplius antiquo viuere more iuuat.
Militis hoc equidem studio sibi pectora iunxit,
Et recti specie damna futura serit.
Inde Senatores non paucos morte peremit:
Præstantesq; alios perculit ense viros.
Et quamuis fingat varias in funera causas,
Maxima diuitias quarere causa fuit.
Nomine quo passim multi iam occumbere; quorum
Cæsareas implent æra petita domos.
Nullaq; formidat crudelia Cæsar; auaras
Dummodo res cumilis farciat ampla manus.
Usq; adeo Harpijs miserum est parere. rependant
In iustas meritis numina iusta vices.
Æternasq; luat scelerata licentia pœnas:
Quæ nulla sternit sub ratione bonos.
Innocuumq; manu fundit grassante cruorem,
Et celerat multo funera multa dolo.
Sed tamen hæc animi crudelis semina, mira
Virtutum Cæsar ceu bonitate tegit.*

S 2

Specta-

*Spectaculis populum mulcet; ludosq; theatra
Est quibus à seculo nomina parta, dabant.
Quemq; omnes votis ceu detestantur, eundem
Incolumem cuncti vivere posse, rogant.
Sic hominum studiis illudere doctus, habenas
Crudelis miti ceu pietate regit.
Hinc Atrenorum pertentans milite Regem,
Susceptum minimè perficiebat opus.
Sed casu Parthos rem decernente subegit:
Et Ctesiphonteas subiugat acer opes.
Mox Romam rediens fuso velut hoste triumphum
Egit, & à victa nomina gente tulit.
Tandem annos aliquot Latia consedit in urbe:
Curaq; non segnis dicere iura fuit.
Integra sub vario traducit secula motu:
Nec sua constanti pectora lege tenet.
Interdum clemens; interdum effusus in iram
Judicium magna gentibus arte premit.
Prothea nec tantum Latijs se ostendit in oris;
Nota quòd hæc alijs sint quoq; damna locis.
Cecropia, ne quid desit, testantur Athenæ:
Quas nimium dura contudit ipse manu.*

Postea

*Postea Plaucinum iunctum sibi fœdere; regni
Optati merito sustulit ense reum.
Qui multis pridem cum mortis causa fuisset;
Ipse fera tandem morte peremptus obit.
Postremò Ausonia cum cederet urbe Severus,
Dura Britanniæ intulit arma viris.
Sed quibus eximij nihil est conatibus actum;
Hoc nisi quòd plenos finijt orbe dies:
Non senio tantum, sed curis victus acerbis,
Cum gnatis ruptam ploret inesse fidem.
Imperio lustris tribus, & tribus adfuit annis;
Dum varia prorsus culmina laude regit.
De quo iactatum est, aut nunquam nascier; aut hunc
Cum natus fuerit, non decuisse mori.*

S 3

ANTO-

ANTONINVS BASSIANVS
CARACALLA.

X.

HVnc quoq; defuncto tandē genitore Monarcham
Incluta Romuleæ curia gentis habet.
Flagitiosus erat, crudelis & asper, & excors;
Maxima cui rectos sternere cura fuit.
Qui Medicis pridem dederat mandata, morantem
E medio quavis tollere fraude patrem.
Nec dubium est huius propter certamina Gnati;
Defuncto citius fata peracta Seni.
Huic natura fuit vario truculentæ furore;
Quæ recti prorsus nil imitata facit.
Cui pater indulgens studiis iuuenilibus; omni
Hunc equidem luxus per dies igne sinit.
Etsi autem interdum reuocare sub optima tentat;
Infaustis tamen hæc littora bubus arat.
Ingenium vecors tantumq; in tristia natum
Nequicquam molli flectier arte potest.

Respuit

*Respuat hortatus; monitisq; frequentibus ardet;
Et magè quo pressas, hoc magè flamma viget.
Incerto quisquis fragiles sinit ordine natos
Crescere; & haud aliquo contrahit acta metu:
Non natos tantum, sed publica commoda perdit:
Et subicit rapidas in scelus omne faces.
Que si fortè leui promotæ agitentur ab igne;
Huius se causam nouerit esse mali.
Inq; suos manes, atq; in sua funera pœnas,
Quas corruptorem fas sit adire, tulit.
Ergo ubi defuncto Caracalla parente gubernat,
Protinus infami principe digna facit.
In Medicos fudit primi concepta furoris:
Tollere quòd fessum non uoluerat patrem.
Mox sacra defuncti Latiam transportat in urbem:
Et loculo Ausonidum condier ossa iubet.
Imperio tandem succedit firmus; & omnem
Nequitias subdit facta per atra manum.
Principibus gladio celerauit fata: Senatum
Occupat, ac tristi maxima cade ferit.
In fratrem causas violandi fœderis; ut se
Haud similes vero condere posse videt:*

Abstinet

Abstinet insidijs, remq₃ est aggressus apertam:
Crudelemq₃ Getæ perficit ense necem:
Idq₃ in conspectu matris; quæ mæsta timentem
Texit, & in dextra vulnera sua capit.
Postea crudeli multorum funera iussu
Imperat. hîc gladio Papiniane cadis:
Cæsareo motus regni splendore, peremptum
Cum recto nolles dicere iure Getam.
Occumbuntq₃ alij passim: Latiamq₃ per urbem
Innumeris cades cadibus aucta furit.
Quid verò incestum funesta cubilia dicam,
Cum se Priuigno fœda Nouerca locat?
Idq₃ etiam inuitans? tanta est insania; cum nil
Imperij causa ducere turpe velis.
Cumq₃ hæc displicuit non paucis copula regnis;
Ægyptus certè scommata prima iacit:
Iocastamq₃ vocat. sed non impune iocatam,
Ægypti pubes desidiosa tulit.
Cæsar Alexandri nam cum venisset in urbem,
Hic ubi stagnantes Nilus inundat aquas:
Spectaclis ciues recreant lusuq₃ morantur:
Et varia mulcent dexteritate virum,

Quæ,

*Quæ, Caracalla quidem sibi cum placuisse referret,
Incautos ficta simplicitate tenet:
Donec in ignaros immiserit arma iocantes;
Et dederit seuæ millia multa neci.
Nec tantum id claram stolidus perfecit in urbem:
Tentat & insignes obliterare Scholas.
Antea sic Gallos truculentus adirat; & istic
Plurima sunt varijs funera visa modis.
Accessit Rhætos, ac Pannonia præterit arua,
Præterit Istriacos aspera regna sinus.
Donec & Iliacam contendit visere gentem:
Sacraq; Pelidis cernere busta velit.
Sed loca, sed campos, sed regna, sed arua, sed urbes;
Omnia consperso rura cruore notat.
Quacumq; incedit furiali percitus æstro,
Inuisa peragit funera crebra manu.
Ultimus in Parthos vexit labor arma sequentem,
Totaq; sunt turpi regna subacta dolo.
Dirus amicitiam simulat, dum fallat amicos;
Et perit, hostili qui nihil ense timet.
Quæ simul ac magnis perfecta furoribus esset;
Macrini studio fata cruenta subit.*

T

Cuius

*Cuius ut ossa videt flammis exempta, sub altum,
 Julia nil metuens vulnere pectus agit.
 Exitus hic fuerat crudeli & meta Tyranno,
 Quem sua sex annos Roma præesse videt.*

MACRINVS.

XI.

M*acrino cades peperit Iustissima regnum:
 Qui tamen haud propria perficit acta manu.
 Is satus obscura succreuit origine: verum
 Huic clarum Virtus nomen habere dedit.
 Tradidit imperium miles; cum fortè peremptum
 Macrini nescit fraudibus esse Ducem.
 Quod quamquàm simulat non se affectare; recepit:
 Multa q̃ prelarga diuidit æra manu.
 Qui quoq̃, flagitijs ne non foret umbra, Senatu
 Se nisi gesturum sceptrâ volente negat.*

Et

Et certè magno res est accepta favore:
Quam gens multiplici Romula laude vehit.
Non quòd tantoperè Macrino tota studeret:
Sed quia Cæsareas oderat ante manus:
Eq̃ ferum medio sublatum morte Tyrannum
Gaudet, & has tandem posse filere minas.
At verò imperij Macrinus iure potitus,
Consortem gnatum protinus esse facit.
Culpandus, Latiam quòd non contendat ad urbem;
Cum populi studio gesta probata forent.
Ast Asia luxum spectaculaq̃ crebra secutus,
Antiochi tandem lentus in urbe sedet:
Asperiorq̃ odium sibi contrahit: omnia cum non
Militibus solito crimina more probat.
Nam quæ Antonino sub rege licentia parta est,
Militibus licuit qua simul esse malis:
Sub disciplinam reuocat Macrinus: & acri
Laxa prius studio facta proterua domat.
Hæc mouit res una odium; milesq̃ Tyranno
Nequicquam certam præstat in arma fidem.
Postquàm etenim obiecit Varium fortuna; perempti
Inclyta quæ soboles credita Regis erat:

T 2

Commisso

Commisso vicit Macrinum Syria bello:

Et fractum pauidam cogit obire fugam.

Quem sua cum medijs fors penè ad littora ponti

Pronehit; ut Thracas possit adire domos:

Excutitur cursu spirantibus ardua ventis:

Duraq; supplicij pulsus in arma redit.

Quem Varij miles latitantem ut repperit; altum

E ceruice caput feruidus ense tulit.

Quid Gnatum memorem simili quem morte necatum

E tota regni depulit arce Deus!

Scilicet infirmo durat fulcimine; si qua

Gloria diffuso parta cruore venit.

Hunc Annum mensesq; duos regnare videbat,

Dum varijs premitur Roma superba malis.

Principe quo, si nil aliud fortuna dedisset;

Hoc dedit, ut passim turba necata gemat,

Cui fuerat Dominos deferre licentia: quod tum

Commisit fallax improba multa genus.

Suffixitq; cruci nebulonum colla; citamq;

Purgandis vitijs attulit acer opem.

Idq; adeo, ut tenebris lucem Romana fugatis

Nunc sibi, nunc tandem regna redire putent.

Et

Et poterant rediſſe: is ſi rediſſet in urbem:
Ut ſtudio ſacros prenderet ipſe patres.
Nunc verò indulgens cum perdit commoda ludis:
Amittit Latias lentus & aſper opes.
Cuicunq; è manibus lapſa eſt occaſio rei
Quam celeri primam commoditate gerat:
Jam non fortunam; ſed ſe culpa uerit ipſum:
Qui ſibi ſubuerti tempora iuſta ſinit.
Nunc cum cunctando meditamur blanda; proſectò
Exſpirant ſeu ſuis blanda petita modis.

VARIUS HELIOGABALVS
ANTONINVS.

XII.

*V*Ltimus hic claſſis cum fortè Monarcha ſecundæ
Eſſet; in infamem rettulit acta notam.
Spurcitie tanta fædoq; libidinis uſu,
Quanta equidem Latio nullus in orbe fuit.
T 3 Hunc

Hunc Miles puerum Macrino obiecit; eumq;
Ausonij iussit nomen habere Ducis.
Qui cum Macrinum vita spoliasset; honores
Imperij rigido protinus ense rapit.
Assuescitq; statim furialibus aduena Flammiis:
Et Veneris patrat multa nefanda Dea.
Dij facerent, ne quæ superessent nomina monstro,
Ne quæ flagitijs charta notata foret.
Credibile est Furijs orbem incessentibus, istud
Regnorum tandem sceptrâ tulisse scelus.
Qui quantum creuit; tantum excidit vñibus aui,
Et dementato pectore cuncta facit.
Nullo equidem nisi probroso memorandus ab usu;
Cum foret Idaliæ faxq; luesq; dea.
Qui se deformi contaminat undiq; luxu:
Et sat agit Venerem per caua cuncta pati.
Cum vetus antiquos memorat tibi charta Neronēs,
Aut Caligæ forsan nomen inare sonat:
Assyriæ Ducem referat sua pensa trahentem;
Cui Cyrus regni culmina celsa tulit.
Mollitiem tantum & vulgatos Cypridis ignes
Percipis, & solita dulce sub arte nefas.

Aſt

*At scelus hoc nimium diffuso in corpora luxu
 Audis; Et fædo est Bestia mersa luto.
 Cui nihil humani, si dempseris ora, supersit;
 Cetera cum stygio sint sata membra Deo.
 Quin deleta quidem monumentis nomina vellem;
 Et Varium nullo prorsus ab ore legi.
 Heliogabaleos ne quis petulantior ignes,
 Laxati causam fortè pudoris alat.
 Pronius in vitium Cor est: occasio saltem
 Moverit, ac tenues spargat in acta faces.
 Hunc igitur ne quis sufflauerit arte calorem;
 Qui nimio certè concitus igne furit.
 At animis frænum cæcisq; affectibus addat:
 Primaq; non segni crimina falce domet.
 Sicut ubi ingenti serpit prurigine Cancer:
 Et totas circum depopulatur opes:
 Sic nisi principis obstet tua cura; sequentes
 Fædari videas crimine posse dies.
 Principe sed Varro gestum nihil esse putabis:
 Quod tu Romanum dicere iure potes.
 Obscuras Herebi noctes Furiasq; secutus,
 Insano dirum seminat ore nefas,*

Jnuen-

Inuentorq³ fuit multorum & causa malorum;
 Quæ mea non unquam Musa pudica canet.
 Diu tantam seclis mundoq³ auertite pestem:
 Et sint Assyria talia monstra plage.
 Romuleo Virtus & gloria militet orbi:
 Nec reddi vitis præmia leta sinat.
 Interea vehitur dum probra per omnia Cæsar,
 Quatuor Autumnos Pleiās orta facit.
 Nequitisq³ animum subuersaq³ pectora firmans,
 Insano nimium percitus igne furit.
 Donec Alexandro fatumq³ necemq³ minatus,
 Funesta iuuenem tollere morte parat.
 Cuius ut insidias percepit miles; in ipsum
 Autorem tanta pondera cladis agit.
 Impetus in Varium factus, per summa coëgit
 Carpere deformem velle pericla fugam.
 At nihil hîc latuisse iuuat; fædaq³ cloaca
 Deprehsus merito protinus ense necant.
 Scilicet ut fæda qui vitam labe notasset,
 In fædo vitæ redderet acta loco:
 Sortitus finem, qualem decet esse Tyranno:
 Cui nihil eximie pectora laudis habent,

Conse-

*Confestimq; unco trahitur plaudente Senatu;
Et merito populi Scommate pressus obit.
Tandem latrinis cum non transmittier artus
Possent; Emilio corpora poteruunt;
Precipitata quidem mota clamoribus urbis;
Impia quæ busto condier ossa vetat.
Hunc Tybris lacerum fluit antibus excipit undis:
Sparsaq; sub tumido gurgite membra vorat.
Tum verò matrem similis censura peremit:
Omnia quæ Vario facta nefanda probat.
Insano mulier quæ concita more, Senatum
Ingredier nullis legibus ausa fuit:
Conseditq; viros inter sanctosq; Quirites;
Totaq; de scripto verba rogata dabat.
Quæ postquàm infami sublata est morte; Senatum
Hinc ingressa quidem femina nulla fuit.
Protinus erasum monumentis nomen: Et o si
Erasum toto nomen ab orbe foret.
Ne simul historijs ea cognita fama Latinis
Fidalia spurcas excitet atra faces.
Hac quamquàm expediat causa fortasse referri;
Cælesti ut discas quæ bona, sorte dari.*

V Imperioq;

*Imperioq; malos nonnunquam & fasce potiri,
Quos pœnam populis destinat esse Deus.
Acuius pendent cum lata palatia nutu;
Ipsius in sceptrum lumina sancta roges:
Ut cœlo firmante regas; possisq; Tonantis
Præsidio latos prosper adire gradus.
Atq; aliqua populos cum dexteritate tueri:
Ne tua deformi Vita labore fluat:
Transmittasue tuum ventura in secula nomen,
Quod merito dignum nullus honore ferat.
Imperium cœlo felix venit: auget olympus
Virtutem; & faustos dat Deus esse dies.*

JMPE

IMPERATORVM
ITALICORVM
CLASSIS III,

AB ALEXANDRO SEVERO
ad Constantinum Magnum.

ALEXANDER SEVERVS.

I.

*CVm Vario diram celerassent numina mortem
Inclyta mox Cæsar regna Seuerus adit.
Hunc diui misero solatia prospera mundo;
Propulsoq; dabant gaudia sera metu.
Illius haud dubijs vita est descripta Camænis,
Magnaq; ab opposito lumina Rege capit.
Scilicet ut constet, quamquàm diuersa secutos;
Ex vno geminos crescere fonte lacus.*

V 2 Inter-

*Interdumq; etiam radicibus acta profundis
Brachia, dispariles prendere posse gradus:
Cumq; aliud recto se tollat in in aëra vultu;
Ex alio haud similes videris ira comas:
Sic diuerso igitur sobolem succrescere fato:
Ex uno quamuis germine nata siet.
Scilicet ut Varium scelerata linea vitæ,
Quæ nimio est Veneris fœda furore, tulit:
Sic Consobrinum moderatio grata coronat;
Et Virtus clarum reddidit aqua ducem.
Quem contra insidias iam pridem ac tela Senatus
Asserit; ac Varij depulit arma trucidis:
E medio vellet cum bestia fœua Seuerum
Tollere, & hunc tantum perdere dira virum.
Postquam igitur Cæsar de ponte excussus arenas
Contigit, ac celeri mergitur ossa vado.
Protinus hunc miles regni in fastigia vexit;
Et rata diuinus facta Senatus habet.
Illi sm a primo viuendi flore iuuenta
Exculta est studijs auctaq; vita bonis.
Cum Mammea quidem præstantes arte Magistros
Formandis certè moribus aqua daret.*

Hos

Hos ea privato conduxerat are: nec illi
Cæsaream voluit sæpe patere domum.
Eximijs igitur vitæ rationibus usus,
Venturo posuit maxima signa Duci.
Indole non tantum sed factis clarus honestis;
Cuiq; etiam curæ fama beata fuit.
Omnia sectatus quæ dicere fortia possis,
Quæq; sub haud tenui condita laude vehas.
Principio patres merito dignatus honore
Inclytæ consensu sceptræ patente capit.
Ingressusq; etiam Latio de more Senatum,
Magnifico pingi nomina flore vetat.
Ergo Antonini delatos pellit honores:
Nec Magni titulis condier acta sinit.
Atq; acclamanti grates agit aduena turba:
Seq; ita gesturum sceptræ modestus ait;
Ipsius ut deinceps sit amabile nomen: eoq;
Censeri sese regna futura velint.
Quæ veram certè peperit Constantia laudem:
Gratior & tota Cæsar in urbe fuit,
Nomina quod ficti siet aspernatus honoris,
Et proprio sat agat crescere velle bono.

V 3

Mox

Mox animum adiecit purgando sordibus orbi;
 Omnia quæ vasto tecta furore premunt.
 Scilicet insano postquam Heliogabalus igne
 Sparserat in Latias dedecus omne nurus:
 Iussissetq; palam sceleratas crescere flammæ:
 Et Veneris pariter furtâ nefanda coli.
 Ergo exoletos & mascula scorta, luemq;
 Aut necat, aut tota pellicer urbe iubet.
 Iudiciūq; forumq; malis, totumq; senatum
 Purgat; ubi infames non sinit esse viros.
 Tum fures Latio, cunctosq; haud recta sequentes
 Exigit: hæc rigida crimina lance notat:
 Censoremq; agit, ac vitis ingentibus urbem
 Liberat, ac sanctas addit in acta manus.
 Utq; erat ipse etiam doctrina excultus honesta;
 Sic doctos magno fouit honore viros:
 Aquorum stabili nusquam discedere dicto;
 Lumina nec Iuris spernere tanta velit.
 Quapropter merito subnixas robore leges,
 Et decreta bonis moribus æqua dedit.
 Tum sibi diuinos præstari Cæsar honores,
 Quod Varius certè iusserat ante, vetat.
 Insigniq;

Insigniq³ etiam sub mansuetudine ciues
Accipit, ac vero cuncta pudore facit.
Nec quenquam alloquio prohibet; nec submouet ulli
Caesaream si quis tristior orat opem.
Assiduus veterum legit monumenta; palamq³
Regibus hoc summum dixerat esse decus.
Eximios igitur studijsq³ ac arte Magistros:
Et quibus Historia cognita norma fuit,
Consilijs adhibet; totosq³ admittit in usus:
Est quibus Ausonio gloria parta Duci.
Sic ergo castis asserta est gratia Musis
Lætâq³ Pegaseis extitit aura deis:
Quod Princeps studijs ita delectatus; amarit
Quos habuit doctos Itala terra viros.
Annua pauperibus iubet esse Salaria: ne quid
Durius ingenijs obsit ad alta bonis.
Et tamen in tanta morum bonitate gubernat:
Cum Disciplina maximus æta regit:
Quod neq³ Praefectis indulserit ulla; nec ipsis
Militibus solito vivere more dedit.
Ergo ubi iam solidis Respublica legibus aucta est
Et firmata domi Paxq³ fidesq³ fuit:

In

In Persas aciem, felicia prælia, mouit,
Atq; Artaxerxen atterit ense Ducem.
Filius ingenti flagrabant cornua bello,
Atq; Elephantorum corpora vasta ferunt.
Falcatosq; etiam currus; celeresq; phalangas,
Nec satis & numero millia nota tulit.
Quod Cæsar robur metueudaq; tela subegit,
Cum Latio tantam frangeret ense manum.
Victor at Antiochi cum fortè reuertitur urbem,
Militibus prædam lrcraq; parta dedit.
Hinc Romam venit, victoq; triumphat ab hoste,
Et Superis reddit Vota dicata dijs.
Exhibet & populo claros spectacula ludos,
Circensesq; iubet ferre Theatra sales.
Inclyta mox Latio diuisit munera Cui,
Et recreat sanctos moribus hisce patres.
Qui quantum crescit Romana in sceptrâ Seuerus,
Tantum etiam Regis gesta Senatus amat:
Felicemq; vocat tali sub principe Romam,
Cui solida virtus constat auita basi.
Ast Germanorum speratam turba quietem
Rupit, & in Gallos tristia bella mouet.

Quos

*Quos simul assertum cum fortè Seuerus abiret;
Et Sicila primam ferret in vrbe moram:
Militibus cœpit Gallis inuisus haberi,
Hos disciplina cum grauiore regit.
Flli igitur Iuuenem; quo non præstantior alter
Ausonias unquam rexit & auxit opes:
Concursu obtruncant medio; geminantq; iacenti
Vulnera: & impacto spiritus ense fugit.
Quoq; etiam perijt genitrix oppressa tumultu;
Quòd Gnato parcas suaserat esse manus.
Exitus hic vita fuit & sua met a Seuero;
Qui quantum Latys præsidet acer agris:
Insignem præstare Ducem, sanctumq; pudicumq;
Et quem non merito carpere iure potes.
Exemplarq; utinam sit Regibus ille futuris:
Eximio cuius viuere more velint.
Eunuchos totis submouit ab actibus aula,
Femineaq; iubet ducere pensa manu.
Id genus inuisum est hominum; quod Regibus unum
Obstat; & in varios flectit agitq; modos.
In Diuos pietas Matremq; effusa parentem,
Præcipuo certè nomine digna fuit.*

X

Usuris

Usuris formam statuit: lateq; vagari,
Et capere efficto nomine dona vetat.
Tum placide solitus causas audire resedit,
Ac hilari prorsus scommata fronte tulit:
Nil stomacho indulgens, nec seuam elatus in iram,
Sustinet aduersas iurgia crebra minas.
Tantisperq; manet tota dum lite soluta,
Damnato vidit crescere iura reo.
Egregie prudens, cui nemo imponere posset:
Et blando cautum pectus in ore gerit.
Impendit Gracis operam scriptoribus: at nil
Interea Latios negligit ipse viros.
Quod Plato philosophis; hoc sit Maro vatib⁹, inquit,
Cum proprijs dici possit uterq; Deus.
Quin age præstantum complexus carmine Vitas,
Edidit ingenij plurima signa boni.
Tum verò quoties conuiuia leta celebrat,
Doctrina claros iussit adesse viros:
Hys equidem solis ita delectatus; ut esset
Regia Pegaseis mensa referta iocis.
Fabula leniret conceptas pectore curas;
Historiaq; etiam commoda multa darent.

Que

*Quæ res una quidem, referas si vera, peregit
Eximia castum vivere laude Ducem.
Quiq; etiam posset Sapientis clara mereri,
Quæ sunt iudicio nomina summa meo.
Utq; minus dubites quibus hunc doctoribus usum
Dixeris: hæc dulci nomina mente tene.
Paulus & Hermogenes atq; Ulpianus, & acer
Fabius, ac Proculi vita beata senis.
Inde Modestinus, Venuleius asper; & ille
Qui rectum toto pectore Celsus amat.
Tum Florentinus; tum mox Callistratus: omnes
Exculti studiis Papiniane tuis.
Lumina summa quidem iurisq; ac gloria regnis
Cæsaris hic prima laude Senatus erat.
Quo monitore suos conuertit ad optima mores:
Et sequitur nullo facta beata metu.
Huic natura etiam melioribus edita diuis,
Viuendi rectè semina lata dedit.
Nec tamen euitat scelerati militis enses,
Quo minus atroci corpora morte cadant.
Quamquam optasse ferant tali se occumbere letho:
Et se pro Regni posse perire bono.*

X 2

Annuuit

*Annuuit hoc fatum, sed honesta morte negavit:
Tantum equidem dubie numina sortis alunt.
Imperij tredecim moderatus sceptrum per annos,
Infida subiit fata cruenta manu.*

JULIUS MAXIMINVS.

II.

CÆsar Alexandro successit Iulius. hic nil
Eximij tanto fultus honore, gerit.
Improbamens homini; corpusq; immane, sub omnes
Militiæ toto venerat asse gradus.
Quin stolidis inerat tam vasta superbia dictis,
Noris ut hac Thracem futilitate virum.
Et tamen hunc Gotthi Latio genuere parentes:
Barbarica regeret qui sacra sceptrum manu.
Hic igitur pastor cum prima etate fuisset,
Hæmonio sparsos pavit in orbe greges:

Aduectus

*Aduectus Romam Latiasq; profectus in oras;
Tempore quo primus regna Seuerus habet.
Noticiam tantitum Regis adeptus; eò quòd
Admissum cursu vincere posset equum:
Atq; uno lixas sudore euerterit omnes:
Opponi quotquot iusserat aula viro.
Quæ res tantoperè visa est placuisse Seuerò;
Protinus ut torquem, premia leta, daret:
Ac stipatores inter praeceperit esse:
Qui fido corpus principis ense tegant.
Hac igitur primùm crescens virtute; sequentes
Multiplici cautus promouet arte dies.
Proceroq; etiam cum candida membra fuissent;
Penè nouem vicit tanta figura pedes.
Conspicius forma facieq; decorus honesta:
Quæ magno posset dicièr apta bono.
Quamquam Barbarici cumulabant crimina mores;
Omnia quæ turpi grata furore premunt.
Namq; procax asperq; fuit, contemptor; ut inde
Haud magno Thracem nosse labore queas.
Sub Caracalla equidem meruit stipendia rege;
Principe sed Varro noluit vlla sequi.*

X 3

A5E

*At cum Di placido firmassent regna Sennero,
Militia rursus munera prisca petit:
Tyronumq; manus ventura efformat in arma:
Et varia Latios instruit arte Duces.
Donec & hic tandem iugulato principe regnum,
Cum sceleris fuerit conscius acre capit.
Inuito quamvis obtrusa palatia narret,
Sceptraq; speranti tradita nulla viro.
Purpura crudeli gladio subnixa minisq;
Iniecta est humeris, inquit, acerba meis.
Aut quid non potius? quid non mihi mollius optem,
Quàm mea tam vasto pondere colla premi?
Sed quia me miles minitans extrema coëgit;
Defensum toto dicere iure potes:
Qui fato cedens oblata capescere vellem;
Cum nihil hic vita charius orbis alat.
Præcipuè regni si sit delata potestas;
Unica quæ fortes vincere causa potest.
Hoc se defensum statuit discrimine. sed qua-
cunque is Romuleas ceperit arte domos:
Hoc certè affirmes, animal crudelius usquam
Non vitæ dubios sustinuisse dies.*

Cui

Cui tantum feritatis & instar acuminis esset;
Omnia quo tristi recta furore premit.
Nil actum multis nisi mors cumulat a diebus;
Dum sibi suspectum Barbarus omne finit:
Cesaris & functi gratos necat asper amicos,
Et tota effuso castra cruore grauat.
Nec minus quicquam gestum est. nam milite latas,
Quod Germanorum vastat & igne domos;
Nil pretij est. tantum promotæ in culmina flammæ
Absumunt miseros rustica tecta lares.
Instructam quisquis tentauit milite gentem,
Et victo lætas rettulit hoste manus:
Hunc sua fulgenti decorarit gloria factò;
Veræq; sub populi pramia voce feret.
At facibus vastare domos; iugulare puellòs,
Femineosue truci sternere cade greges:
Haud magnam pariet grassanti in funera laudem;
Nec solidum merito struxerit ore decus.
Ergo ubi constabat seniores vera Tyranno
Ausonijs alium ciuibus esse Ducem:
Exarsit ferus, ac magnas se effudit in iras
Ingentesq; auido proflat ab ore minas.

Nec

*Nec mora, contraxit sceleratum cadibus agmen;
Italicosq; petit milite fretus agros:
Adducitq; celer notas virtute cohortes;
Quam prius ex omni traxerat orbe manum.
Primaq; tentata est Aquileia diues. at illam
Dum frustra oppugnat Iulius, ense cadit.
Milite transfossus proprio: qui dixit; & Ouum
Alite de praua nec superesse decet.
Et pariter Gnatum caso cum patre trucidat,
Quo nullus Latio pulcrior orbe fuit.
Tum capita Ausonias pilo delata per vrbes
Gaudia non populis parua tulisse ferunt.
Donec & in procures veniunt suffixa Quirites,
Qui procul in fluuium spargier ista iubent.
Hoc addam: tali virtus Aquileia motu,
Romanis sartam prestitit alta fidem:
Ut vel femineis nervos è crinibus aptent,
Quo tum presidio missa sagitta fuit.
Tertius hunc annus grassantem vidit: & unà
Cum sobole ac regno vita molesta fugit,*

GOR.

GORDIANVS.

III.

Vir bonus, & meritò primis celebratus ab annis
Gordiacæ clarus nobilitate fuit.
Reddidit hunc cælum deuictis mite Tyrannis:
Augustus Latias qui regat alter opes.
Qui genus è veteri maiorum stemmate traxit;
Cum dederit patrios Scipio magnus auos.
Maternum sed enim Traiano à principe duxit:
Inclytaq; è gemino linea fonte coit.
Utq; erat eximia prognatus origine: sic se
Imperio dignam vitæ modesta probat.
In qua nil fuci cæcæ uel libidinis; & nil
Quam meritò damnes, asperitatis erat.
Excoluit Musas, studijsq; imbutus honestis
Hac sibi præcipuum contrahit arte decus.
Qui charus populo reueretur honore Senatum,
Et data magnifico sceptræ decore gerit.

r

Iusti-

*Iusticia & Virtutis amans semouit ab omni
Imperio, quorum est vita notata viros:
Vendere qui fumum soliti; non nota Monarchis
Vel responsa ferunt, vel malè torta grauant.
Mox socerum legit Misithæum: cuius in omnes
Vita equidem laudum venerat aueta gradus.
Qui cum doctrinis vsuq; modoq; valeret,
Eximiam Genero contulit acer opem.
Et regere è vera populos virtute docebat:
Quæ fida est summis anchora sola viris.
Hinc ubi Persarum sunt cognita bella; profectus
Hostiles celeri contudit ense manus.
Fimibus exegit Romanis agmina, multo
Quæ numero è tota Perside turba furit.
Hocq; opus eximia Soceri virtute peractum est;
Vnica quæ Iuueni norma salusq; fuit.
Postea sublatu morbo est Misithæus: at inde
Fortuna aduersos Cæsar agebat equos.
Expertusq; dolos scelerati ac arma Philippi,
Cui prius ingrato commoda multa tulit:
Cum frustra & regni partem concedat; & æui
Quod reliquum est, misera voce rogando petat.*

AST

*Ast nihil obtinuit: medium sed tractus in orbem,
Inclytus insano militis ense ruit.
Principe quo melius Latio nil fata dedissent;
Longius Ausonias si tenuisset opes.
Stulticia est fecisse malis benè, nam benefactis
Etsi magna sient, gratia nulla redit.
Si sanè extollas; te deprimit improbus, hac te
Euertant, quæ tu confugia esse putes.
Vndeq; consistas, poteris cecidisse videri:
Cum quæ te seruet perdere causa velit.
Huius erat toties quæ vox celebrata; monebat
Ausonij duras Caesaris esse vices:
Qui rerum nequeat cum fortè inspector haberi,
E delatorum iudicet ore bonos.
Quæq; expensa putat, nonnunquam falsa sequatur:
Et minus æquata cuncta bilance probet.
Sex annos regno dum Caesar præsidet; isto
Quem dixi, vitæ finit acta modo.*

I 2 PHILIP.

PHILIPPVS ARABS.

IIII.

IMpius inuasit iugulati sceptræ Monarchæ:
Tantaq; delusis patribus arma capit.
Qui quamuis Araba natus de gente fuisset;
Sors tamen hæc minimè regna subire vetat.
Indignus claros inter qui nomina Reges;
Nomina perpetuo crimine fæda, gerat.
Heu quantū sceleris, quantumq; aliquando furorum
Fascibus indignas admouet arte manus?
Ordinis aut tanti quis conscia numina sciret,
Sinon authores crederet esse Deos?
Et tamen haud tenui cumulantur multa periclo,
Quæ malus accenso spiritus igne mouet.
Quem grassari equidem patitur Deus: illius ut te
Incolumem tantum viuere lege scias.
Siquid regna boni, si quid moderantur honesti;
Omnia de superis recta venire putes.

Hy,

*Hij, quales populi nonnunquam vita meretur,
In media faciunt vivere plebe Duces:
Qui si crudeli mores atate sequuntur;
Offensi signum vindicis esse scias.
Christus at interea si qua sunt recta tuetur:
Authoremq; vides ordinis esse Deum.
Is si forte sinit grassari aliquando Tyrannos;
Consilij causas arbiter huius habet:
Decernitq; malis tendendi in crimina metam,
Quos ultra fines rumpere dextra nequit.
Quin age flagitijs ne desint premia; cum iam
Meta resoluendos ultima sistit equos:
In foribus stabulat crudelibus incita pœnis
Ultio, & in proprium mergitur aqua caput,
Authoremq; petit: Qui sicut in ardua multos
Funera vibrato sauior ense dedit:
Sic rursus gladio feriendos præbeat artus;
Quodq; alijs dudum prestitit, ipse luat.
Ergo ubi præstantem, scelerum sentina Philippus
E medio varia sustulit arte, virum:
Re velut ex animo iam gesta exultat; & inde
Cæsaris Ausonij nomen & arma gerit.*

I 3 Protinus

Protinus assensum Persis in fœdera iungit;
Priscaq; deformi prælia pace notat.
Quæq; alijs Latio victoria parta cruore est,
Militibus pretij nil sinit esse suis.
Tum properat Romam; ludisq; ingentibus instat,
Qui sua de seculo nomina longa tenent.
Magnifico certè quos tum sub honore celebrat,
Et varijs cumulat cuncta theatra bonis.
Nec tamen ista diu manserunt lata Tyranno;
Cum Nemesis meritas redderet æqua vices:
Sarmaticos fines Scythicis agitarier armis;
Et Latia multas tollere gentis opes.
Quæ simul Augusto res ut delata fuisset;
Italicos magno fama dolore ferit.
Extemploq; viros Decio committit; eumq;
Aduersos Cæsar ducere iussit equos:
Tutari fines, hostemq; expellere regnis;
Et sua Sauromatis reddere iura viris.
Paruit Augusto Decius: cui miles eunti
Iam totum Imperij nomen habere dedit:
Iniecitq; humeris chlamydem; quam regia texit
Purpura, Cæsarij pignus honorq; boni,

Quæ

*Quæ postquam Romam perlata est fama, Philippum
Perculit; ac mæstum spesq; metusq; premunt.
Utq; erat impatiens scelerati & conscius acti,
Effreno tumidas concipit ore minas:
Et Decio mortem supremaq; funera iurat:
Seq; adeo nullis parcere velle fremit.
Nec mora conscribit turmasq; ac agmina; quo se
In præceps conicit robore fretus iter.
Ultio sed foribus nunc incubat illa, profusi
Quæ pœnas toto sanguinis asse petat.
Ergo ubi peruenit Veronam exercitus urbem;
Commerito Regem protinus ense necat:
Exscinduntq; caput medijs quâ dentibus extat
Celsius, ac cerebri sacra medulla iacet.
Tempore quo Romæ iugulatur Gnatus; habere
Cæsareos iussit quem pater ante gradus.
Hunc Christo nomen memorant aliquando dedisse,
Lotaq; Baptismi pectora fonte canunt.
Quasi vera quidem tibi prodita fortè putabis;
Fucati tantum militis acta vides.
Nec cōstat, quid credat Arabs; quæ vita Tyrannū
Et procul à Christi religione probat.*

Sic

*Sic sua cum lustrum tenuisset regna Philippus,
Immani prorsus vulnere sectus obit.*

D E C I V S.

V.

*E*Ximia prestans animi virtute, Tyranno
Occiso Decius regna gerenda subit.
Hunc Bibali claris dixere parentibus ortum;
Quem tulit insignem Pannonis ora virum.
A prima visus sapiens etate: quòd esset
Indole ad excelsas conditus unus opes.
Attamen et gradibus contendit ad omnia; magnum
Quæ merito credas posse decere virum.
Non illum ambitio, suffragiæve emptæ Monarchis
Acceptum, Virtus una sed esse dedit.
In quo lucebant naturæ semina rectæ,
Quæ sua venturis fascibus acta struunt.

Hunc

*Hunc igitur mittit cum fortè in bella Philippus,
Ut motus frangat saue Marine tuos:
Principio officium moderata hoc mente recusat:
Vtile mox etiam Regibus esse negat.
Instat at Augustus, Decioq; id muneris addit,
Mesiacas celeri frangat ut ense manus.
Sed superiores acta Deo est; qui regna Philippis
Abrogat, ac Decio sceptrum regenda dedit.
Hunc etenim miles venientem protinus ambit
Purpura; & Imperij carpere signa iubet.
Qui, postquam Augustus fato occubuisse, in urbem
Mox redit; ut Latys approbet acta viris.
Illi equidem Decio meritos gratantur honores,
Commendantq; sacro Romula regna Duci.
At cum fortè parum nunc esset in urbe moratus,
Caesaris in Gnatum iura venire sinit.
Hos siquidem titulos; atq; hæc tum facta Senatus
In sobolem grati Principis ire dedit.
Nullius in sanctos reverentia tanta Quirites,
Quanta equidem Decij Caesaris una fuit.
Qui, si quæ patribus poterant placuisse videri;
Hæc sibi non etiam displicuisse probat.*

Z

Publica

*Publica permisit Maioribus acta: sed urbis
Censuram is magna dexteritate nouat.
Mox contra Gotthos Schitycasq; profectus habenas,
Thracica qui vario milite rura premunt:
Confluxitq; etiam Latys feliciter armis;
Hosteq; compresso millia multa necat.
Donec & hic tandem Gallo prodente peribat,
Quo Decius in fido tum duce fretus erat.
Hostibus hic monstrat quo per di tramite Cæsar
Posset; & è quali quiverit arte capi.
Ergo ubi postremi promouerat agmina belli,
Insidijs tandem fractus uterq; cadit.
Filius egregij strategemata principis urgens
Fata quidem iaculis accelerata subit.
At pater ingenti sua membra voragine mergit;
Sanctaq; pro patriæ colla salute vouet.
Quæsitum corpus nullis reperirier undis,
Nec merito poterat condier urna loco.
Optimus hic vera memorandus laude fuisse;
Ni Christo seuas iusserit esse manus.
Qui quòd siderei contempserit agmina regni,
Haud sua sub placida tempora morte secat.*

Natura

*Natura certè præstantem Roma probavit;
Atq; annis Decius sceptrum duobus habet.*

*V A L E R I A N V S
& G A L I E N V S.*

VI.

*M*oribus ac recti studio, vitæq; modesta
 Illustri, regnum Vallerianus adit.
Hunc sacer imperio, communi voce Senatus
 Approbat, ac fasces sponte subire iubet.
Non alium Virtus maior dedit esse Monarcham:
 Nec populis alium ponere cura fuit.
Emilianum etenim Gallumq; & cætera monstros
 Corpora, nequicquam principis esse putes.
Inuasit tantum sacros ea turba Quirites,
 Nil planè eximia cætera laudis habens.
Præcipuè verò culpandum secula Gallum
 Omnia, ob inuisi fœderis acta dabunt.

Z 2

Qui

Qui Maieſtatem Romani & vincula regni,
Indigno prorsus ſoluerit alta metu.
Hic eſt qui Decium ſclerato prodidit ore:
Et Latiam ſæda ſuſtulit arte manum.
Utq; etiam imperio, ſummisq; fruatur habenis,
Promittit Scythicis dura tributa viris.
Et Libertatem qua tantis hæcenus armis
Parta fuit, tantis obruit iſte malis.
Cumq; Deus voluit Romanam excellere gentem,
Que ſummum toto nomen in orbe gerat:
(Scilicet ut domitis Romana per arma Tyrannis,)
Auſonium ferrent barbara regna iugum:
Et Virtus pariter Legumq; vigeret honeſtas,
Pænaq; commeritos inferat æqua metus:
Tum diſciplinam Romana palatia ſeruent,
Nec latè flammas ſpargere bella ſinant.
Præmia Virtuti decernant vera; domentq;
Flagitia, ac gladio crimina ſæda notent:
Hoc decus imperij partosq; cruore triumphos,
Barbaricis cedit Galus ineptus equis:
Dum ſua ſubmittit Gotthorum, tela phalangi,
Et patitur Scythicas in ſua colla manus.

Qui

Qui regnare quidem ut posset; rempublicā & omnes
Imperij certè prodit iniquus opes.

Cæsareis igitur seclusus honoribus, inter
Latronum referat nomina fœda greges.

At populi iussu totaq; è voce Senatus
Regnorum fascēs Valleriane capis.

Hunc etiam Decio sub principe Roma probavit:
Censuram Latia qui pius urbis agat.

Tanta hominem virtus, tam gloria certa vehebat,
Crimine qui nocuos non sinit esse dies.

Quapropter merito regnorum culmina plausu
Suscipit, ac tota Cæsar in urbe regit.

Imperioq; etiam Galienum iungit, & esse
Consortem Gnatum Romula turba probat.

Spem tamen Ausonidum princeps vel uterq; fefellit,
Vel duris fati legibus alter obit.

Vallerianus enim traducto milite Persas
Tentat; & assiduis hostibus arma mouet.

Cumq; loco Cæsar pugnat Romanus iniquo;
Persarum captus rege Sapore fuit.

Cum non captiuo tantum custodia; verum
Fortuna varium pondus agentis erat:

Z 3

Scan-

Scendenti quòd equum submiserit ille Tyranno,
 Quæ calcans pressit colla verenda Sapor.
 Hæcquæ adeò tolerat vitæ infortunia; donec
 Penè sub extremo membra calore labant.
 Tunc etenim varia miserum cruce Persa fatigat;
 Detrahierquæ seni tergora tota iubet.
 Id passus fortassè mali; quia sorte potitus
 Augusta, Christos agmina sacra necat:
 Sic, homines etiam nonnunquam ut mactet; & aris
 Sæuior innocuo sæpè cruore litet.
 Interea capto Galienus patre gubernat,
 Et prorsus stultum præstat agitquæ Ducem.
 Hic nihil egregij toto sectatus in ævo,
 Obscæni tantum flamma caloris erat.
 Interdum quamuis aliquid tentasse videri
 Posset; & ingenij non caruisse bono.
 Sed tamen haud dignum Romana stirpe feratur;
 Præcipuè in vinculis quòd sinat esse patrem.
 De quo cum questi ciuesquæ ac Roma fuisset;
 Elusit varijs seria tanta iocis:
 Cum tamen & multi studuissent soluere capto,
 Quæ iam difficili vincula sorte tulit,

Filius

*Filius at nulla motus pietate parentem
Deserit; ac Veneris libera castra colit:
Delicijsq; vacat, tum scenica multa professus
Consuetæ populum callidus arte capit.
Posteà grassandi cum facta licentia multis
Esset; & in varios exijt aucta Duces:
Posthumus inuadit Gallorum regna; tenetq;
Intereà forti Regia sceptrum manu.
Ast Odenateos oriens promouit honores,
Principe quo varijs certat arundo plagis.
Nec tamen hac sese Galienus clade moueri,
Nec patitur tantis corda dolere malis.
Pascere fucosis abdomina ceca popinis
Instat, & infuso lambere pocula mero:
Natus ad hoc stupris vinoq; ut perderet orbem,
Maiores saluum quem voluisse putes.
Hoc igitur sub rege fuit Laniana virorum;
Dum sibi quisq; suos vendicat ense gradus.
Quin simul inuadunt ea sceptrum triginta Tyranni:
Femineosq; videt Roma præesse greges.
Omnis ad extremum proprios prouincia Reges
Suscitât. Hæc illi crimina crimen alit:*

Ut

*Vt cum delicijs subigat sua pectora; fasces
 Inuadant alijs regna relicta locis.
 Tantisperq; calet scelerum labor; ardua donec
 Militibus casus fata Monarcha subit.
 Hanc mundi labem & spurca ludibria vita
 Penè tribus lustris Romula terra videt.
 In quibus at genitor sceptro dum præsidet; annos
 Cum Gnato septem Vallerianus habet.*

FLAVIVS CLAVDIVS.

VII.

*C*laudius ingenio & nulli bonitate secundus,
 Extincto regni principe sceptragerit.
 Omnibus hic numeris cum vir clarissimus esset,
 Præcipua vitæ munera laude tulit.
 De quo solo equidem mentiri fama veretur;
 Virtutis tantum pectus & usus habet;

Contigit

*Contigit Ausonia quo nil duce gratius urbi,
Quem populus merito cunctus honore colit.
Singula quæ fuerant alijs bona, Claudius unus
Omnia ceu proprio pectore nata tenet.
Augusto siquidem quæ sancta Modestia primo
Adfuit; ut veterum scripta diserta canunt:
Aut Antonino pietas: aut quanta beato
Traianum virtus extulit aucta gradu:
Omnia in hunc unum conspirant læta Monarcham:
Quo melius dici nil mihi posse vides.
Delendis natum memorant quem gentibus esse,
Barbara quæ vario nomine regna gerunt.
Errantes igitur latè compescuit hostes:
Multaq; funesta millia strage necat:
Vndiq; quos totus velut in sua vulnere mundus
Excitat; audaci perdat ut arua manu.
Precipue Ausonios infestant agmina fines,
Quæ sua Sarmaticas aspicit aura plagas.
Id Scythicis primum se infudit robur ab oris:
Ut Borea veniunt saeva tonante nives:
Atq; etiam Latij superato limite regni
Romuleas latè depopulatur opes.*

Aa

Regnaq;

Regnaq³ deuastant, pradaq³ auferre; ducesq³
Obterere, & sua fundere cuncta manu.
Peucini, Quadi, Trutingi, acresq³ Gepide
Virtungi, ac Herulis Gotthia mixta feris:
Sauromataq³ truces, austeraq³ pectora Daci,
Quaq³ alit Euxinis robora pontus aquis.
Inde Alemannorum coniunctis agmina Celtis;
Quosq³ tulit reliquos Barbara terra greges.
Omnibus una fuit Latium quibus ire per orbem
Cura; nec in proprias velle redire casas.
Precipue Scythicis que gens armata pharetris
Europe didicit commoditate frui.
Hæc equidem populis patefecerat ostia Gallus,
Romanas prodit dum malè Cæsar opes.
Ex illo siquidem Latys ceruicibus hostis
Imminet, ac vario nostra furore petit.
Tempore res etiam quo publica penè Tyrannis
Cessit; & est vario Regia quassa metu.
Claudius hic igitur, quò ferret bella rogatus,
Dixit; ego in Scythicos prima mouebo viros.
Publicus hic Latys est gentibus hostis. at in me
Cætera priuatim turba manusq³ furit.

Nec

*Nec mora, Benaci circum sola littoris acer
Primò Alemannorum millia multa domat:
Afflixitq; graui superatas vulnere turmas:
Reliquiasq; citam cogit inire fugam.
Mox Scythicas varia grassantes cade cateruas
Ter fera dat centum millia penè neci.
Attamen in Gotthos labor ultimus extitit. hæc gens
Fortior è reliquis omnibus una fuit.
Quamq; ita contriuit captis præstantibus; ut nil
Mancipijs equidem crebrius hisce foret.
Quæ perfectæ quidem cum prælia dura fuissent,
Fatalem subiit Claudius ipse diem.
Hunc ostenderunt nam tantum numina terris,
Et nihil imperium longius esse sinunt.
Heu nimium fortuna potens; si fortè fuisset
Ausonijs etiam sors ea firma viris.
Claudius hic regnis Latioq; reducere pacem
Posset; & in præscos cuncta referre status:
Nec citius rigida sublatu morte subiret,
Quos properant nocuos aspera fata dies.
Hunc equidem electum Galieno principe narrant,
Sceptra quidem imperij qui meliora regat.*

Aa 2 Et

Et misisse ferunt Augusti pignus honoris,
Claudius ut Ticini fortè moratus agit.
Attamen haud longo fortuna ea constitit usu:
Sed ruit impulso præcipit at a pede.
Turbatasq; hominum turbataq; pectora mentes
Deserit; ac vario perculit omne metu.
Quamuis ipse quidem cum Claudius exijt auro,
Dixerit hos fasces Aureliane tuos.
Huic statua & Clypeus fulgenti totus ab auro,
In Capitolina conditus æde fuit:
Virtutis magna testis; quæ grata Nepotes
Mouerit; ut simili præmia laude velint.
Adscriptusq; Dys Romana palatia cernit,
Vix annos regni cum gerit arma duos.

AVRELI

AURELIANVS.

VIII.

AVrelianus adit Romani culmina regni,
Cum tenet aethereas Claudius astra domos.
Hic varius, truculentus, & in sua cōmoda spectans:
Ex Daco genitus dicitur esse patre.
Obscura certè tum natus origine: sed cui
Gloria de tanto principe magna venit.
Omen erat; cunis Aquila tollente leuatum,
Vicinaq; ara reddita membra dari.
Nec minus & vitulo indicium fuit: illius armos
Hinc atq; hinc regni signa futura notant.
Nam genitus candore niues cum vinceret: istinc
Fulget auis; sed & hinc facta corona viret.
Id matri ostentum postquam fuit; ardua gnatum
Curat, & hunc claris rebus adesse facit.
Inuectus Romam quapropter magna capescit;
Caesareisq; dedit facta probanda viris.

Aa 3

Nec

Nec cessauit enim donec Virtute magistra
Ad summos venit facta per alta gradus.
Claudius hunc igitur, cum Gotthis bella moueret,
Militibus summum iusserat esse Ducem.
Qui se difficili talem præstabat in actu;
Fascibus ut dignum Claudius esse probet.
Militis hunc igitur postquam fauor extulit; acer
Hæc rata consensu gesta Senatus habet.
Cæsar at eximio præstabat corpore, neruis
Firmus; & in Gnydiam rara libido deam.
Appetit interdum cupido mera grata labello:
Et tamen hic etiam norma modusq; fuit.
At discipline custosq; ac anchora: cui nil
Laxando quisquam blandula verba daret.
Cuius in imperij prima sub origine, dura
Sunt Marcomannis prælia mota viris.
Horribili prorsus gens hæc certamine cunctas
Vastat, & insano proterit ense plagas.
Ia nq; adeò Tusca penetrarat in oppida terra,
Et Mediôlanas occupat arte domos:
Cum sua munito regnorum limite Cæsar
Cogitur Italicis arma referre bonis.

Qua

*Quæ cum diripier fama memorante videret;
Haud sinit infestas longius ire manus.
Sed properans Latio se milite firmat: & acri
Oppressos tandem perculit ense viros.
Testis es haud tenui subuecta Placentia muro;
Esse quidem haud minimo parta trophæa malo.
Romani cecidere duces; & multa bonorum
Turba cruentato pectore fracta cadit.
Inde Metauro etiam depugnans proximus amni
Sueuorum letho corpora multa dedit.
Tandem Alemannorū Ticini prope mœnia turmas
Stravit; & effuso victor ab hoste redit.
Mox Romam inuectus, non maxima crimina duro
Supplicio, & grauibus punit adaucta modis.
Idq; adeo: ut nimia velut asperitate ferocem
Oderit, ac tacito miles ab ore premat.
Etsi autem meritò mihi disciplina probetur:
Regula pendendis sit tamen æqua malis.
Peccato par pœna pari sub lance feratur;
Sitq; ea iusticiæ forma venusta deæ.
Cæsareas igitur tam duri pectoris iras;
Plurima cum culpet, plurima turba probat.*

Nec

*Nec dubium est aliquando bonos excedere metam;
Cum Nemesis validas concipit aucta faces.
Optima res modus est. sed si quis finibus addat
Affectus; facile est haud retinere modum.
Hinc iterum Syriam petit Aurelianus, & acres
Illyrio Gotthos millia quinq; necat.
Mox Asiam ingreditur, Palmyraq; ardua cingit
Mcenia; quæ vano firma labore quatit:
Zenobiam tandem cepit tamen. inde reuersus
Italico statuit summa trophæa solo.
Inuectusq; Urbem claro sua bella Triumpho
Ornat; & ingenti præmia laude capit.
Inclyta precedens currum Regina, monebat
Fortune varias esse subinde vices.
Posseq; vel magnos verti in sua tristia Reges,
Et subita prorsus maxima clade premi.
Hanc Romana tamen magno gens iussit honore
Viuerè, & haud duro claudere fine dies.
Tum rursus Cæsar facturus prælia Persis
Agmina conscripto milite densa mouet.
At Byzantina cum fortè exiret ab urbe,
Haurit ab infida fata suprema manu.*

Cum

*Cum lustro ac aliquot rexisset mensibus orbem:
 Et disciplina norma cruenta foret.
 Militis hic facinus crudeli morte piauit;
 Legitimum vetito qui premit igne thorum.
 Arboris inserto subducta cacumina fune
 Contrahit, ac flexis alligat arcta comis.
 Hos inter ramos perituri militis artus
 Nectit. at ut Bessum fama perire fuit;
 Siciubet arboreos inciso fune dolones
 Rupta quidem aërys membra referre plagis.
 Hunc Ducis officio quapropter sæpè Diocles;
 Ast aptum nunquam Principis esse probat.*

T A C I T U S.

I X.

H*Vnc Romana senem gens tota capescere regnum
 Inssit; & augusta frenata tenere manu.*

Bb

Jlius

Illius insigni radiabat vita decore:

Plenaq; maturo tota pudore fuit.

Hactenus arrepto miles ceu iure crearat

Quem velit è proprio corpore ferre Ducem.

At verò postquam grauis Aurelianus obibat;

Ius legere Augustos patribus esse dedit.

Quæ via militibus coniunxit sola Quirites,

Cum reparat priscos curia spreta status.

Deferat hunc igitur patribus cum miles honorem:

Protinus ista senem prendere sceptrâ iubent.

Nec dictu facile est solatia quanta per omnes

Cæsares sint Tacito visa redire gradus.

Quin verò Latias amplissimus ordo per vrbes

Scripfit, in optatum cedere regna patrem.

Gaudia quapropter subitis è motibus orta,

Italicas complent oppida cuncta domos:

Latanturq; bono; peperit quod curia rebus,

Quas prius euerfas penè fuisse putes.

Nec quicquam est aliud Taciti quo facta celebres:

Hunc nisi quòd vero dixeris ore bonum.

Tum verò & notum est, claris vixisse Camænis

Et gratum cunctis exhibuisse virum.

Haud

*Haud alijs vsum quem constat vestibus esse,
Quam qua priuatum viuere cura fuit.
Uxorem gemmis uti prohibebat: & aurum
Omnibus exclusum vestibus esse iubet.
Nec dubium est magno voluisse hunc plurima fructu
Corrigere, & veteri reddere multa bono.
Principis & functi mores culpasse: quod auro
Quodq; etiam gemmis molliter auctus agat:
Femineaq; sinat nitidum se labe videri;
Cum sibi parentes expetat esse viros.
Nec tamen aut Virtus; aut mens sibi conscia recti
Efficit, atroci quo minus ense cadat.
Caesar enim sexto Tacitus post mense necatus
Accepto fluidas vulnere perdit opes.*

Bb

2

PROBVS.

P R O B V S.

X.

DAlmata Romanis succedit honoribus: et si
 Illustri veteres sanguine nescit avos.
 Militibus prima est electio facta; Senatus
 Quam lato prorsus sancit ore ratam.
 Quidue putes obstare locum; quo primus in auras
 Huius & in vite tristia secula venis:
 Situate virtus, & conscia numina veri,
 Eximio dignum duxerit esse bono?
 Omne solum forti patria est. Deus addit honorem
 Cum libet; ac miro destinat alta gradu.
 Idq; adeo, ut prater veniant tibi maxima votum,
 Quæ tibi sidereo sarta favore putes.
 Sic fortuna Probum melior dedit esse Monarcham,
 Agricola quamvis sceptrâ parente gerat.
 Vir certè magna populorum voce beatus:
 (Id modò supremam si venit ante diem)

Edita

Edita cum merito fuerint suffragia plausu:

Quae diducta Probum carpere sceptri iubent.

Cesaribus gratum cunctisq; cohortibus olim

Excellens virtus fecerat esse ducem.

A quo, quae summum deceat fecisse Monarcham

Omnia diuinis motibus acta vides.

Iusticiae studium, celebrisq; modestia; vini

Par modus; ac Gnydia meta decora dea.

Quem genitor soboli Galieno ostendit, Et inquit;

Hunc vita exemplar duxeris esse tuae.

Omnia militiae suppleuit munera: cuius

Intrepidam miles cernit ubiq; manum.

Virtutemq; auxit Sapientia vera: beatis

Quae nihil admixtum moribus esse sinit;

Quod non diuino ceu natum semine dicas:

Et ferat authores in sua facta deos.

Interea sceptris dum fortè potitus haberet

Militiae validam, robora plena, manum:

Confestim merita prostratos clade necauit

Interfectores Aureliane tuos.

Mox Asia mouit Celtasq; profectus in vrbes,

Milia Francorum multa subacta domat.

Bb 3

Hinc

*Hinc Alemannorum superavit milite gentem;
Est cui Rhetiæ proxima terra plagis.
Expulit Illyrio felici Marte phalanges
Sarmata quos istuc promouet acer equos.
Hinc Gotthos vicit, qui Thracica rura premebant,
Infusiq; recens depopulantur agros.
Horum pars bellis, pars fœdere ducta Latino
Cessit, & Ausonio paret honesta Duci.
Inde Orientis adit terrasq; ac regna necatq;
Latronum varias multa per arua manus.
Cum Persis pacem, cum Parthis fœdera iungit.
Liberat & magno plurima regna metu.
Inde Europæas tranat Probus acer in oras;
Sarmaticosq; iterum subruit ense duces.
Bastarnas iussit Latij sola plurima regni
Incolere, ac validos in iuga ferre boues;
Seruauitq; fidem traductus in oppida miles
Barbarus, ac nulla prædia fraude colit.
Hinc Romam inuisit Latiasq; adit impiger vrbes:
Multaq; sub veteri ludicra more dedit.
Qui sua spectaclis iterum petit arma peractis:
Primaq; tum Persas visere cura fuit,*

Ista

*Ista sub Eöo gens imperterrita mundo,
Romanas lassat victa subinde manus,
Sæpè fidem fallit conceptaq; fœdera damnat:
Nostraq; perrupto limite regna premit.
Huc iterum cum Caesar agens sua bella ferebat
Syrmium adit, patrias tecta vetusta domos.
Quo cum fortè loci paulum consedit, inurgens
Militibus promptas iusserat esse manus.
Nam limo oppletas studet exhaurire paludes;
Idq; opera clari militis esse iubet.
Quæ res inuidiam peperit cumulat a Monarchæ,
Rustica quòd fortes lasset opella manus.
Auxit & offensam vox Caesaris ista; futurum
Milite ut Vrbs tali nil opus esse putet.
Pacatis circum regionibus arma silere:
Militiaq; duces posse vacare bonos.
Hæc equidem offensas stimulabant dicta cohortes:
Et magis atq; magis pectora læsa mouent,
Tantis per subito dum res agitata tumultu,
Insignem diro conficit ense virum.
Sic perijt Latia decus & tutela coronæ,
Omnia dum iusta ponderat acta manu.*

Conaturq;

Conaturq³ statum & veteres reparare Quirites,
 Cunctaq³ sub priscos ferre videnda dies.
 Solus qui quod habet, si non habuisset, habere
 Posset; & hoc illi nomen adesse Probo.
 Annos sex, aliquotq³ etiam sub mensibus acer
 Regnat, & hæc illi vita suprema fuit.

C A R V S.

X I.

Succedit Carus, bello vir magnus & armis;
 Gallica quem multi rura tulisse ferunt.
 Eximia clarus bonitate, animoq³ modesto,
 Et veteri celebris nobilitate fuit.
 Ingenio Musas primis sectatus ab annis
 Phœbeia certos figit in arce pedes.
 Exercetq³ animum studijs, quibus inclyta menti
 Cognitio, & vitæ crescere cura potest.

Militis

*Militis hic primum cum voce in sceptrum veniret,
Mox sarta ænotius facta Senatus habet.
Principioq; feros commissa cade domauit
Sauromatas, quorum millia multa necat.
Ista Probo scuit iam Casare turba perempto;
Quos tamen in patrios Care repellis agros.
Hinc sese in Persas traducto milite firmat:
Et Ctesiphontem occupat ense domos.
Quas ultra toto cum tenderet agmine; cælum
His aduersari sentijt omne vijs.
Fulmine quapropter cælesti tactus & igne,
Diuina Caesar morte subactus obit.
Hic sibi Casareo Gnatos sub nomine iunxit;
Cum primum Ausonij Principis arma capit.
Quorum nequitij alter, virtute sed alter
Cognitus, haud uno voluere facta gradu.
Nummerianus enim toto clarissimus auro,
Omnia diuino principe digna facit.
Frater at, Idaliæ flammæq; secutus & ignes,
Probroso quoduis corpore crimen alit.
Tertius hos annus parili tum sorte regentes
Abstulit; hæc illis meta modusq; fuit.*

Cc

DIO-

D I O C L E T I A N V S
& M A X I M I A -
N V S.

X I I.

*V*ltimus Ausonij Princeps hic ordinis esto:
 Cuius erat varijs vita decora bonis.
 Dalmatico natus crevit genitore Diocles;
 Militiaq³ omnes tentat aditq³ gradus.
 Cui neq³ maiores, quòd rustica turba fuissent,
 Nec patria, aut tenui condita tecta luto
 Obstiterant; minus imperij quò culmen adiret:
 Et regeret forti Romula sceptram manu.
 Virtus sola viro peperit decus: illa tuetur
 Commendatq³ suis pectora culta bonis.
 Hic est in Tungris Druidum cui dixerat una,
 Cum nimium parca solueret era manu:
 Imperij tandem potiturum fascibus esse;
 Si prius insignem vulnere sternat aprum.

Quo

Quo motus dicto venabula Caesar & enses,
Cunctaq; venantum prouidus arma colit.
Inuaditq; feras & aprorum corpora sternit:
Fortiaq; haud tenui viscera strage domat.
Interdumq; leui solitus deludere risu;
Sese equidem rigidos figere dixit apros:
Ast alios lata regnorum sorte potiri:
Et capere interea culmina summa viros.
Auspicijs sedenim Cari cum fortè profectus
Persica non timidus Caesar in arma furit.
Tum sibi tum iecit Latij fundamina regni:
Quæ mox sublato principe tota gerit.
At prius è medio fatalem sustulit aprum:
Cuius & insidijs Nummerianus obit.
Augustos igitur cum exercitus omnis honores
Et sacra felici detulit arma Duci:
Aurelius magni tum Cesaris arce potitus,
Accipit haud timida sceptrà gerenda manu.
Principioq; acri grassantem cede Charinum
Fudit, & Illyricos sanguine complet agros.
Gallica mox pacat superatis rura colonis:
Colligit & sparsas Maximianus opes.

Cc 2

Hinc

Hinc molem Imperij & surgentia bella Diocles

Cum videt, ac varijs cogier arma locis:

Vt celeri occurrat rerum strategemate, regni

Consortem cauto protinus ore legit.

Namq; opus haud paucis tum defensoribus esse

Judicat, accensas cum vehat aura faces,

Omnis & infestas glomerarit terra cohortes:

Firmaq; stent varijs Martia signa plagis.

Maximianum igitur diuino Cæsar honori

Jungit, & Augusti nomen habere dedit.

Hys tamen interea ne quid diuersa nocerent,

Quæ passim rumor crescere bella fuit:

Cæsareo fidum sibi nomine quisq; legebat:

Quem pariter regni cura futura premat.

Gallerum primo dixit sibi iure Diocles:

Chloron at ingenio Maximiane probas.

Hunc dederat cælum tibi Constantine parentem,

Qui Magni toto nomen in orbe geris.

Hys equidem Augusti ducibusq; ac robore freti,

Omnia sublati hostibus arma terunt.

Atq; ingens certè totum commouerat orbem

Ardua qui passim bella tumultus alit.

Africa,

*Africa, Germani, Gallorum rura, Britanni,
Ægyptus, Rheti, Persia tota, Syri:
Omnibus una fuit sæuo mens tendere bello:
Mutuaq; in proprium vulnera pectus agunt.
Tum diuersa Duces adeunt loca. Maximianus
Africa deuictis hostibus arua leuat.
Germanos fudit Constantius. ipse Diocles
Liberat Ægypti regna virosq; metu.
Oppressumq; ducem lacerandum morsibus addit,
Quos fert haud dubia bestia sæua neci.
Gallerius Persam, primo licet agmine victus,
Post tamen & bello prosperiore fugat.
Eximiasq; auro gazas, orientis honores,
Rettulit, ac merita prælia laude gerit.
Hinc claros obeunt diuerso ex hoste triumphos,
Et iungi niueos Roma videbat equos.
Magnaq; solennes agitant spectacula lusus:
Ac solito latè pulpita more strepunt.
Cum Pax intereà toto gratissima mundo
Ausonios magno vexit honore duces:
Florerentq; bonis studiorum plurima Musis
Pectora, & haud tenui laude Thalia foret.*

Cc 3 Praci-

*Præcipue historijs meritam quibus addere lucem
Et veteres scriptis res dare cura fuit.*

*Hij magno certè numero tum viuere; quorum
In longos superest fama beata dies.*

Ergo ubi cuncta foris poterant sublata videri,

Quæ varijs fuerant bella suborta locis:

Decreto vidit Nicomedia surgere flammæ;

Sacræq; funestas lambere tecta faces.

Non ea Romanum turbantia prælia Regem,

Nec quibus imperium hædera cura fuit.

At aduersa Deo, Christumq; inimica professis,

Ingenti labes se mouet ista malo.

Sentiunt hos equidem tristes Ecclesia motus,

Nec similes unquam pertulit ante manus:

Nec post experta est. tot funera sancta Diocles,

Tot sanctos vario sustulit ense patres.

Hæc est Martyribus cumulata afflictio: regni

Vis Stygiæ, & summis secula pressa malis:

In quibus aduersus concepta opprobria Christum,

Horribili lacerant corpora sancta cruce.

Culeus, ensis, aqua, funis, rota, carcer, arundo,

Pix, oleum, flammæ, vincula, flagra, faces,

Exilium,

*Exilium, montes, laceratio, bestia, plumbum,
Et quodcunq; aliud dicere lingua potest:
Omnia militibus Christi, tormenta fuere:
Dum pereat varijs turba beata modis.
Aqua si dextram tenuisset cade Diocles;
Æterno princeps dignus honore foret.
Nam prudens felixq; fuit, doctosq; fouebat,
Magnaq; virtutis semina pectus habet.
Que tamen oppressit scelerata cade piorum;
Vndiq; quos toto Cæsar in orbe necat.
Hinc grauis Imperij cum sarcina visa fuisset:
Et propè iam fesso vita mearet equo:
Imperium, & regni deponunt sceptræ volentes
Augusti, idq; uno cautus uterq; die.
Interea Iouium se dixerat esse Diocles:
Herculei nomen Maximianus alit.
Nec certè falsa res est æquata bilance;
Maxima sed veri signa laboris habet.
Ille Iouem magnis imitatur in actibus: ast hic
Persficit Alcida fortia facta Dei.
Iuppiter insanos ceu dispulit igne Gigantes,
Tantaq; sub Stygias monstra subegit aquas:*

Hand

Haud secus Imperij lacerantes iura Tyrannos

Atroci Iouius perdidit ense duces.

Iuppiter ætherea sua numina mittit ab arce:

Nostraq; diuina terra iuuatur ope.

Sic quamuis una Cæsar regione moratur,

Cuncta tamen merito lumine regna beat.

Sentit & eximij tellus quæcunque Monarchæ

Pectus, & absentem nil putat esse Deum.

Utq; elementa quidem turbataq; fœdera mundi

Pacat, & hanc curam Iuppiter orbis agit:

Sic Iouius varia tum seditione tumentes

Opprimit, ac celeri perdidit ense malos.

Has etiam curas tum Maximianus alebat,

Et domitas vario sustulit orbe feras.

Alcida studio loca sunt purgata periclis;

Et fuso passim sanguine monstra iacent.

Haud secus Herculei virtus infracta Tyrannos

Conficit, ac sauos obruit ense greges:

Inducitq; iterum turbatis fœdera rebus,

Sublataq; bonos seditione regit.

Hoc ergo Augusti mundum dum sine gubernant;

Concordes retinent in sua vota manus.

Nec

*Nec sese Herculeo Iouius subducit; at alter
Alterius toto pectore facta iuuat.
Imperio sed enim posito constantior esse,
Ipse Dioclea visus ab arte fuit.
Maximianus enim repetit dum sceptrum, paratq;
Insidias, subito militis ense cadit.
At Iouius patriam cum fortè reuersus in urbem,
Prinato cœpit viuere more senex:
Oblatos iterum fasces contempsit; Et istas
Hoc mihi delicias reddere, dixit, olus.
Sic annos bis quinq; quidem priuatus agebat,
Hortensiq; fugat tadia longa bono.
Difficilem solitus regnorum dicere curam,
Sceptrum quod haud vno mersa labore sient.
Quatuor imperio confecit lustra: Salonis
Mortuus, in patrio condidit ossa solo.
Vel senio absumptus, vel poto in fata veneno
Expletos dubio liquit in orbe dies.
Tradita continuant Latij moderamina sceptri,
Cæsareo quondam pectora nota gradu.
Perq; vices varias, variq; volumina regni
Haud meriti rapiunt Romula fræna duces.*

Dd

Qui

Qui cum se multo lacerassent Marte Tyranni;
 Et passim subitis occubuerunt modis:
 Eximia virtute quidem Constantius ardet,
 Gallica qui forti rexerat arua manu.
 Hic nihil imperio molitus in agmina Christi,
 Tranquilla iussit tota quiete frui.
 Oppressis igitur diuersa per arma Tyrannis
 Omnibus, hic Latias promouet unus opes:
 Hancq; adeò stirpem regnis Deus inserit: ut sit
 Cum pietas primos vera coronat auos.
 Constantinus enim defuncto sceptrum parente
 Et capit; & toto solus in orbe regit.
 Qui pius Italiam Latiosq; ut liquit honores,
 Ad Pontis ripas mœnia lata struit.
 Et Byzanthina sedem cum fixit in urbe;
 Intulit in Græcas Romula sceptrum manus,

Hæc de Cæsaribus mihi sint narrata Latinis;
 Quos vel grata patres, vel acerba expecta Tyrannos
 Roma fuit; primi interea dum culmina regni
 Ventilat; ac fragili sceptrum virtute tuetur.

Magna

Magna autem in multis rerum est conuersio magnis
Historia exemplis fortune vsusq; redundat:
Vt sanè utiliter cognosci hanc posse putarim:
Quæ moneat Regesq; pios celebresq; Monarchas,
Qua vita norma, qua se pietate quibusq;
Auspicijs studeant magni in fastigia regni
Mittere. non eadem ratio est; quo iure modòue
Imperio aspires. virtus fundamina sceptris
Ponat, & ex illo crescat tibi gloria fulcro.
Una est quæ moueat venturos cura Nepotes;
Ne sibi quid fortasse etiam violenter agendum
Et non iure putent. Nunquam felicibus auget
Imperium fraus dira vijs. patiare moneri
Pectora: & huc animo tendas, quem conscia recti
Mens fouet, ac culpa dubium non linea reddit.
Quidue etiam è medio sanctos rapuisse Monarchas
Profuerit? cades facile est patrasse; grauesq;
Struxisse insidias; vni cum tristia plures
Ceui coniuando meditantur funera. sed quid
Interea est lucri? nunquidue impune Tyrannos
Non etiam vsq; malos gladio te tollere posse
Et iugulare putes? faciunt fortasse, quod esse

Dd 2 Haud

*Haud factum decuit ; cum sint hominesq; viriq;
 Mortales ; quos sæpè latent , quæ recta sequantur :
 Seu natura equidem nimium impellente ferantur
 In præceps , odijsq; grauent vel amoribus æuum :
 Ut tanquam victi nequeant consistere , Seu sint
 Persuasi ; factoque alienam obtendere culpam
 Et proferre queant , quodcumq; est huius , in acrem
 Incidere errorem procliue est deniq; . num tu
 Hic ergo è medio iam protinus ense Tyrannum
 Sustuleris , rapiasq; virum ; quem iniuria nondum
 Damnat , & in iustos Notoria merferit ignes ?
 Haud facias . Impune quidem violentia nullum
 Perfecit scelus . hæc ratio est , hæc linea regnis :
 Ut quibus ista dari fato est & legibus actum
 Æthereis : quibus hanc superi indulgere coronam ;
 Hos equidem iusto ductos ex ordine regnis
 Admoueant , sacrisq; vocatos fascibus addant :
 Et nihil humanis præuiso sensibus ornent .
 Ut nihil id referam ; quæ sis violenter adeptus ;
 Haud tibi tuta dari . quæ tu ratione priores
 Turbarisue premasue viros ; hac lege sequentes
 Obruerint rursus , teq; in tua vulnere voluant .*

Iusticia

*Iusticia hoc diuina opus & sententia cæli est:
Arbitrio cuius cum duret mundus, honestè
Fascibus aspices, & quæ moderata sequare.*

*Cum verò Imperij sis nactus sceptrâ; gerendum
E virtute putes. nec te priuata tuarum
Sic rerum abstulerit ratioq; & cura; labascât
Vt Status, & fœdis sint Publica sparsa ruinis.
Sobrietas, Rectiq; amor, & Clementia diuis
Par superis, Pietas quæ cælo haud displicet; acre
Pro miseris studium: Largum esse, animoq; benignū,
Et placidum alloquio; Constantia iusta: tenacem
Fœderis; audacem cum res ferat esse; Leonem
Aduersus sese duros præstare Tyrannos.
Tum benefacta etiam non obliuiscier. ipsas
Sic Musas colere: vt quod tu coluisse ferare;
Te colat; ac laudem virtuti premia reddat.
Mox leges & iura velis molirier; vt sit
Utilitas, legum finis: quæ publica verè
Utilitas fiet, ac solido sit maxima lucro.
Deniq; sic agere; vt metuas nihil inde venire
Priuatam in vitam, & claros deponere fasces:
Siquid Dijs fortasse premant; si blanda relinquat*

Dd 3 Fortuna;

Fortuna; ac alia condat tibi fata bilance.
Quin Disciplina custosq; & imago pudorem
Afferat, ac scelerum violentos obruat ignes:
Applausuq; bonos & honesta laude coronet.
Hæc illa est summis virtus amplissima regnis,
Hæc gemma, floresq; sacri; quibus istud autum
Commisissimue etiam Imperium succreuerit: hisce
Consistat nervis, hoc se tueatur honore.
Interea quodcunque etiam patiare; ferendum
Fortiter esse putes. non est Mortalis, & esse
Nemo potest, regno quanquam sit maximus: in quæ
Non aduersi aliquid ceu concinnasse videri
Fata queant. Bona nostra malis sunt mixta. facessat
Humana quicunque putet non sorte teneri
Se quoq; nec duros in carbasa senserit Euros.
Impulsus sed enim fortuna ita viceris; uni
Si Christo fidas: si mens sibi conscia recti
Militet, ac subitos Patientia leniat ignes.
Postremo, vitæ cum Terminus ingruit, hoc te
Solere, ingenuo quod qua sunt recta secutus
Pectore cuncta sis. fama tum iura relinquo
Tanta tue; quanta ipsa sinit fortuna relinqui

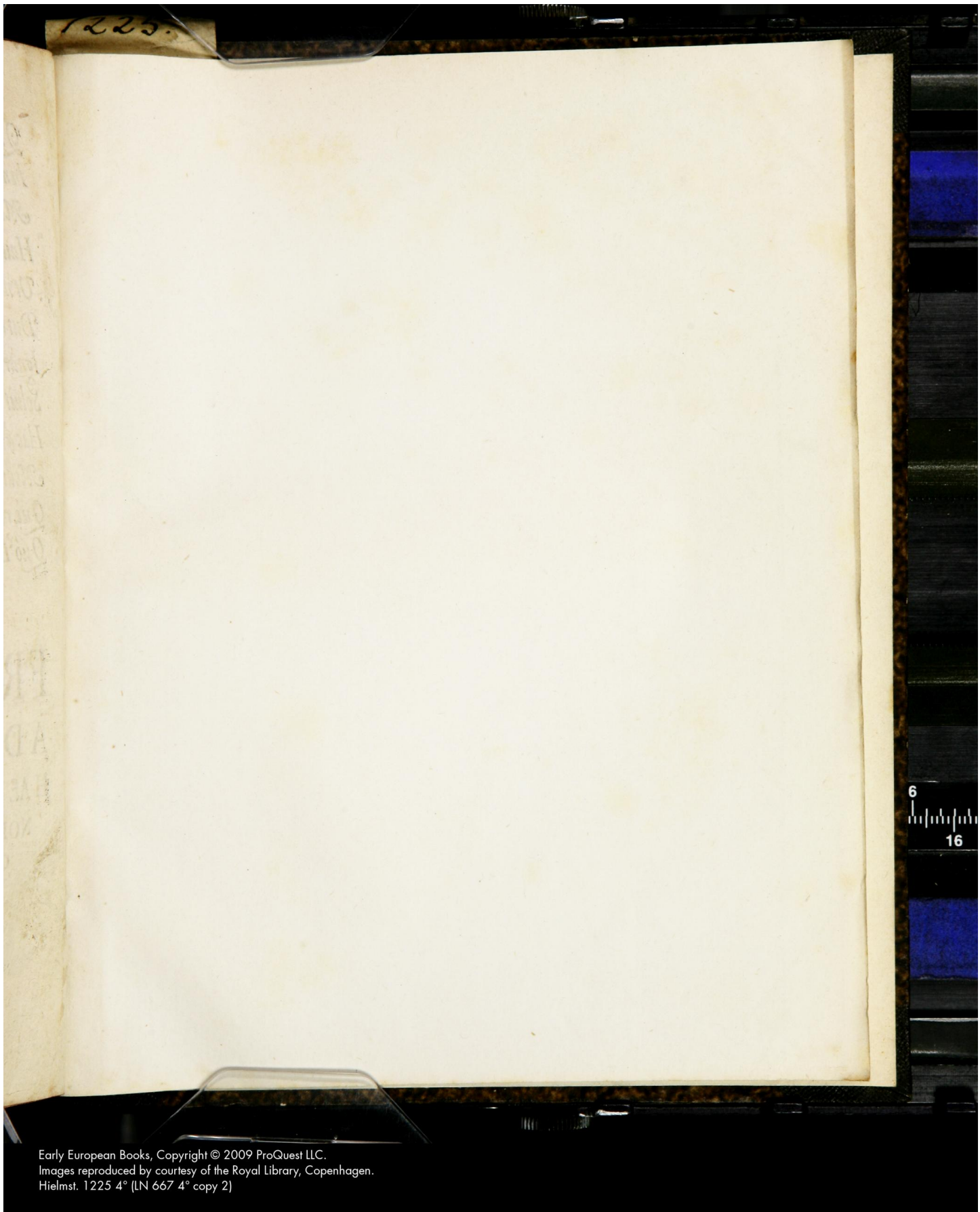
Quæ

*Quæ quantum vel recta velit, vel prava tueri,
In nostra non illa manu, non iure relinquit.
Mergimur in voces hominum: quas stringere nostri
Haudquaquã arbitrij est. laudant culpanda; perinde
Ut non rarò etiam laudanda negocia culpant
Duriter, & rictu nos inclemente fatigant,
Ignari: sed iudicio pars improba, cum se
Solvit in ingratos bilis temeraria morsus.
Hæc à morte quidem est Homini fortuna. Quibusdam
Mollior aspirat ventus tamen. induc mentem
Quæ nihil aduersi ignoret: quæ sponte sequatur.
Quò Deus & vitæ sors non mutanda vocarit.*

FRANCOFORTI
AD MOENVM. APVD
HAEREDES CHRISTIANI EGE-
NOLPHI, EXPENSIS D. ADAMI LONI-
CERI, M. IOHANNIS CNIPII ANDRO-
nici secundi, & Pauli Steinmayers.
Anno M. D. LXXIIII.

Class III.
In nomine domini Amen. Nonne verum est
et regnum in ecclesia dominum per spiritum nostrum
Handphages in quibus. Iacobus et alii per nos
Oratorum et aliorum in ecclesia dominum
Dante. Et regnum in ecclesia dominum
Iacobus. Sed in ecclesia dominum. Iacobus
Iacobus in ecclesia dominum. Iacobus
Hic. Iacobus in ecclesia dominum. Iacobus
Iacobus in ecclesia dominum. Iacobus
Que in ecclesia dominum. Iacobus
Que in ecclesia dominum. Iacobus

FRANCORT
AD MOENVM. APVD
HARDES CHRISTIANI
NOSTRI. EXPLICIT DE ADAMI LORE
CELL. M. IOHANNIS. CNRIL. ANDRO.
Iacobus. Sed in ecclesia dominum.
Anno M. D. LXXIII.

1225.

6
16